TC.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

KARAMANLI NİZÂMÎ DİVANI'NIN YENİ BİR NÜSHASI (METİN-NESRE ÇEVİRİ-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FUAT TURPCU
(135160116)

Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. Songül YAĞCIOĞLU

İSTANBUL-2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Karamanlı Nizâmî'nin Yeni Bir Nüshası, Metin-Nesre Çeviri-Tıpkıbasım" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05.08.2016
Fuat TURPCU

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

□ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
□ Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
□ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.08.2016
İmza
FUAT TURPCU

ÖZET

Karamanlı Nizâmî'nin hayatı hakkında kaynaklarda çok az bilgi olmakla birlikte XV. yy. Fatih devri kaside ve gazel şairlerindendir.

Nizâmî'nin bilinen ve elde bulunan tek eseri divanıdır. Karamanlı Nizâmî'nin divanının altı nüshası vardır. Bu nüshalar şunlardır: Atıf Efendi Küt. nr. 2050, Süleymaniye Küt. Hacı Mahmud Ef. nr. 3298, Süleymaniye Küt. Hacı Mahmud Ef. nr. 3579, İst. Üniv. Küt. nr. 9854, Millet Küt. Ali Emiri, manzum eserler nr. 451, Topkapı Sarayı Küt. Hazine nr. 924.

Bunlardan başka Karamanlı Nizâmî'nin çeşitli nazire mecmualarında da şiirleri bulunmaktadır.

Çalışmanın malzemesi olan bu nüsha yukarıda belirtilen altı nüshadan farklı olarak Ahmet Akosman'dan fotokopi yoluyla temin edilmiştir. Metin 46 varak olup 12. ve 16. varaklar arası Farsça şiirlerden oluşmaktadır. Bunların dışında Türkçe şiirler içerisinde yer yer Arapça ve Farsça ibareler bulunmaktadır. Metin, kasideler ile başlaması daha sonra gazellerin gelmesiyle mürettep bir divan özelliği taşımaktadır. Eserde; 7 kaside, 100 gazel ve üçer beyitten oluşan üç şiir vardır.

Yapılan çalışmada tamamı Farsça olan şiirler dışındaki şiirler transkribe edilmiş ve nesre çevrilmiştir.

Çalışmada iki amaç esas alınmıştır: Bunlardan biri şairin divanının daha önce görülmeyen bir nüshasını bilim dünyasına sunmak, diğer ve asıl önemli amaç ise Türkçe şiirlerin nesre çevirisi yapılarak şairin şiir dünyasına ulaşılmasına bir nebze de olsa katkı sağlamak.

Anahtar Kelimeler: Karamanlı Nizâmî, Divan, Kaside, Gazel

ABSTRACT

Even though there is very little information concerning his life "Karamanlı Nizâmî" is one of the poets of eulogies and odes in the 15th century during the Era of Fatih.

Nizâmî's only know source is his collected poems. There are six versions of the collected poems of Karamanlı Nizâmî. These manuscripts are is follows: Manuscript number 2050 in Atıf Efendi Library, Manuscript of Hacı Mahmud Efendi number 3298 in Süleymaniye Library, Manuscript of Hacı Mahmud Efendi number 3579 in Süleymaniye Library, Manuscript number 9854 in İstanbul University, Manuscript of Ali Emiri's Works of Poetic number 451 and Manuscript of Treasury number 924 in Topkapı Palace.

Apart from these, there are also poems of "Karamanlı Nizâmî" in various magazines that have poems with the same meter and rhyme.

The manuscript mentioned above, which are the subject of this study is attained through a photocopy made from Ahmet AKOSMAN. The text is composed of forty-six foils and the foils between the twelfth and sixteenth foils are composed of Farsi poems.

The text has the characteristics of rearranged eulogium starting with eulogium and later on following up with odes. In this work of art, there are also poems consisting seven eulogiums, hundred of odes and theree poems composed of three couplets. Poems, a part from the poems in Farsi, are translated and transformed into prose.

The text which is the subject of this study is the new manuscript of Karamanlı Nizâmî's collected poems. In this study, two results are basicly aimed. One of them is to present the poet's manuscript has never been seen by any researchers and bring into light of the science world. In addition to this, thanks to the translation of Turkish poems into prose, it is aimed to reach the poet's point of view so as to contribute to the somewhat understanding of his poems.

Key Words: Karamanlı Nizâmî, collected poem, eulogy, iyric poem

ÖNSÖZ

Eski Türk Edebiyatı alanında metin neşri büyük bir öneme sahiptir. Bir taraftan yeni harflere çevrilmeyi bekleyen metinler kütüphanelerin tozlu raflarında araştırmacıları beklerken diğer taraftan mevcut eserlerdeki hataların düzeltilmesi ve günümüzde henüz ulaşılmış yeni nüshaların bilim dünyasına tanıtılması gerekmektedir. Bu çalışma ikinci söylenenden hareketle vücuda gelmiştir.

Bu çalışmada kullanılan nüsha, Ahmet Akosman'dan 90'lı yıllarda Prof. Dr. A. Atilla Şentürk tarafından fotokopisi alınarak temin edilmiştir. Daha sonra nüsha, aile tarafından yazma eserlerle birlikte bilinmeyen bir yere satılmış olabileceği için yazmanın bugünkü durumu hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Çalışmanın malzemesi olan ve Ahmet Akosman nüshası olarak adlandırdığımız bu nüsha, 46 varak olup talik hatla yazılmıştır. Eserde 7 kaside, 100 gazel ve 3'er beyitten oluşan üç şiir vardır. Nüshanın 12 ve 16. varakları arasında tamamı Farsça olan şiirler yer almaktadır. Bunun dışında Türkçe şiirler içinde yer yer Arapça ve Farsça ibarelere rastlanmaktadır. Metnin diğer nüshalardan farkı Farsça şiirlerin belli varaklar arasında bir arada bulunmasıdır.

Bilindiği üzere Karamanlı Nizâmî Divanı'nın tenkitli metni Haluk İpekten tarafından neşredilmiştir. Bu nedenle hazırlanan bu çalışmada nüsha farklılıklarına yer verilmemiştir. Bununla birlikte elimizdeki nüshada silik olan ve cilt tamiri esnasında zarar görmüş kısımların tamamlanmasında Haluk İpekten'in neşrinden yararlanılmış ve bu kısımlar köşeli ayraç ile gösterilmiştir. Metinde vezin ve mana gereği tamir edilen yerler ise yay ayraç ile gösterilmiştir.

Çalışma iki esas üzere hazırlanmış olup bunlardan ilki Karamanlı Nizâmî Divanı'nın daha önce görülmeyen bir nüshasını bilim dünyasına sunmaktır. Bu amaçla metin transkribe edilmiştir ve metnin Latin harflerine aktarılması esnasında Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri dikkate alınmıştır.

Çalışmanın diğer ve önemli kısmını şiirlerin nesre çevirisi oluşturmaktadır. Böylece şairin şiir dünyasını anlamada ve şiirine nüfuz etmede doğrudan katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Hazırlanan çalışmada, metnin 12. ve 16. varaklar arasında yer alan ve tamamı Farsça olan şiirler, metnin içinde ayrıca bir divançe olarak görüldüğünden değerlendirmeye alınmamıştır. Bunların dışında Türkçe şiirler içinde yer alan Arapça ve Farsça ibareler transkribe edilmiş ve nesre çevrilmiştir. Metnin anlaşılması için zaruri olan yerlerde gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın sonuna tıpkıbasım eklenerek söz konusu nüshaya ulaşılması amaçlanmıştır.

Metinde geçen ayetlerin meallerinde Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan meal, ayetlerin açıklamalarında ise Elmalılı M. Hamdi Yazır tarafından yazılan tefsir esas alınmıştır.[1]

Ayetlerden yapılan iktibasların kaynakları gösterilmiş, nesre çeviride ise ayetlerin meali verilmiştir. Bazı ayet iktibaslarındaki kavramlar ise konunun anlaşılması için ayrıca açıklanmıştır.

Bu çalışmanın malzemesi olan metnin nüshasını tarafıma veren ve ihtiyaç duyduğumda yardımlarını esirgemeyen Hocam Prof. Dr. A. Atilla ŞENTÜRK'e, Farsça beyitlerin okunmasında ve Türkçe'ye çevrilmesinde yardımlarını gördüğüm Meryem SARKARAT'a, her türlü desteği veren danışmanım Yard. Doç. Dr. Songül YAĞCIOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam boyunca bana yardımını esirgemeyen değerli aileme ve meslektaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

İSTANBUL, 2016 **Fuat TURPCU**

[1] Bk. Yazır, E. Hamdi (2007). *Hak Dini Kur'an Dili*. 10 cilt. İstanbul: Hikmet Neşriyat., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali* (2001). Heyet. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

KISALTMALAR

AA	: Ahmet AKOSMAN
bk.	: bakınız
Ef.	:Efendi
g.	:gazel
İst.	:İstanbul
KBME	:Kadı Burhaneddin Divanı-Muharrem Ergin
KDMK	:Kelamî Divanı- Mustafa Karlıtepe
Küt.	:Kütüphane
no.	:numara
Prof. Dr.	:Profesör Doktor
s.	:sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Üniv.	:Üniversitesi
vb.	:ve benzeri
Yard. Doç. Dr.	:Yardımcı Doçent Doktor
Yay.	: Yayınları

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Fuat TURPCU
Doğum tarihi ve yeri : 29.09.1987, ÇAYCUMA
Medeni Hali : Evli
Ev Adresi : İnönü Mah. Hakan cad. 1235. Sok. no:9 daire: 4
Küçükçekmece- İst.
İş Adresi : İst. 75. Yıl Sefaköy İmam Hatip Ortaokulu
E-Posta Adresi : fuatturpcu@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

2004-2008 : Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği
2001-2004 : Çaycuma Çok Programlı Lisesi

İŞ DENEYİMİ

2016-… : 75. Yıl Sefaköy İmam Hatip Ortaokulu,
Türkçe Öğretmeni
2013-2016 : Şehit Çağlar Canbaz İmam Hatip Ortaokulu,
Türkçe Öğretmeni
2011-2013 : Küçükçekmece Dr. İffet Onur İlköğretim Okulu,
Türkçe Öğretmeni
2009-2011 : Şırnak-Silopi Rauf Osman Karadeniz İlköğretim Okulu,
Türkçe Öğretmeni
2008-2009 : Tekirdağ-Hayrabolu DoğanbeyİlköğretimOkulu,
Türkçe Öğretmeni
2008 : Çaycuma Çok Programlı Lisesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İÇİNDEKİLER

Özet …….. III
Abstract ……IV
Önsöz ……..V
Kısaltmalar…….. VII
Özgeçmiş……. VIII
İçindekiler…… IX

GİRİŞ……..1

BİRİNCİ BÖLÜM

METNİN TRANSKRİPSİYONU VE NESRE ÇEVİRİSİ……..5

İKİNCİ BÖLÜM

Sonuç……...276
Kaynaklar……...277
TIPKIBASIM…….....279

GİRİŞ

Karamanlı Nizâmî'nin hayatı hakkında kaynaklarda çok az bilgi olmakla birlikte en genel ifadeyle XV. yy. Fatih devri kaside ve gazel şairlerindendir.

839-844 yılları arasında Karamanlı Beyliği sınırları içinde bulunan Konya'da doğan Nizâmî, ilk eğitimini babasından almıştır. İran'da Farsça ve edebi bilgiler öğrenmiştir.

Karaman Beyliği tarihe karışınca Sadrazam Mahmud Paşa ile olan tanışıklığından dolayı Fatih Sultan Mehmed tarafından İstanbul'a davet edildi. Bu vesileyle padişah için "nergis" redifli kasidesini yazdı. Vefat tarihi bilinmese de padişahın daveti nedeniyle İstanbul'a giderken yolda vefat etmiştir.

Şiir mecmualarında pek fazla şiirinin olmasından anlaşılmaktadır ki Nizâmî, sevilen ve okunan bir şairdir. Onun gazellerini Ahmed Paşa'nın gazellerinden üstün tutan tezkire yazarları vardır.

Üç dilde şiir yazdığı söylenen Nizâmî'nin Arapça şiirleri günümüze ulaşmasa da divanında Türkçe şiirleri arasında Arapça beyitler ve mısralar vardır.

Nizâmî'nin kasideleri ile gazellerinin dili kıyas edildiğinde; gazellerinde daha sade bir dil kullandığı görülmektedir. Şiirlerinde adı geçen tarihi şahsiyetlerin hemen hemen tamamı İran edebiyatındaki şahıslardır. [2]

Nizâmî'nin bilinen ve elde bulunan tek eseri divanıdır. Karamanlı Nizâmî'nin divanının altı nüshası vardır. Bu nüshalar şunlardır:

1. Atıf Efendi Küt. nr. 2050
2. Süleymaniye Küt. Hacı Mahmud Ef. nr. 3298
3. Süleymaniye Küt. Hacı Mahmud Ef. nr. 3579
4. İst. Üniv. Küt. nr. 9854
5. Millet Küt. Ali Emiri, manzum eserler nr. 451
6. Topkapı Sarayı Küt. Hazine nr. 924.

[2] Nizâmî'nin hayatı hakkındaki bilgiler için bk. : *TDV İslam Ansiklopedisi* (2001). Cilt 24. İstanbul: TDV yay. s. 453-454

Bunlardan başka Karamanlı Nizâmî'nin çeşitli nazire mecmualarında da şiirleri bulunmaktadır. Bu mecmualar şunlardır:

1. Beyazıt Yazma Eser Küt. Cami'ün-nezair, nr. 5782
2. Nuruosmaniye Küt. Mecma'ün-nezair, nr. 4222
3. Topkapı Sarayı Küt. Mecmu'at'ün-nezair, nr. 406
4. İst. Üniv. Küt. Mecmu'at'ün-nezair, nr. 1547

Nizâmî Divanı'nın bilinen altı nüshasının karşılaştırılmasıyla oluşturulan tenkitli metin Haluk İpekten tarafından 1974'te neşredilmiştir[3]. Yayınlanan bu neşirde şaire ait 11 kaside 124 gazel ve diğer şiirler başlığı altında 14 şiir mevcuttur. Çalışılan bu nüshada ise 7 kaside 100 gazel ve üç beyitten oluşan 3 şiir mevcuttur. İpekten tarafından neşredilen divandaki 2, 3, 8 ve 9 numaralı kasideler ve 38, 39, 49, 51, 56, 64, 81, 82, 93, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123 ve 124 numaralı gazeller bu çalışmada kullanılan nüshada mevcut değildir.

Yukarıda da belirtildiği üzere hazırlanan çalışmanın malzemesi olan nüshada yer alan tüm şiirler Haluk İpekten'in neşrettiği tenkitli metinde mevcuttur. Bu veri göz önünde bulundurularak hazırlanan çalışmada Divan'ın görülmeyen bir nüshasını bilim dünyasına sunmak bir amaç olmakla birlikte asıl amaç şiirlerin nesre çevirisi ile şairin şiirlerini anlamada katkı sağlamaktır.

Karamanlı Nizâmî divanı hakkında çeşitli yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmıştır.[4]

[3] İpekten, Prof. Dr. H. (1974). *Karamanlı Nizâmî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*. Ankara: Sevinç Matbaası.

[4] Karamanlı Nizâmî divanı ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri şunlardır: Bk. : Savran, Ö. (1996). *Karamanlı Nizâmî Divanı'ndan Seçme Gazeller ve Bugünkü Türkçesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniv. SBE.; Bk. : Kersu, B. (1992). *Nizâmî Divanı'nda Sevgilide Güzellik Unsurları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniv. SBE. ; Bk. : Somunkıran, R. (1995). *Karamanlı Nizâmî Divanı'nın Tahlili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniv. SBE.

METİN

Kasideler

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	**a**	ش	**ş**
ء	**ʾ**	ص	**ṣ**
ب	**b**	ض	**ż, ḍ**
پ	**p**	ط	**ṭ**
ت	**t**	ظ	**ẓ**
ث	**s̲**	ع	**ᶜ**
ج	**c**	غ	**ġ**
چ	**ç**	ف	**f**
ح	**ḥ**	ق	**ḳ**
خ	**ḫ**	ك	**k, ñ, g**
د	**d**	ل	**l**
ذ	**z̲**	م	**m**
ر	**r**	ن	**n**
ز	**z**	و	**v, u, ü, o, ö**
ژ	**j**	ه	**h, a, e**
س	**s**	ى	**y, ı, i**

1

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜīlün

AA 1a

1. Yā eşrefe'l-beriyye yā seyyide'l-verā
   Aᶜlā ilahi ẕātüke ḳadren ve menzilā

2. Ve'l-arḍu eşraḳat bike min nūri rabbihā
   Meẕlāhü şemsi vecheke min maṭlᶜa'il-hüdā

3. Ey lemᶜa-i zi-ḥüsn to ḫurşīd-i āsumān
   Ve'y pāye-yi zi-menzil-i to ᶜarş-i ẕī'l-ᶜalā

4. Ancā ki baḥr-i baḫşiş-i to mevc-zen şeved
   Ebr-i bahār ġarḳ-i ᶜaraḳ gerded ez-ḥayā

5. Maḥẓūẓ-i ḳadr-i ḳulle-yi kūh-i maḳām-i ḳurb
   Maḫṣūṣ-i ṣadr-i ṣaffa-yi eyvān-i kibriyā

6. Ser-rişte-i fütüvvet ü ser-ḥalḳa-i kerem
   Ser-defter-i mürüvvet ü ser-çeşme-i seḫā

7. Ey şerᶜ ile muḫalled ü ḳavliyle muᶜtemed
   V'ey ism ile Muḥammed ü vaṣfiyle Muṣṭafā

8. ᶜİzz ü celāl içinde Süleymān-i vakṭ olur
   Her mūr üzre kim ṣalasın sāye sen Hümā

9. Yoġrıldı ḫāk-i kāleb-i Ādem ki tā bula
   Ḫışt-i vücūduñ ile şeref ḳaṣr-i enbiyā

10. ᶜĪsā çü maḳdemüñ ḫaberin virdi ᶜāleme
    İtdi demine muᶜciz-i iḥyāyı Ḥak ᶜatā

11. Dir ḫulḳuña *ᶜaẓīm* ü oḳur nefsüñe *kerīm*
    Teşrīf idüp ṣıfātı ile ẕātuñı Ḫüdā

1

1. Ey yaratılmışların en şereflisi, ey seçilmişlerin efendisi! Rabbim senin değerini ve makamını yüceltti.

2. Arz senin (vesilen) ile Rabbinin nuruyla aydınlandı. Hidayetin doğduğu yerde senin güneş gibi yüzün görülür.

3. Ey hüsnünden gökteki güneşin parladığı ve ey evinin temeli yüce arş olan (peygamber).

4. O yerde ki senin rahmet ve nimet denizin dalgalanır. Bahar bulutu utancından terle dolu olur.

5. Yakınlık makamının zirvesi değerinden duyulan zevk, Allah'ın dergahının en yüksek mertebesine mahsustur.

6. (Sen) cömertliğin ve lütuf halkasının en başısın; insanlığın en başı ve cömertliğin kaynağısın.

7. Ey şeriati ile kalıcı olan ve sözleri ile itimad olunan, ey ismiyle "çok övülen" ve vasfıya "seçkin" (peygamber).

8. Sen devlet kuşu gibi uğurlu (peygamber) hangi karıncanın üzerine gölge salacak olsan, o karınca kıymet ve yüceliğiyle zamanın Süleyman'ı gibi olur.

9. Peygamberlerin sarayı şeref bulsun diye Hz. Adem'in kalıbının toprağı senin varlığının kerpiçiyle yoğruldu.

10. Hz. İsa, dünyaya senin geleceğinin haberini verdiği için, Allah onun nefesine diriltme mucizesini verdi.

11. Allah, senin zatını sıfatlarıyla şereflendirerek ahlakın için "azîm", zatın için "kerîm" demektedir.[5]

[5] Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin. Kur'an. Kalem Suresi, Ayet 4.

AA 1b

12. Ẕātuñ tenezzühiyle ṣıfātuñ bilinmege
Şānuñda indi sūre-i *ve'n-Necmi iẕā hevā*

13. Lüṭfuñ naᶜīmi āb-i beḳā bigi rūḥ-baḫş
Ḫulḳuñ nesīmi bād-i ṣabā bigi dil-güşā

14. N'olaydı ṭopraġ ola idüm diyü reşk ider
Sen yire başduġuñ görüp ervāḥ-i aṣfiyā

15. Çün ṣadr-i bār-gāh-i *iẕā temme*dür yirüñ
Faḳr ile faḫr eyleseñ olupdur saña sezā

16. Şerᶜüñ esāsı olmaya şāhā ḫalel-peẕīr
Lev besset'il-cibāli ev en-şaḳḳati's-semā

17. Yazmış ezelde ḫılᶜat-i vaṣfuñ ṭırāzına
Kilk-i ḳazā ki *dāme leke'l-ᶜizzü ve'l-beḳā*

18. Kevneyne ẕātı ᶜillet-i ġāyī[6] degülmise
*Lev lākey*le ḫitāb ola mıydı ᶜaceb aña

19. Ger olmasa vücūduña ᶜālem muḳaddime
ᶜArż ü semāya olmaz idi emr-i *iᶜtiyā*[7]

20. Lāyıḳ kerīm dimek aña kim ḫitāb idüp
İşitmedi dilinden añuñ bir kimesne Lā

---

[6] "Yaratılışın amacı" anlamında bir tabir olup şiirde daha çok kainatın Hz. Mulammed için yaratıldığı yolundaki bir inanış için hadis olarak delil gösterilen "Eğer sen olmasaydın" anlamındaki *Levlake* diye başlayan meşhur söz ile bağlantılı kullanılır. Kelamî "Hasta mizaçlılar varlık henüz tasavvurdan zuhura gelmeden önce senin, yaratılışın amacı olduğunu kabul etmezler" anlamındaki şu beytinde tabiri bu anlamda kullanmıştır: *Seni bilmez 'alilü't-tab' olanlar 'illet-i gayî / Zuhûra gelmedin batn-ı tasavvurdan henûz eşya* KDMK, g. 4/3. Kadı Bürhaneddîn de *Ben ü yüz bin benüm gibi fida olsun ayaguna / Ki îcadumuza bizüm* tapuñdur illet-i gayî KBME, g. 988/3 derken her şeyin yaratılış sebebi olarak Hz. Muhammed'i göstermiştir.

[7] "Sonra duman halindeki göğe yönelerek ona ve yeryüzüne "İsteyerek veya istemeyerek gelin bakalım" dedi. Her ikisi de "İsteyerek geldik" dediler" anlamındaki *Summesteva iles semai ve hiye duhanun fe kale leha ve li'l-ardi'tiya tav'an ev kerha. Kaleta ateyna tai'în* (Fussilet 11) ayetinde geçen bu kelime "ikiniz gelin" demektir.

12. Senin zatının gezintisiyle[8] vasıfları bilinemez. *Kaybolduğu zaman yıldıza and olsun* [9]ayeti senin (şanını anlatmak) için inmiştir.

13. Senin iyiliklerinin bolluğu hayat suyu gibi ruh bağışlayıcı; ahlakının esintisi sabah rüzgarı gibi gönül ferahlatıcı.

14. Azizlerin ruhları senin yere bastığını görünce "*Keşke toprak olsaydım*" diye (toprağı) kıskanır.

15. Senin makamın "tamama erdiğinde" sarayının başköşesidir. Sen "fakr" ile övünsen sana layıktır.

16. Ey padişah, dağlar unufak olana ve gök yarılana kadar şeriatin temeline bir zarar gelmez.

17. Kaderin kalemi ezelde senin vasfının kaftanının altınlı işlemesine "izzet ve ebedilik senin için daim olsun" diye yazmış.

18. Onun zatı eğer iki cihan için yaratılış sebebi değilse, acaba ona *Levlake*[10] ile hitap olunur muydu?

19. Evren senin varlığının başlangıcı olmasaydı, yere ve göğe "İkiniz de gelin bakalım" denir miydi?

20. Ona (yardım için) seslenen biri onun dilinden "olmaz" (sözünü) işitmediğinden, ona cömert demek yerinde olur.

---

[8] Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir. Kur'an. İsrā Suresi, Ayet 1.

[9] Battığı zaman yıldıza andolsun. Kur'an. Necm Sūresi, Ayet 1.

[10] Aslı "Levlâke levlâk lemâ halaktül eflâk" olan ve Keşfü'l-Hafâ'da geçen bu hadis "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım." anlamındadır.

21. Lafẓı rümūz-i maḥzen-i esrāredür künūz
Ayaġı tozı dīde-yi ervāḥa tūtiyā

22. Kim diye saña Yūsuf-i ṣānī cemālüñe
Yūsuf görürse ḥüsnüñi ṣānī olur saña

23. Alnuñ kaşuñ nümūẕecidür bedr ile hilāl
Zülfüñ ruḫuñ nümūnesidür ṣubḥ ile mesā

24. Ey māh-i çār-deh-şebe diyü ḫiṭāb ider
Ḥaḳ saña anda kim didi Ḳur'ānda *Ṭā* vü *Hā*

25. Ḳaddüñle zülf ü aġzuña eyler işāreti
Ḳur'ānda Ḥaḳ ne yirde ki *Elif lām* ü *mīm* aña

26. Ḳaşuñla alnuñ ile boyuñdan kināyedür
Ḳavs-i nehār ü şems-i ḍuḥā ḫaṭṭ-i istivā

27. Ẕāt-i şerīfüñe ne ᶜaceb sāye olmasa
Nūruñ olur mı sāyesi ey faḫr-i enbiyā

28. Çeşm-i çerāġ-i cümle-i āfāḳdur tenüñ
Her yañeden görinür anuñ içün ᶜ*ale's-sevā*

29. Alnuñ yüzüñ ṣıfātını işitdi didi ᶜaḳl
Āmentü bi'llezī ḫaleḳa'n-nūri ve'ż-żiyā

30. Ḫurşīd ṭalᶜatüñden utanup baḳar yire
Bedr ay gördi yüzüñ anuñ içün ḳalur ṭaña

21. Onun sözü sırlar mahzeninin hazinesinin şifresi, ayağının tozu ise ruhların gözüne sürmedir.

22. Senin yüzünün güzelliğine kim ikinci Yusuf diyebilir ki? Yusuf senin güzelliğini görse senin ikincin olur.

23. Dolunay ve yeniay senin alnın ile kaşının; sabah ile akşam senin saçın ile yanağının örneğidir.

24. Allah Kur'anda *Ṭā-Hā*[11] derken "Ey on dördünde ay!" diye senden bahsetmiştir.

25. Allah Kur'anda nerede *Elif lām mīm*i anacak olsa, bununla senin boyun, saçın ve ağzına işaret eder.

26. Gündüz yayı, kuşluk vaktinin güneşi ve istiva (ekvator) çizgisiyle kastedilen; senin kaşın, alnın ve boyundur.

27. Ey Peygamberlerin iftiharı, senin şerefli zatının gölgesi olmasa buna şaşılır mı? Hiç ışığın gölgesi olur mu?

28. Senin tenin, bütün ufukları aydınlatan kandilin gözü olduğundan onun için her taraftan eşit olarak (aynı) görünür.

29. Akıl senin alnının ve yüzünün vasıflarını işitince, "Nuru ve ışığı yaratana inandım" dedi.

30. Güneş senin güzelliğinden utanarak yere bakar. Dolunay senin yüzünü gördüğünden dolayı şaşakalmıştır.

---

[11] Tāhā Suresi, 1. ayet olup meali ve izahı şöyledir: "Bas onu yahut çiğne onu" diye Hz. Peygamber'e hitab olduğu şeklinde de açıklanmıştır. Çünkü Allah'ın Rasulü teheccüd namazlarında (yorulup bitkin düştüğünden, ayaklarına nöbetleşe istirahat vermek için, bir ayak üzerinde durduğunda) iki ayağını da yere basması, yani her iki ayağı üzerinde rahatlıkla durabilecek, çok fazla yorulup bitkin düşmeyecek şekilde ibadet etmesi emrolunmuştur. Bk. Yazır, Elmalılı M. Hamdi (2007). *Hak Dini Kur'an Dili*. c.5. İstanbul: Hikmet Neşriyat. s. 466-467

31. Tābende pertev-i ᶜalemüñden cemāl-i feṯḥ
Ke'n-nūri fi'ẕ-ẓilāli ve ke'l-bedri fi'd- dücā

32. Düşerdi muᶜcizüñle bir aylıḳ yola nehīb
Baṣsañ rikāba ayaġuñı ḳasd idüp ġazā

33. Bir zaḫm ile kılur siper-i māhı iki şaḳ
Engüşt-i muᶜcizüñ ne ᶜaceb tīġ olur şehā

34. Vaḳt-i ḥaṭerde çūb aña samsam-i ābdār
Vaḳt-i ḥażerde ḫāk aña cām-i cihān-nümā

35. Geh bir avuç şu ile sipahını ḳandurur
Geh bir avuç toz ile ider düşmeni hebā

36. Teslīm iderdi behr ile kendüye geh şecer
Tesbīh iderdi cehr ile avcındaki ḥaṣā

37. Maṭlūb ıraḳ ḳalur aña kim saña uymaya
Maḥbūb-i Ḥaḳ olur saña kim itse iḳtidā

38. Nekbet aña ki reddüñ eli anı menᶜ ider
Devlet anuñ ki sen disen aña merḥabā

39. Ḳalursa yād raḥmet-i Ḥaḳdan ᶜaceb degül
Her kim maḥabbetüñle senüñ olmaz āşinā

40. Tīz azdururdı ḥīle ile ᶜaḳlı ġul-i nefis
Şemᶜ-i şer īᶜatüñ aña olmasa reh-nümā

41. Ġavvās-i ‘akl bula mı ḥaddin ṣıfatuñuñ
Çün ḳulzüm-i ṣıfātuña yoḳ ḥadd ü intihā

31. Fethin yüzü senin sancağının karaltıdaki nur ve karanlıklardaki dolunay gibi ışığıyla aydınlanır.

32. Gaza niyetiyle ayağını özengiye basacak olsan, senin mucizenle bir aylık yola korku düşerdi.

33. Ey padişah! Senin insanı aciz bırakan parmağın ne acayip bir kılıçtır ki, bir vuruşla ay kalkanını ikiye böler.

34. Tehlike zamanında değnek onun için parlak bir kılıç, barış zamanında toprak ona cihanı gösteren bir kadeh gibidir.

35. Yeri gelir bir avuç suyla askerlerini suya kandırır, yeri gelir bir avuç toprakla düşmanını perişan eder.

36. Nasip olduğunda ağaç (kütük) kendisini ikrar eder bazen de avucundaki haşa kendisini açıkça tesbih ederdi.

37. Kim sana uymazsa ona dilediği şeyler uzak kalır. Kim sana uyarsa Allahın sevgilisi olur.

38. Senin red elin kimi engellerse mutsuzluk onundur, sen kime merhaba desen mutluluk onundur.

39. Senin sevginle tanışmayan kimse Allahın rahmetinden uzak kalırsa ona şaşılmaz.

40. Senin şeriatinin mumu kendisine yol gösterici olmasa, nefis şeytanı aklı hileyle hemen yoldan çıkartırdı.

41. Akıl dalgıcı senin mahiyetinin sınırını bulabilir mi? Zira senin vasıflarının okyanusunun ucu sonu yok.

42. Kimdür ki medḥin idebile ẕāt-i pāküñüñ
Ger ḫod belāġatiyle ferīd-i zamān ola

43. Medḥüñde ṭapuñı neye kim beñzede ider
Beñzetdügine medḥ ü sitāyiş ḳamu hecā

44. Kimdür ki vaṣf-i ẕatuña ikdām ide senüñ
Ḥaḳ kendü ᶜizzetiyle ider çün saña şenā

45. Olsun saña vü ālüñe aṣḥābuña selām
Mā-dāmetü's-semā ve mā-dāmetü's-ẕerā

46. Añları kim kevākibe teşbīh idüp didüñ
Kim bulur iḳtidā iden anlara ihtidā

47. Şerᶜüñ serayi suffesinüñ çār rüknidür
Ol Çār-yār ki anları Ḥaḳ ḳıldı müctebā

48. Ṣıddīḳ k ẕoldı *ṣānīṣneyn* ġārda
İtmişdi ṣıdk ile yoluña cān ü dil fidā

49. Fārūḳ k ẓtdi farḳ ḫaṭāyı ṣavābdan
Esfā-i asfiyā idi evlā-i evliyā

50. ᶜOṣmān ki buldı gözleri nūreynüñ ile nūr
Hem maᶜden-i ᶜatā idi hem menbaᶜ-i ḥayā

51. Kimdür ki vaṣf-i ẕātuñı ᶜadd ide Ḥayderüñ
Ḥaḳḳında *Lā fetā* ile çün geldi *Hel etā*

52. Ol iki dürr-i ebḥür-i nūr-i Muḥammedī
Biri Ḥasen birisi Ḥüseyn-i ḥasen-likā

42. İsterse belagatiyle zamanının biriciği olsun, senin tertemiz zatının övgüsünü kim yerine getirebilir ki?

43. (Sen o kadar yücesin ki) zatını överken kim neye benzetse, övgülerin tamamı senin için yergi gibi kalır.

44. Allah seni kendi izzeti ile överken, senin zatının vasıflarına kim yeltenebilir ki?

45. Yer ve gök durdukça sana, ailene ve arkadaşlarına selam olsun.

46. Onları yıldızlara benzetip "Onlara kim uyarsa doğru yolu bulur." dedin.

47. Allah'ın kendilerini seçtiği o dört dost (dört halife) senin şeriatının sarayı avlusunun dört direğidir.

48. Mağarada ikinin ikincisi[12] olan Ebu Bekir, canını ve gönlünü senin yoluna doğrulukla feda etmişti.

49. Dostların en temizi ve Allah'a yakın bulunanların en layığı olduğundan, Faruk[13] (Ömer) doğruyu yanlıştan ayırt etti.

50. Hem iyilik madeni hem edep kaynağı olan Hz. Osman'ın gözleri senin iki kızınla evlenmekle ışık buldu.

51. Hakkında "(Onun gibi) delikanlı yoktur" sözü söylenmiş ve İnsan Suresi (hel etā) gelmişken Hz. Ali'nin zatının sıfatlarını kim sayabilir!

[12] Tevbe Suresi 40. ayetten iktibas edilmiştir: "Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkar edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti" Bk. *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali* (2001). Heyet. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
[13] Hz. Ömer metinde Faruk ismi ile zikr edilmiştir.

53. Birisi zehr-i ḳahr ile itdi revān revān
Birisi Kerbelāda çeküp kerb ile belā

54. Olsun rıżā-yi Ḥaḳ ḳamunuñ rūḥına ḳarīn
Kim dīn yolında çekdi bular zaḥmet ü ᶜanā

55. Yā şāfiᶜe'l-ḫalāiḳ u yā ḳāmıᶜe'ḍ-ḍalāl
Yā cāmiᶜe'l-feżāyil ü yā rāciḥe'n-nehā

56. Eşfiᶜ ḥatīetī ve ẕünūbī ve ẕilletī
Kün lī-vesiletin ve delīlin ile'l-mennī

AA 3a 57. Sen ümmetüñi ẕikr idesin nefsüñi ḳoyup
Anda ki nefsī nefsī diye cümle enbiyā

58. Gerçi ki emrüñüñ birisin biñde ṭutmadum
Luṭfuñdan umaram diyesün meżā mā meżā

59. Ol bezmde ki devr ide ke's-i şefāᶜatüñ
Ḥāşā ki bizi sākī-i luṭfuñ ṣusuz ḳoya

60. Yā Rab Muḥammedüñ şeref ü fażlı ḥürmeti
Bu ḫaste-i günāha sen it raḥmetüñ şifā

61. Sensin viren aña daḫı mülk-i kerāmeti
Ve'l-mülki fī-yemīnike tüᵓtī limen teşā

62. ᶜAfv it Nizāmīnüñ keremüñden ḫatāların
Şehden ᶜaṭā çü ᶜādet durur bendeden ḫaṭā

63. Ol bunca cürm ile saña ṭutar ümīdini
Sen bunca lüṭf ile ḳosan anı degül revā

64. Çün sen kemāl-i lüṭf ile *Lā Taḳnetü* didüñ
Cürmüm ne deñlü çoġ ise ḳaṭᶜ itmezem recā

65. Ey Bāḳī ḳoma ẕerrece bāḳī ẕünūbdan
Ol dem ki şehr-i ᶜömr fināsın ṭuta fenā

52–54. Hasan ve güzel yüzlü Hüseyin, Hz. Muhammed'in nuru denizinin o iki incisinden biri kahır zehriyle ruhunu teslim etti, diğeri Kerbela'da bela ve zorluk çekti. Din yolunda zahmet ve sıkıntı çeken bu ikisinin de ruhuna Allah'ın rızası yakın olsun.

55. Ey insanların şefaatçisi ve ey dalaletleri (doğru yoldan sapmayı) yok eden. Ey faziletleri (kendinde) toplayan ve ey akıllıların en üstünü.

56. Hatalarımı, günahlarımı ve hakirliğimi bağışla. Bağışlananlardan olması için kılavuz ve vesile ol.

57. Bütün peygamberlerin kendi başı derdine düşündüğü o zamanda sen kendi menfaatini bırakıp ümmetini düşünürsün.

58. Her ne kadar senin emrinin binde birisini yerine getiremediysem de senin iyiliğinden "geçen geçti, olan olmuş" demeni umuyorum.

59. Şefaatinin kadehinin dolaştığı mecliste, iyiliğinin sakisi bizi asla susuz bırakmaz.

60. Ya Rabbi, Hz. Muhammedin şerefi ve fazileti hürmetine bu günahkar hastaya sen rahmetini şifa olarak ver.

61. Ona cömertlik (keramet) devletini veren sensin. Çünkü "mülk senin yönetimindedir, dilediğine verirsin"

62. Nizâmînin hatalarını iyiliğinle bağışla çünkü kuldan hata yapmak, efendiden ise (bu hataları) bağışlamak adetttir.

63. O bu kadar günahıyla sadece sana ümit bağlar. Sen bu kadar iyiliğinle onu bağışlamasan uygun olmaz.

64. Suçum ne kadar çoksa da ümidimi kesmem. Çünkü sen lütfunun büyüklüğü ile "Ümit kesmeyin[14]" dedin.

65. Ey ebedî olan (Allah)! Ömür şehrinin girişini yokluk tuttuğunda, günahlardan en ufak bir şey bırakma.

[14] "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." Kur'an. Zümer suresi, Ayet 53.

2

MeFāᶜilün FeᶜilātünMeFāᶜilün Feᶜilün

1. Ṣıfāt-i ẕāt-i cemīl-i to ey ḫüceste-i ḫıṣāl
   Ṣıfāt-i ẕāt-i celīl-i Ḫudāst celle celāl

2. Niyāmed-est zi-mülk-i ᶜadem bi-şehr-i vücūd
   Bi-ḥüsn-i ṣūret ü sīret torā naẓīr ü miṯāl

3. Cihān-penāh ü felek-ṣavlet ü melek-ṣūret
   Ḳażā-sipāh vü ḳader-ḳudret ü sipihr-menāl

4. Ḫidīv-i ins ü melek server-i serīr-i sürūr
   Şeh-i simāk ü semek ḫusrev-i cenūb ü şimāl

AA 3b

5. Ḫudāygān-i efāżil ki nām-dād ḫudāy
   Cemāl ü ḥüsn-i cihān ü cihān-i ḥüsn-i cemāl

6. Sen ol emīn-i zamānsın ki elsün-i āfāk
   Bulup kelāl kemalüñde oldı *küllü kelāl*

7. Feżāyilüñden alur nem ᶜAdende dürr-i vücūd
   Şemāyilüñden urur dem çemende bād-i şimāl

8. Zemāne ᶜadlüñ ile bulmasaydı nūr-i hüdā
   Cihānı ẓulm ile muẓlim iderdi ẓıll-i ḍalāl

9. ᶜAceb mi Ḫātim ü Cemşīdüñ olsa defteri ṭayy
   Ki ḫatm oldı vücūduñda resm-i cūd ü celāl

10. Seḥāb-i dest-i seḫāñ ile buldı baḥr nevā
    Muḥīt-i ceyb-i ᶜatāñ ile gördi ebr nevāl

2

1. Ey mübarek zat, senin güzelliğinin sıfatı, şanı yüce Allah'ın sıfatı güzelliğindedir.

2. Senin suret ve siret (ahlakının) güzelliğinin benzeri, yokluktan vücut şehrine gelememiştir.

3. Dünyayı koruyan, feleğe hükmeden melek yüzlü! Senin ordun kaza, kudretin kader, nail olduğun yer gökyüzüdür.

4. İnsan ve meleğin hükümdarı, sevinç tahtının padişahı, kuzey ve güneyin ve de balıkların hükümdarı.

5. Fazilet sahiplerinin ululuları Allah'a böyle ad verdi: cemali dünyanın güzelliği ve dünya onun cemalinin güzelliğidir.

6. Sen zamanın öyle bir "Emîn"isin ki, dünyadaki bütün diller senin mükemmelliğini ifadede büsbütün acizdirler.

7. Vücut incisi Aden'de senin faziletlerinden beslenir, kuzey rüzgarı yeşillikler arasında senin ahlakından bahseder.

8. Zaman senin adaletinle doğruluk ışığını bulmasaydı, sapkınlığın gölgesi dünyayı zulümle karartırdı.

9. Cömertlik ve azamet senin varlığınla nihayete erdiğinde Hatim-i Tayî ve Cemşîd'in defteri dürülse buna şaşılır mı?

10. Deniz, senin cömertlik elinin bulutuyla rızık buldu. Bulut, senin ihsanının okyanusuyla bahşiş gördü.

11. Kemāl-i māl içün itmez ehl-i māl āmāl
Ki māl-i ᶜadlüñ ile oldı mülk māl-ā-māl

12. Cihān berā-yi to hemīşe dāred rū-yi murād
Ki hest ẕāt-i şerīf-i to ḳıble-yi āmāl

13. Be-çeşm-i ḳadr-i to sīm u sīm ḫāk-i muġāḳ
Be-dest-i covd-i to yāḳūt u lᶜal seng u sofāl

14. Muvaḳḳaᶜst be-kilk-i ḳażā be-levḥ-i ḳadar
Be-ṭarf-i rikᶜa-yi tovkiᶜ ber miṣāl miṣāl

15. Miṣāl-i ḫaṭṭ-i to tuġrā-yi defter-i dovlet
Nişān-i nām-i to ᶜunvān-i nāme-i iḳbāl

16. Felek ġamuñla büküldi ne ḫācet aña delīl
Ki oldı ṣuret-i ḥāline ḥāl-i ṣureti dāl

17. Diler simaṭuña kim çarḫ-i aṭlas ola bisāt
Zihī taṣavvūr-i bāṭıl zihī ḫayāl-i muḥāl

18. İrişse bezmüñe Cemşīd iderdi cārū rū
İşitse rezmüñi Rüstem ṭutardı hey'et-i Zāl

19. Zi dest-i cāh-i to tā beste-end tīġ u kemer
Be- evc-i burc-i felek ser keşīde-end cibāl

AA 4a 20. Zi sehm-i zaḫm-i to efkende gīv çarḫ-i sipihr
Zi zaḫm-i sehm-i to efkende neser-i ṭayir bāl

21. Ço romoḥ ṣadr nişīn-i to ᶜarz-i ṭūl konad
Boved maḥall-i ḳażā u ḳadar be ṣaf-i naᶜāl

22. ᶜAdū ki teşne be-ḫūn-i ḫūd-est tiġeş zen
Ki hiç beh ne-boved teşne rā ze āb-i zülāl

11. Senin adaletinin varlığıyla mülk dopdolu olduğundan Servet ehli mal bütünlüğünü ümit etmez.

12. Dünya, senin için her zaman murad üzeredir; zira senin şerif zatın dilekleri gerçekleştirir.

13. Gümüş, senin gözünde sanki çukurda olan topraktır; yakut ve l'al, cümertliğinin sayesinde sanki taş ve çamurdur.

14. Tuğradaki rik'a yazısına benzeyerek kaza kalemi ve kader levhasıyla doludur.

15. Senin elyazın, devlet defterinin imzası; senin adın, ikbal mektubunun mührüdür.

16. Senin kederinden feleğin büküldüğüne delil göstermeye ne gerek var! (Zaten) halinin nasıl olduğuna görünüşünün hali delildir.

17. Dokuzuncu gök senin sofrana yaygı olmak ister. Bu nasıl yersiz bir düşünce! Bu nasıl imkansız bir hayal!

18. Cemşid senin sohbet meclisine erişse yüzü süpürge ederdi, Rüstem senin savaşını işitecek olsa (korkudan) Zal şekline girer, (onun gibi saçları ağarırdı).

19. Dağlar, senin mertebene ulaşmak için hazırlandıkları zaman feleğin en yüksek mertebesine ulaşmışlardır.

20. Senin yaranın korkusuyla pehlivan, gökyüzüne düzen katmış. Senin korkunun yarasıyla kuşa kanat yapmış.

21. Senin yüksekteki yayın kendini gösterdiği zaman, senin dergahın kaza ve kader yeri olur.

22. Kendi kanına susamış düşmanı kılıçtan geçir; çünkü susayana saf su vermek, iyidir.

23. Be-gāh-i rezm ze sahmet hikāyet-i düşman
Hemān hikāyet-i ᶜİsā u ḥarbe u deccāl

24. Kem āl iderse sipāhuñ ḳılur cihānı siyāh
Zihī kemāl-i celāl ü zihī celāl-i kemāl

25. Meᵓāl kılsa taṣavvūr ᶜadūy-i nā-fercām
Virürdi mülk ile mālın ki baña ṭutma meᵓāl

26. Murād-i men be-cuz īn nist tā boved dāᵓim
Çenān-ki būd be-māżi be-ḥāl be-istiḳbāl

27. Muḥibb-i ẕāt-i şerīf-et ço lᶜal-i sīm-berān
Ḳarīn-i ᶜişve vü nāz u refīᶜ -i ġanac-i dellāl

28. ᶜAdū-i cāh-i celālet ço zülf-i serv-ḳaddān
Hemīşe rū-siyeh u dil-şikeste u pā-māl

29. Seray-i devletine şemse şems-i ṭāḳ-i felek
Maḳām-i ᶜişretine cūy cām-i Cem-selsāl

30. Celīs-i ḫalvetine rūy-pūş-i rümḥ viṣāḫ
ᶜArūs-i fikretine pāy-bend-i ġam ḫalḫāl

31. Merām ü maḳṣada bulsun müdām düşmen ü dost
Biri viṣāl-i firāḳ u biri firāḳ-i viṣāl

32. Be-zīr-i pāy-i to lāyıḳ be-cuz semend-i to nist
Ḫuceste ṭāliᶜ u ferḫunde rāy-i ferruḫ ḥāl

23. Savaş zamanı senin payına düşen düşmanın hikayesi, İsa'nın savaşı ve Deccalın hikayesiyle aynıdır.

24. Senin askerin basit bir tuzak kursa dünyayı karartır. Nasıl bir heybet mükemmelliği! Nasıl bir mükemmellik heybeti!

25. Sonsuz düşman sonucunu düşünse malıyla mülkünü bana kin tutma diye verirdi.

26. Benim tek istediğim şey budur ki mazi, şimdi ve gelecek hep daim olsun.

27. Asil zatına olan sevgi aynı güzellerin la'li gibi işveli edalı ve nazlıdır.

28. Senin mertebe ve azametinin düşmanı, selvi boyluların saçı gibi daima kara yüzlü, kalbi kırık ve ayak altında olsun.

29. Felek kubbesinin güneşi devletinin sarayına süslemedir, Cem'in tatlı kadehi içki makamına nehir(gibi)dir.

30. (Onun) süngüsünün yüz örtüsü, yalnızlığının arkadaşına muska; kederin ayak bağı, (onun) fikretinin gelinine halhaldır.

31. Dost ve düşman daima istek ve arzusunu bulsun. Birisi ayrılığın kavuşmasına diğeri ise kavuşmanın ayrılığına (ulaşsın).

32. Senin altına yakışan mübarek, talihli ve kutsal ve de uğurlu (olan) senin atındır.

33. Sezā-i ṣaḥn-i serāy-i to cuz ḥiṣār-i to nīst
Bulend-ḳadr u melik-menzil u felek-minvāl

34. Ferāz-i ḳalᶜa-yi cāhet kemīne meşᶜale-i māh
Berā-yi somm-i semendet kemīne nᶜal-i hilāl

AA 4-b 35. Merā be-suy-i to rehber ṣıfāt-i ẕāt-i to şud
Be-ḥüsn-i māh ze nūreş konand istidlāl

36. Eğer-çe midḥat-i men lāyıḳ-i cināb-i to nīst
Ki hest pīr-i ḫired pīş-i to kem ez eṭfāl

37. Velī be-vaṣf-i to covlān ez an nimūd dilem
Ki naḳṣ-i bende be-pūşend ḫusrovān-i kemāl

38. Ġulām-i dergeh-i ḫāṣṣ-em der geh u bī geh
Be-ḥāl-i bende naẓar kon be-ᶜayn-i istidlāl

39. Çerā ki çon to merā nīst ḫusrov-i ᶜāli
To- rā ço bende hezārān hezār hest bemāl

40. Miyān-i mā u ġulāmanet in ḳadar farḳ est
Ki lilḥorūb-i ricāl u lilʂarīd-i ricāl

41. Be-dovr-i şāh be-covd-i müselselem sāil
Çerā ki dovr-i teselsül boved maḥall-i sāl

42. Koca revem çe-konam ḥāl-i ḫūd nemī-dānem
Ki ᶜömr reft bilā-ḥavl der heme aḥvāl

43. Ze covr-i çarḫ-i kühne geşte-em be-müye ço müy
Ze derd-i dovr-i zemān mānde- em ze nāle ço nāl

44. Ne ehl-i ḥāl der u ḫürrem-est der heme vaḳt
Ne ehl-i vaḳt der u bī ġam-est der heme ḥāl

33. Senin sarayına senin hisarından başka birşey yakışmaz; şansın açık hanenin hakanı (ol) ve baht ve ikbalın açık olsun.

34. Ay bile senin azametinin yanında alçakta kalır. Ay hilal olduğunda senin atının ancak nalı olur.

35. Senin zatın beni sana doğru hidayet etti. Ayın güzelliği ışığından anlaşılır.

36. Benim övgülerim, sana layık değil; zira alim kişi bile senin yanında bir çocuk gibidir.

37. Ama seni vasfetmemin sebebi budur ki alim insanlar benim eksikliğimi düzeltsinler.

38. Sonuç olarak benim halime de bir bak; çünkü arada sırada (ben de senin) kapının kuluyum.

39. Senden başkası benim şahım olmadığı halde senin, benim gibi binlerce kulun var.

40. Bizim ve senin kölelerinin arasındaki fark, savaşan erkeklerle yemek düşkünü erkekler arasındaki fark gibidir.

41. Şahın devrinde, bitmeyen ihsanını dileyenin toplandıkları yer, zincirlemenin döndüğü yerdir.

42. Nereye gitsem ne yapsam kendimi anlayamıyorum; çünkü hiçbir değişiklik olmadan ömrüm tükendi.

43. Feleğin acımasızlığından ağlamaktan tüy gibi zayıf ve ince olmuşum; zamanenin bana yaptıklarından içi boş neye dönmüşüm.

44. Ne zevke düşkün olanlar her zaman mutludur; ne de sorumluluk sahibi insanlar her zaman dertsizdir.

45. Ḳatında vezn ile hemtā dırāz-gūş u Mesīḥ
Ḳatında ḳadr ile yeksān Muḥammed ile muḫāl

46. Be dergeh-i to berā -yi taẓallüm amede-em
Ki dād-i men besitāni ez īn laʾim-i faᶜāl

47. Mebīn ço naẓm-i diger naẓm-i men farḳ besī est
Miyān-i ṣorre- yi ṣarrāf u ṭable-yi baḳḳāl

48. Nizāmī naẓmuñı görse Nizāmī-i Gence
Oḳurdı künc-i laḥidden ki *temme fīke meḳāl*

49. Degül bu ehl-i meᶜānī ḳatında lāf-i ḳabīḥ
Muḥaddiṯ-i neᶜam eydür bu ḥāle ehl-i maḳāl

AA 5-a 50. Ṭanāb-i çetr-i suḫen rā mekon dilā eṭnāb
Ki tā beḫatr-i ᶜātır rised gezend u melāl

51. Duᶜā-i dovlet-i ᶜālī cenāb rā deryāb
Ki nīst der ṣıfat-i şeh torā mecāl-i maḳāl

52. Hemīşe tā ki boved çetr-i çarḫ-i aṭlās renk
Keşīde ber ser-i sulṭān çār ṭāk-i celāl

53. Mudām tā ḳamer u aftāb-i ᶜālem tāb
Ferāz-i çarḫ begūyend gūş-i ḥüsn u cemāl

54. Celāl-i ṣavletüñe irmesün ḫusūf-i vebāl
Cemāl-i ṭalᶜatüñi görmesün küsūf-i zevāl

55. Meḳām-i ᶜişrete ir laḥẓe laḥẓe māh-be-māh
Merām-i devlete yit hafte hafte sāl-be-sāl

56. Kemāl-i saṭvet ile *bi'l-ᶜaşiyyi ve'l-ebkār*
Cemāl-i ḥaşmet ile *bi'l-ġuduvvi ve'l-aṣāl*

45. Onun katında değer olarak Mesih ve tavşan eşittir yine katında değer olarak Muhammed ile imkansız birdir.

46. Senin kapına sızlanmak için gelmişim; benim hakkımı bu zalimden alman için gelmişim.

47. Benim şiirimi başkasının şiiriyle aynı görme. Bendeki fark, sarraf ve bakkalın arasındaki farka benziyor.

48. Nizâmî'nin şiirlerini Genceli Nizâmî görseydi, kabrinin köşesinden "Söz sende mükemmele erişti" derdi.

49. Sözden anlayanlara göre bu kaba saba bir söz değildir. Söz ehli buna nimetin ifadecisi derler.

50. Ey gönül, sözün şemsiyesini iple bağlama ki senin o değerli hatırına bir sıkıntı gelmesin.

51. Yüksek mertebeli bu zatın duasını işit; çünkü şahın yanında konuşmaya senin imkanın olmayacak.

52. Bu atlas rengindeki gökyüzü varolduğu sürece sanki sultanın başına azametli kameriye konulmuştur.

53. Ay ve dünyayı aydınlatan güneş, gökyüzünde devamlı güzellik ve cemali anlatıyor.

54. Yavuzluğunun büyüklüğüne günahın ay tutulması ulaşmasın; yüzünün güzelliğini yokluğun güneş tutulması görmesin.

55-56. *Gece gündüz*[15] tam bir kuvvet ile andan ana ve aydan aya yeme içme makamına ulaş, *gece ve gündüz*[16] haşmetinin güzelliği ile haftadan haftaya yıldan yıla (zaman geçtikçe) devletin arzusuna yet.

[15] Kur'an. Mümin Suresi, Ayet 55.
[16] Kur'an. Ra'd Suresi, Ayet 15.

3

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Ṭoldurup ḫūn-i cigerden ḳadeh-i zer nergis
   Nūş ider laᶜl-i lebüñ yādına sāġer nergis

2. Bir ayaḳ cām-i şerāb ile ki var başında
   Şöyle mest oldı ki ṭoġrı tutımaz ser nergis

3. Bükülüp bili ṣarardı dişi ditrer başı
   Ṭıfl iken oldı meger pīr-i muᶜammer nergis

4. Sīn içindedür ayaġı yine maġrūr olup
   Nev-cüvān bigi ṭutar sebzede sāġer nergis

5. Ehl-i dil bigi ṣabāḥ içmek içün cām-i ṣabūḥ
   Dökdi sīmīn ḳadeḥe bāde-i aḫmer nergis

6. Gözi dünyāya bakarken ḳomaz elden ḳadeḥi
   ᶜAcebā ḫamr ile mi oldı muḫammer nergis

7. Nükhet-i pirehen-i Yūsuf-i gülden açılur
   Nitekim dīde-i Yaᶜḳūb-i peyem-ber Nergis

8. Yed-i beyżā vü ᶜaṣa vü şecer-i aḫżer-i nār
   Cümlesin eyledi şeklinde muṣavver nergis

9. Ḳurı tacı ile ᶜaṣāsını ḳılur ᶜāleme ᶜarż
   Sūfiler bigi durup şekl-i müzevver nergis

10. Kāse oynatmaġ ile başda ṭutup hengāme
    Bir avuç sīm ü zer itdi ṣanasın cer nergis

3

1. Nergis, ciğer kanından altın kadehi doldurarak senin kırmızı dudağının hatırına (o) kadehi içer.

2. Nergis başında bulunan bir ayak şarap kadehiyle öyle sarhoş oldu ki, başını doğru tutamaz.

3. Nergis küçücük çocuk iken yaşlı başlı ihtiyar oldu bu yüzden beli bükülerek dişi sarardı ve başı titrer.

4. Nergisin ayağı mezar içinde (bir ayağı çukurda) olduğu halde, yine de bir genç gibi gururla yeşillikte kadeh tutar.

5. Nergis, gönül ehli olanlar gibi sabah içkisini içmek için gümüşten kadehe kırmızı şarap döktü.

6. Nergisin mayası acaba şarapla yoğrulduğu için mi gözü dünyaya bakarken elden kadehi bırakmıyor?

7. Nergis, Yakub Peygamberin gözü gibi gül Yusuf'unun gömleğinin kokusundan açılıyor.

8. Nergis kendi görünüşünde beyaz el, asa ve yeşil ateş ağacının tamamını gösterdi.

9. Sofular gibi ortalığı karıştırıcı bir şekilde durup (riya için) millete kuru tacıyla asasını gösterir durur.

10. Nergisi kase oynatarak[17] başında kalabalığı toplayıp bir avuç gümüş ve altın kazanmış sanırsın.

[17] Eskiden şehirlerin belirli yerlerinde yahut düzenlenen eğlencelerde cambazlar gösteri yaparak para toplarlardı. Özellikle İstanbul'un Tahtakale Meydanı bu işlerin merkezi gibiydi. Burada parmak uçlarında yahut başına, omzuna ve kollarına koyduğu değnekler üzerinde kaseler döndüren ve halkı bu şekilde etrafına toplayarak para toplayan bir cambaz tasvir edilmektedir.

11. Siḥr ile şuᶜbede ᶜilminde kemāli yoġ ise
Bes ne ḥīle ile alur avcına āẕer nergis

12. İrdi üstine ṭutup çetr-i Süleymān lāle
Geldi başına urup tāc-i Sikender nergis

13. Ṣanasın düşdi nücūm ile felek ᶜaksi yire
Ṣaḥn-i bāġ olalı sebz ile ser-ā-ser nergis

14. Selb ü sāz ile zeyn eyledi her bir çiçeği
Çemen içinde çü ᶜarz eyledi leşker nergis

15. Ḥükm ḳıldı ki cihānı ṭonada bād-i bahār
Çūn çemen mülkine şāh oldı muḳarrer nergis

16. ᶜAlem ü sancaḳ-i zer-keş ne sebebden götürür
Ger serīr-i çemene olmadı ser-ver nergis

17. Aldı ḫançer eline şöyle ki Rüstem sūsen
Ḳodı gürz omzına niteki Nevder nergis

18. Lāciverdī siperi virdi gül-i nīl eline
Urdı öz başına altun sulı miġfer nergis

19. Leşker-i verdi çü cemᶜ eyledi bu ṣūret ile
Leşker-i berdi helāk eyledi yek-ser nergis

20. Gözi göğe dikilüp başı dikildi süñüye
Oldı ṣan düşmen-i Dārā-i dil-āver nergis

21. ᶜArz ider sünbüle mīzān ṣıfatın sünbül ü gül
Gösterür ṣūret-i delv ile dū-peyker nergis

11. Büyü ve göz bağlama ilminde ustalığı yoksa nergis nasıl hileyle avucuna ateş alıyor?

12. Lale Süleyman çadırını üstüne tutup, nergis de İskender tacını başına takıp geldi.

13. Bahçelerin yeşilliklerle baştanbaşa nergis olunca, yıldızlarla gökyüzünün yansımasının yere düştüğünü sanırsın.

14. Leşger nergis çimenlik içinde arz eylediği için her bir çiçeği selb ve saz ile süsledi.

15. Çimen mülküne sultan olması karar verilen nergis, bahar rüzgarı kainatı giydirip kuşatsın diye hüküm verdi.

16. Nergis, eğer çimen tahtına sultan olmadıysa hangi sebeple (hükümdarlık alametleri olan) bayrak ve altın işlemeli sancak taşır.

18. Nergis, lacivert renkli kalkanı mavi gül eline verdi, kendi başına da altın sulu başlık giydi.

19. Nergis, gül askerini bir araya toplayarak soğuğun askerini baştan başa mahvetti.

20. Nergis, gözünü göğe kaldırıp başını süngüye dikti sanki Cesur Daranın düşmanı oldu.

21. Sünbül ve gül onun sıfatını sünbüle ölçü olarak sunar, nergis kova şekli ile iki çehre gösterir.

AA 6a

22. Nice dilber ki yüzi şemᶜine eylerse naẓar
Yandura şevḳine pervāne bigi per nergis

23. Bir ġazel gözleri vaṣfında didüm kim yiridür
Ger ide çeşm-i beyāżında muḥarrer nergis

24. Dir idüm gözlerüñle şīvede beñzer nergis
Olsa saña rū-siyeh-kār u sitem-ger nergis

25. Ḳaldırup başını baḳmadı ḥasedden yuḳaru
Servüñ üstinde göreliden iki ᶜabher nergis

26. Ṣararup beñzi ᶜaṣāya ne sebebden ṭayanur
Ḫaste olmadı gözüñ mekri ile ger nergis

27. Ḳanı aġzuñ bigi bir şīveye maẓhar ġonce
Ḳanı çeşmüñ bigi bir ᶜişveye maṣdar nergis

28. Yüz urup topraġa ol yüzleri özler lāle
Göz açup bāġda ol gözleri gözler nergis

29. Başdan ayaġa göz oldı yüzüñi görmek içün
Ey yüzi gül saçı sünbül boyı ᶜarᶜar nergis

30. Gözleri vardur aḫi başda deġüldür aᶜmā
Ger ider kendüzin ol çeşme beraber nergis

31. Dehenüñ bigi olur ger ola emleḥ piste
Gözlerüñ bigi olur ger ola aḥver nergis

32. Ṭıfl-i mekteb bigi başını öñine bıraġur
Gözlerüñ şīvesi vaṣfın ider ezber nergis

22. Nergis, yüzünün ışığına hangi güzel baksa kelebek gibi arzusuna kanadını yaktırır.

23. Nergis, eğer beyaz gözünde gözlerini tarif eden bir gazel yazarsa yeridir, dedim.

24. Eğer nergis sana haksızlık yapan ve günah işlemiş bir yüz olsa, Nergis, nazda senin gözlerinle benzer derdim.

25. Nergis, senin selvi gibi boyunun üstünde iki yasemin göreliden beri kıskançlıktan başını kaldırıp yukarı bakmadı.

26. Nergis, eğer senin gözünün hilesiyle hasta olmadıysa yüzü sararıp niçin deyneğe dayanır.

27. Senin ağzına benzeyen edaya sahip olan gonca nerede, senin gözün gibi bir naz kaynağına sahip nergis nerede?

28. Lale, toprağa yüz vurup o yüzleri özler; nergis bağda göz açıp o gözleri arar.

29. Ey yüzü gül, saçı sünbül ve boyu dağ servisi (gibi olan sevgili) senin yüzünü görmek için nergis baştan ayağa göz oldu.

31. Fıstık eğer pek şirin olursa senin ağzın gibi olur, nergis eğer daha iyi olursa senin gözlerin gibi olur.

32. Nergis, mektep çocuğu gibi başını önüne eğerek senin gözlerinin nazını ezberler.

33. Dün ü gün çünki gözüñ vaṣfını tekrar iderem
Ne ᶜaceb ki ola şiᶜrümde mükerrer nergis

34. Bāġ-i ḥüsnüñ bigi bir bāġ bu ᶜālemde ḳanı
K‿anda gül geye zirih yā ṭuta ḫançer nergis

35. Barmaġı ucın ışırsa ne ᶜaceb ḥayret ile
Gördi çün ḳaddüñi ey ḳaddi ṣanevber nergis

AA 6-b 36. Gösterür olduġı içün çeşm ile bu vecihle ḳul
Naḳş-i ṣıfır u elif aṣfer ü aḫżer nergis

37. Dehenüñ ḥoḳḳasınuñ dürci leb-ā-leb gevher
Gözlerüñ ḫānesinüñ bāġı ser-ā-ser nergis

38. Ger naẓar ḳıla ḫüdāvend-i ḳader ḳudretden
Gözlerüñ bigi ola medḥine der-hōr nergis

39. Bir ḫüdāvend-i cihān-baḫş (u) semā-kadr ki anuñ
Bāġ-i ḳadrinde meh ü mihr ola kemter nergis

40. Ḫüsrevā ger naẓar-i terbiyetüñ ṭaşa ire
Nice nā-kābil ise bitüre mermer nergis

41. Keşf ola gözlerine ġayb-i semāvāt ile arż
Tāb-i nūr-i naẓaruñdan bula ger fer nergis

42. Ger şifā-ḫāne-yi lüṭfuñdan içe şerbet-i ḫāṣṣ
Yereḳān renci ile olmaya ebter nergis

43. Zer devāt ile zümürrüd ḳalem ü müşg midād
Ṭutduġı bu ki senüñ medḥüñi yazar nergis

33. Gece gündüz senin gözünün özelliklerini tekrar ettiğim halde ne gariptir ki şiirimde tekrar tekrar nergisten bahsedilmiştir.

34. Güzelliğinin bağı gibi gülün zırh giydiği, nergisin hançer tuttuğu bir bağ bu alemde nerede vardır?

35. Nergis, hayretle parmağının ucunu ısırsa buna şaşılır mı çünkü senin çam ağacı (gibi güzel) boyunu gördü.

37. Senin ağzının hokkası ağzına kadar mücevher ile dolu, senin gözlerin evinin bahçesi baştan başa nergistir.

38. Eğer kaderin sahibi kudretinden (sana) baksa nergis senin gözlerin gibi övgüye layık olur.

39. Değerli semayı ve cihanı bağışlayan bir Allah ki onun bağında aciz nergis ay ve güneş olsun.

40. Ey hükümdar senin terbiye edici bakışın taşa ulaşsa her ne kadar nergis kabiliyetsiz olsa da (o taştan) mermer meydana getirir.

41. Nergis, eğer senin bakışının parıltısı ile kuvvet bulsa gözlerine göklerin ve yerin gizli şeyleri açılır.

42. Eğer nergis, senin iyilik şifahanenden özel bir şerbet içse, sarılık hastalığı eziyetiyle sakat kalmaz.

43. Nergis, misk kokulu mürekkep ve altın divit ile zümrüt kalem tutarak senin medhini yazar.

44. Naẓaruñ vaṣfını ger yazmaġa destūr bula
Gözlerinüñ varaḳından düze defter nergis

45. Aġız açup gözedür būyuñı ey şāh-i cihān
Yüzüñü görmek ola deyü müyesser Nergis

46. Sen felek-ḳadri melek şana eger görse gözi
Ādemī olduġına itmeye bāver nergis

47. Götürüp ellerini yüzini göklere ṭutar
Devlet-i ᶜömrüñe ḳılmaġa duᶜālar nergis

48. Gerd-i rezm içre naẓar eylese tīġüñle saña
Ẓulmet içinde göre Ḫıżır u Sikender nergis

AA 7a 49. Gözi görürse kemīn çākerüñ ola ger ola
Ḳulluġuñ ile şeh olmaḳda muḥayyer nergis

50. Bulmaya cāh ile kemter ḳuluñuñ mertebesin
Ger ide ḥükmine āfāḳı musaḫḫar nergis

51. Tāc-i zer urunuben geçdi zümürrüd taḫta
Olalıdan berü sen ḫüsreve çāker nergis

52. Gice kirpiklü gözin yummayuban şubḥa degin
Bir ayaġ üzre ṭurup midḥatüñ eyler nergis

53. Gözi görmez yüzi utanmaz eyā şāh-i cihān
Ol sebebden urunur ḳarşuña efser nergis

54. Nūr-i reᵓyüñden eger māye ire nāmesine
Meh-i bedr ola gül ü Zühre-i ezher nergis

44. Nergis, bakışının sıfatını yazmaya müsaade bulsa senin gözlerinin sayfasından defter doldurur.

45. Ey cihan padişahı, senin yüzünü görmek nasip olur diye nergis, ağız açıp senin kokunu gözetler.

46. Nergisin gözü eğer sen dünya kadar kıymetliyi görse nergis, seni melek sanır ve insanoğlu olduğuna inanmaz.

47. Nergis, senin ömrünün uzunluğuna dualar etmek için ellerini yüzüne götürüp göklere tutar.

48. Nergis, sana savaş tozu içinde kılıcınla baksa, Hızır ve İskenderi karanlık içinde görür.

49. Nergis, senin köleliğin ile hükümdar olmak arasında seçimde bulunsa eğer seni gözü görürse değersiz kölen olur.

50. Nergis, eğer senin kararına bütün ufukları baş eğdirse (yine de) makamla aciz kulunun derecesini bulamaz.

51. Nergis, senin gibi bir hükümdara köle olalıdan beri altın taç giyinerek zümrüt tahta geçti.

52. Nergis, gece kirpiklerini dahi kırpmadan sabah vaktine kadar bir ayak üzerinde durup seni över.

53. Ey cihan padişahı nergisin gözü görmez, yüzü kızarmaz onun için senin karşında tac giyinir.

54. Eğer senin görüşünün nurundan emrine maya ulaşsa gül yeni ay; nergis ise pek parlak Çoban Yıldızı olur.

55. Götürüp başına zer nireye isterse gider
ᶜAhd-i ᶜadlüñde eyā şāh-i muẓaffer nergis

56. Çigzinür başı ḳararur gözi ẓulmetde meger
Sidre-i ᶜāliyeñi eyledi manẓar nergis

57. Ger zer ü sīmi gözinden bıraġursa ne ᶜaceb
Böyle kem cūduñ ile oldu tüvān-ger nergis

58. Ḥaşmet ü cāh ile düşmen saña şol dem irişür
Kim ola tācı ile hemser-i Ḳayser nergis

59. Ṭoldurur dürr ile agżını seḥer-geh şebnem
Vaṣf-i ẕātuñda meger oldı süḫan-ver nergis

60. Ol şehüñ gerd-i semendinden idüñ sürme didüm
Ḳodı barmaḳ göze ber-çeşm diyüp her nergis

61. Bitmeye ekmeh vü abraṣ daḫı gülşende şehā
Ger Mesīḥ-i nefesüñden bula bāver nergis

62. Yaṣaġuñ cāmiᶜ-i eżdād idüġin işideli
Penbe içinde nihān eyledi aḫker nergis

63. Sāki vü meşᶜale-dāruñ oluben elde ṭutar
Ḳadeḥ-i sīm semen meşᶜale-i zer nergis

AA 7-b 64. Kaᶜbeteyninde gelür naḳş çü dāᵓim iki şeş
Ne sebepden ola pā-beste-i şeşder nergis

65. Bāġ içinde ne ḳadar verd ü reyāḥīn var ise
Cümlesin kendüzine eyledi nūger nergis

55. Ey muzaffer padişah, nergis senin adaletin zamanında başında altın taşıyıp nereye isterse gider.

56. Nergisin karanlıkta başı döner gözü kararır meğer nergis yüksek makamını seyretmiş.

57. Eğer altın ve gümüşü gözden düşürürse buna şaşılmaz çünkü nergis, senin azıcık cömertliğin ile zengin oldu.

58. Nergis tacı ile kayserin arkadaşı olsa büyüklük ve makam ile düşman sana o zaman erişir.

59. Nergis, senin şahsının vasfını düzgün konuştuğu için şebnem, seher vakti onun ağzını inci ile doldurur.

60. O hükümdarın atının tozundan sürme edin dedim her nergis, göz üstüne (emredersin) deyip gözüne parmak kodu.

61. Ey hükümdar, eğer nergis, Hz. İsa gibi hayat veren nefesinden nefes bulsa gül bahçesinde alaca hastalığı ve körlük meydana çıkmaz.

62. Nergis senin yasağının zıt şeylerin bir araya toplanmaması olduğunu işiteliden beri, ateşi pamuk içinde sakladı.

63. Yasemin, senin kadeh sunucun olarak elinde gümüş kadeh ve nergis kandil tutanın olarak elinde altın kandil tutar.

64. Nergisin iki zarı da daima iki altı gelir, tavla kutusu ne sebepten bağlı olsun ki!

65. Bağ içinde ne kadar gül ve reyhanlar varsa nergis hepsini kendisine köle yaptı.

66. Cennete döndi yine bād-i bahār ile çemen
Aldı çün rūşen ele bāde-i Kevs̱er nergis

67. Ḥırz itdürdi meger ṣovġuñ efʿīsinden
Ki zebercedden ider bāliş ü pister nergis

68. Ṣanasın rumḥ ile sultān-i zemīn ü zamanuñ
Çıḳarup itdi ʿadūsı gözin aʿver nergis

69. Niçe kim bāġ-i cemālinde perī-çihrelerüñ
Yüzden ü gözden ola tāze gül ü ter nergis

70. Sebze-zār-i felek üstinde ola ḫayme-gehüñ
K anda ḫurşīd ü ḳamerdür gül ü aḫter nergis

66. Bahar rüzgarı ile çimen yine cennete döndü çünkü nergis eline Kevser şarabı aldı.

67. Nergis, meğer soğuğun yılanından (yılan gibi ısırıcılığından korunmak için)tılsım yaptırdı ki onun yastık ve yatağı da zeberceddendir.

68. Nergisi elinde süngü ile zamanın ve yerin sultanı sanırsın, nergis, düşmanının gözünü çıkarıp bir gözünü kör etti.

69. Güzelliğinin bağında senin peri yüzlülerin ne kadar çok, taze gül ve nergis yüzden ve gözden olsun.

70. Senin çadır yerin feleğin yeşilliği üstünde olsun ki onda güneş ve ay güldür, nergis ise yıldızdır.

4

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

1. Vaṣfında ol cemālüñ ẕikr itdügini bu dil
Her kim eşitse eydür *lillāhi dürri ḳāil*

2. Yüzine ḳarşu gözim yaşını kim görürse
Oldı ṣanur şüreyyā ḫurşīd ile muḳābil

3. Ol zülf ü ol bināgūş şuᶜbān u dest-i Mūsī
Ol ḫāl ü ol zenaḫdān Harūt u çāh-i Babil

4. Pür ḫışm çeşmüñi çün ḳaşuñ içinde gördüm
Ṣandum ki eylemişdür Mirrīḥ ḳavsı menzil

5. Dīvānedür görelden ṣu ᶜārıżuñ ṣafāsın
Bād-i ṣabā anuñ-çün urur aña selāsil

6. Tīġ ile heykelini sī-pāre eyleyeydüm
Boynuña her kişi kim ḳılur ḳolın ḥamāil

AA 8-a 7. İns ü perī n'olur kim ḥūr u melekde yoḳdur
Bu ḥüsn ü bu leṭāfet bu şekl ü bu şemāil

8. Şöyle laṭīf ü pāk bī-ġıll u ġışş durur kim
Olmasa bili derdüm yoḳdur teninde bir ḳıl

9. Bu ṣūret ile seni ger göreyidi Leylī
Mecnūn bigi olurdı elbette ᶜaḳlı zāil

10. Laᶜl-i ḥayat-baḫşuñ ḳanum dökerse ṭañ mı
Çün ṭāliᶜümde olur āb-i ḥayāt ḳātil

4

1. Bu dilin senin güzelliğinin sıfatını andığını her kim işitse “Allah için konuşan bir incidir” der.

2. Onun yüzüne karşı benim gözyaşımı kim görse Ülker yıldızının güneşe karşılık bedel olduğunu sanır.

3. O saç, yılan ve o kulak memesi Musa’nın elidir, o ben Harut ve o çene Babil Kuyusudur.

4. Senin kaşının içinde gözünü çok kızgın gördüğüm zaman Merih, yayı menzil edinmiş sandım.

5. Su senin yanağının paklığını göreliden beri aklı başında değildir onun için doğudan esen rüzgar ona zincirler vurur.

6. Senin boynuna her kim ki kolunu muska gibi dolasa kılıçla onun suretini otuz parça eylemek isterdim.

7. Bu güzellik, nezaket, bu görünüş ve huylar insan ve periyi geçtim cennet kızları ve melekte bile yoktur.

8. Öyle latif, temiz, kin ve hilesiz durur ki beli olmasa teninde kıl yok derdim.

9. Bu görünüş ile eğer seni Leyla görseydi elbette Mecnun gibi aklını kaybederdi.

10. Senin hayat veren dudağın kanımı dökerse şaşılır mı çünkü benim bahtımda hayat suyu katil olur.

11. Maḫmūr-i ḫāb olursa ġamzeñ ᶜaceb mi çünkim
Her fitneyi uyutdı ᶜahdünde şāh-i ᶜādil

12. Ol ḳıble-i eᶜālī ol kaᶜbe-i meᶜālī
Ol menbaᶜ-i meᶜānī ol mecmaᶜ-i feżāil

13. Ol kim ḳatında dünyā bī-ḳadrdür nitekim
Cāhil ḳatında ᶜālim ᶜālim ḳatında cāhil

14. Rāyāt-i ᶜizz ü devlet rāyından oldı ᶜālī
Āyāt-i fetḥ ü nuṣret şānında oldı nāzil

15. Naᶜl-i süm-i semendüñ ser-i selāṭīn
Ḫāk-i der-i sarāyuñ āb-i ruḫ-i efāżil

16. Cemşīd bigi ḥükmüñ ins ile cinne nāfiẕ
Ḫurşīd bigi feyżüñ berr ile baḥre şāmil

17. Ey ḫatt-i istivāda ᶜadlüñ senüñ muvāzī
Vey saṭḥ-i āsumāna ḳaṣruñ senüñ müşākil

18. Baḥr-i muḥīṭ olupdur ḳapuñ gedālarından
Görmez misin ki dirler her kişi aña sāyil

19. Eṭbāḳ-i āsumānı ḳahruñ odı yaḳardı
Ger ara yirde luṭfuñ olmasa idi ḥāyil

AA 8-b 20. Ḥükmüñ ḳatında şāhā kūh-i girān sebük-ser
ᶜAzmüñ ḳatında ḥakkā baḥr-i ᶜacūl kāhil

21. Biñ ḥaşmet-i Süleymān bir mūra vire Yezdān
Ger himmetüñ hümāsı üstine bıraġa ẓıll

11. Senin süzgün bakışın uyku sersemi olursa şaşılır mı çünkü adaletli hükümdar her fitneyi uyutdu.

12. O, şeref sahibi kimselerin kıblesi, manaların kabesi; O, manaların kaynağı ve faziletlerin toplandığı yerdir.

13. Cahil katında alim, alim de cahil olduğu gibi onun katında dünya da kıymetsizdir.

14. Onun hükmünden mutluluğun ve şerefin bayrakları yüceldi, onun şerefinde fetih ve yardım ayetleri nazil oldu.

15. Senin atının tırnağının nalı sultanların başı, senin sarayının kapısının toprağı faziletlilerin ruh suyudur.

16. Cemşid gibi senin hükmün insan ve cinne geçer, senin bereketin Hurşid gibi deniz ve karayı kaplar.

17. Ey adaleti Ekvatorda eşit (olan), ve ey köşkü göğün genişliğine şekilce benzeyen!

18. Senin kapın kimsesizlerin (çokluğundan) okyanustur (gibi geniştir). (Bu nedenle) Her kişi ona "akıcı" der görmez misin?

19. Senin kederinin ateşi eğer senin iyiliğin arada perde olmasaydı göğün tabakalarını yakardı.

20. Ey hükümdar senin hükmün yanında ağır dağ sefihtir, senin azmin yanında aceleci deniz doğrusu tembeldir.

21. Eğer senin yardımının devlet kuşu kimin üstüne gölge bırakırsa Allah, bir karıncaya Hz. Süleyman'ın heybetinin bin katını verir.

22. Rāyuñ şuaᶜı ile afāḳ rūşen idi
Evc-i felekde encüm yandırmadan meşāᶜil

23. Keyvān ki eylemişdür yedinci çarḫı menzil
Ḳaṣruñda pās-bāna olmaz daḫı mümāṯil

24. Bercīs kim olupdur aḳżā'l-ḳużāt-ı gerdūn
İrmez saña ne deñlü ᶜilm içre olsa kāmil

25. Mirrīḫ kim ṭutupdur ḫışm ile elde ḫançer
İster ki düşmenüñle ola senüñ muḳātil

26. Ḫurşīd kim ṭutupdur ḥüsn ile kāinātı
Bir ẕerredür cemālüñ ḳatında eyle bilgil

27. Yıllar durur ki Zühre taᶜlīm-i sāz eyler
Bezmüñde ṭutmaġa çeng olmadı daḫı ḳābil

28. Bendeñ bigi ᶜUṭārit almış eline ḫāme
Medḥüñ yazup düketmez ey şāh-i mihribān-dil

29. Meh kaᶜbe-i ḥarīmüñ idem diyü ziyāret
Dünyāyı hep ṭolanur ḳatᶜ eyleyüp menāzil

30. Ḥikmet cerīdesinde ẕihnüñ teᵓemmül itse
Sırr-i ḳader içinde ḳalmaya ḳılca müşkil

31. Sen şehriyār vaṣfın itmekde fikr ᶜāciz
Sen şehsuvār medḥin ḳılmaḳda ᶜaḳl zāil

32. Her ᶜömr kim ḳapuñda geçmedi ᶜömr-i żāyiᶜ
Her fikr kim degüldür medḥüñde fikr-i bāṭıl

22. Yıldızlar göğün zirvesinde meşaleler yakmadan önce senin fikrinin ışığı ile ufuklar aydınlık idi.

23. Senin sarayında gece bekçisine dahi denk olmayan Zühal yedinci göğü yer (menzil) edinmiştir.

24. Müşteri dünyanın en bilgili kadısı olmuştur ancak ilimde ne denli olgun olsa da sana erişemez.

25. Merih yıldızı öfke ile elinde hançer tutmuştur senin düşmanınla vuruşmak ister.

26. Güneş güzellik ile kainatı tutmuştur öyle bil ki senin güzelliğinin yanında bir zerredir.

27. Çoban Yıldızı yıllardır çeng aleti çalmayı öğrenir ancak senin meclisinde henüz saz çalmak nasip olmadı.

28. Ey yumuşak kalpli hükümdar, Merkür senin kölen gibi eline kalem almış senin övgünü yazıp bitiremez.

29. Ay, senin beytini ziyaret etmek için menzilleri geçip dünyayı hep dolaşır.

30. Senin zihnin bilgelik defterinde etraflıca düşünse kaderin sırrı içinde kıl kadar zorluk kalmaz.

31. Sen (gibi) hükümdarın özelliğini tarif etmeye fikrin gücü yetmez, sen (gibi) ata iyi bineni övmekte akıl yetersizdir.

32. Senin kapında geçmeyen her ömür boşa geçmiş, senin övgünde olmayan her fikir de hurafedir.

33. Ol Ḫüsrev-i zamān kim ᶜazm-i neberd idicek
Şebdīzi cünbişinden ᶜālem ṭolar zelāzil

34. Geh ṭaᶜn-i nīzesinden çeşm-i zırıh döker ḳan
Geh ḫanceri ṣuyından aᶜdā içer helāhil

AA 9-a 35. Erzānī oldugı içün virdi vü viriserdir
ᶜİzz ü ṣafā-yi ᶜācil cāh ü celāl-i ācil

36. Ṣı ayaġın ḥasūduñ farḳında yoḳ çü merdī
Kes başını ᶜadūnuñ taḥtında yoḳ çü ṭāil

37. Tīġ-i ᶜadū-şikāruñ keff-i kerem şiᶜaruñ
Gūşişde berḳ-i ḫātıf baḫşişde mezen-i hāṭil

38. Ger meclisüñde sāḳī cürᶜañ yire dökeydi
ᶜAzm-i remīm olurdı fī'l-hāl rūḥa vāṣıl

39. Fażl u şerefde şāhā bürhān saña ne ḥācet
Ḫurşīde ḥüsn içinde lāzım degül delāil

40. ᶜİzz ü celāl içinde fażl u kemāl içinde
Her ḳul ḳapuñda Dārā her ḳıl tenüñde Herkül

41. Ḳullar bigi ḳapuñda ṭapuñ iderler idi
Bu ᶜasra ḳalsa şāhā Şeh Sencer ile Ṭuġrıl

42. Ḳo Sencer ile Ṭuġrıl vaṣfını ey Niẓāmī
Sen cerr murād idersen şeh ḳapusına ṭoġrıl

43. Ol şeh ki cūdı vaṣfın biñ yılda āḫır itmez
Ger yüz biñinde birin naḳl eyler olsa nāḳil

33. O, zamanın hükümdarı ki savaşa niyet edecek olsa kara yağız atının hareketinden alem sarsıntıyla dolar.

34. Yeri gelir mızrağının vuruşundan (düşmanların)zırhının gözü kan döker yeri gelir düşmanlar hançerinin suyundan zehir içer.

35. (Onun için) ucuz olduğundan vaad edilen büyüklük ve makamı, gönül şenliği ile izzeti çabucak verdi ve verecektir.

36. Kıskancın mertliğin farkında dolmadığı için ayağını kır, tahtında faydası olmayan düşmanının başını kes.

37. Senin düşmanı avlayan kılıcın çabalarken göz kamaştıran şimşektir, senin cömertlik elinin alameti ise hediye vermede yağmur yolu (gibi)dur.

38. Kadeh sunan, eğer senin meclisinde içkinin artığını yere dökseydi çürümüş kemik hemen ruha kavuşup hayat bulurdu.

39. Ey hükümdar güneşe güzellik içinde deliller nasıl lazım değilse sana da fazilet ve şerefte delile gerek yok.

40. Büyüklük ve değer içinde, fazilet ve olgunlukta her hizmetkar senin kapında Dara, her kıl ise senin teninde Herkül gibidir.

41. Ey Hükümdar, eğer Hükümdar Sencer ile Tuğrul bu asırda yaşasalardı köleler gibi senin kapında hizmetini yaparlardı.

42. Ey Nizâmî, sen Sencer ile Tuğrulun hallerini bırak eğer sen para ve eşya istersen hükümdar kapısına var.

43. Eğer nakleden, o hükümdarın cömertliğinin vasfının yüz binde birini anlatsa (bunun) bin yılda sonu gelmez.

44. Çün ẕātı vaṣfa gelmez ey dil sözi uzatma
Ki ola ṣudāᶜa müncer refᶜ eyleyüp ᶜāḳıl

45. Nice ki ola ᶜömrüñ mīzānı gün ile dün
Nice ki ola medḥüñ ᶜālemde mevrid-i dil

46. Ḫalḳuñ dilinde medḥüñ olsun müdām olsun
Her bir yıluñ tümen gün her bir günüñ tümen yıl

47. ᶜİzzet başuñda efser devlet ḳapuñda çāker
Maṭlub hep müyesser maḳṣūd cümle ḥāṣıl

44. Ey dil onun şahsı (hakkıyla) anlatılamaz (bu nedenle) sözü uzatma ki akıllı kimsede baş ağrısına sebep olur.

45. Mademki senin ömrünün ölçüsü gece ile gündüz , (öyleyse) senin dünyada gönlün varacağı yer senin övgün olsun.

46. Halkın dilinde senin övgün daim olsun her bir yılın on bin gün her bir günün de on bin yıl olsun.

47. Şeref senin başında tac, mutluluk senin kapında köle; isteğin hep kolay, bütün arzun gerçekleşsin.

5

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Şükr kim sulṭān-ı gerdūn-ḥaşmet ü encüm-ḥaşem
ᶜİzz ile başdı bisāṭ-i salṭanat üzre ḳadem

AA 9-b 2. Rezm-i Behrām ile Yūnān taḫtını feṭḥ eyleyüp
Ḳaṣr-i Keyḫüsrevde Dārā bigi ṭutdı cām-i Cem

3. Dürrī-yi çarḫ-i celāl ü dürr-i deryā-yi cemāl
Ḳāmıᶜ-i küfr ü ḍalāl ü cāmiᶜ-i ḫulḳ ü şiyem

4. Afitāb-i evc-i devlet māh-i burc-i salṭanat
Menbaᶜ-i cūd ü mürüvvet maᶜden-i lüṭf ü kerem

5. Şehriyār-i nev-cüvān sulṭān-i cemāl ol şāh kim
Ḫüsrev-i ᶜālī-ᶜalemdür vālī-i vālā-himem

6. Ḫüsrevā sensin bugün ol şāh-i ṣāḥib-i ᶜadl ü dād
Ki āb-i tīġuñ yir yüzinde ḳomadı gerd-i sitem

7. Serverā beş barmaġuñdandur kināyet cūd ile
Āfitāb ü māhitāb ile seḥāb ü kān ü yemm

8. Baḥr ölüp cūduñ ġamı ile gevheri oldı yetīm
Bār-i iḥsānuñ ile tā ṭutdı felek puştını ḫem

9. Çarḫ-ı aᶜẓam cūḍ-i iḥsānuñ ile bulur imtilā
Gerçi kim başdan ayaġa dek vücūḍıdur şikem

10. Ben nice teşbīh idem füsḥatde seni ᶜāleme
Kim senüñ işüñ keremdür ᶜālemüñ efsūn u ẕem

5

1. Dünyanın ve yıldız topluluğunun heybetli hükümdarı şükür ki şeref ile saltanat kilimi üzerine ayak bastı.

2. Behram Savaşı ile Yunan tahtını ele geçirip Keyhüsrev'in sarayında Dara gibi Cemin kadehini tutdu.

3. (O) Azamet göğünün yıldızı ve güzellik denizinin incisi; sapıklık ve inançsızlığı yok eden, ahlak ve huyları toplayan (dır).

4. Mutluluk zirvesinin güneşi, saltanat burcunun ayı; insaniyet ve cömertliğin kaynağı, iyilik ve ihsanın madeni(dir)

5. Güzellik sultanı genç padişah öyle bir hükümdardır ki ulu bayraklı hükümdardır ve yüksek himmetli emirdir.

6. Ey Hükümdar, bugün adalet ve doğruluk sahibi hükümdar sensin ki senin kılıcının suyu yeryüzünde haksızlığın tozunu bırakmadı.

7. Ey Serdar, güneş ve parlak ay, bulut, maden ve denizin cömertliği (bütün bunlar) ile kastedilen senin beş parmağındır.

8. Senin cömertliğinin gamı ile deniz öldü ve (içindeki) cevher yetim oldu. Senin iyiliğinin ağırlığından feleğin sırtı eğrildi.

9. Gerçi başdan ayağa vücudu karındır (olmuştur) ancak senin iyiliğinin cömertliği ile en büyük felek dolar.

10. Dünyanın işi sihir ve hakaret (iken) ben seni genişlikte dünyaya nasıl benzeteyim; oysa senin işin iyiliktir.

11. Sen ṭururken kimseye lāyıḳ deġüldür salṭanat
Gün ṭururken aya lāf-i ḥüsn degmez lā-cerem

12. Ḳıble-yi iḳbāl iderlerdi ayaġuñ ṭopraġın
Ger dirilse ḳayṣer-i Rūmiyle Kisrā-yi ᶜAcem

13. Daᶜvā-yi ḥaşmet saña degdügine şāhid bu kim
Ḳāḍı-yi şehr işigüñ ṭopraġına içer ḳasem

14. Ol Sikendersin kim oldı şarḳ u ġarb aña muṭīᶜ
Ol Süleymānsın oldı ins ü cin aña ḥaşem

15. Hem celāl-i ḳadr ile ḳadrüñ işigidür felek
Hem kemāl-i emn ile mülküñ ḥarīmidür ḥarem

16. Sidre-i cennet bigi ḳadrüñ maḳāmı müntehā
Sāḥat-i ṣaḥn-i ḥarem bigi ḥarīmüñ muḥterem

AA 10-a 17. Çarḫ-i gerdūn ger temāşā ide çetrüñ ḳubbesin
Nīlgūn şekl-i ḫacāletden ṭuta reng-i baḳam

18. Lüṭf ile iḥsānuñı ẕikr idicek cān bülbüli
Dem-be-dem bu maṭlaᶜı tekrār idüp eyler niᶜem

19. Ṭālib-i maᶜrūfdan yoḳdur ḳulaġı kimsenüñ
Kim senüñ ḳapuñdan işitmüşdir ola lā vü lem

20. Ẕātuñı bu luṭf ü cūd ile gören dir maẓharī
Rāzıḳ-i muᶜṭī'n-neᶜamdur Ḫāliḳ-i muḥyi'r-remīm

21. Ey Mesīhā-dem nesīm-i luṭfuñ esse ᶜāleme
Yir yüzinde ḳalmaya derd ü elem renc ü seḳam

11. Sen varken kimseye padişahlık layık değildir (nasıl ki) güneş varken şüphesiz aya güzellik sözü edilmez.

12. Eğer Rum İmparatoru ile İran Padişahı dirilse idi senin ayağının toprağını bahtın kıblesi ederlerdi.

13. Ululuk (azamet) dava etmenin sana yakıştığına şahit bu ki şehrin kadısı senin eşiğinin toprağına yemin eder. (çünkü değerli şeyler üzerine yemin edilir.)

14. Doğu ve batının ona itaat ettiği O İskendersin, insan ve cinin ona hizmetçi olduğu O Süleymansın.

15. Felek değerinin büyüklüğü ile senin kadrinin eşiğidir, harem ise tam bir güven ile senin mülkündür.

16. Cennetin en son makamı gibi senin değerinin makamı da son uçtur; senin haremin, harem avlusunun alanları gibi muhteremdir.

17. Dünyanın göğü eğer senin çadırının kubbesini seyretse gök, utanmasından kırmızı boya (bakem) ağacının rengine bürünür.

18. Senin iyilik ile güzelliğini can bülbülü bildirecek olsa sürekli iyilikler kafiyesini tekrar eder.

19. Senin kapından hayır sözünü işitmiş kimsenin kulağı yok ve bilinen istekli de yoktur.

20. Senin şahsını bu iyilik ve cömertlik ile gören kemiklere hayat veren Yaratıcı ve nimet ve rızık veren Allahın (ahlakı ile) şereflenmiş, der.

21. Ey Hz. İsa gibi nefesi hayat veren, senin iyilik rüzgarın dünyaya esse yeryüzünde sıkıntı, dert; zahmet ve hastalık kalmaz.

22. Ḥaşmet ile düşmenüñ ol dem irişür saña kim
Ḥaḳ ḳatında bula Aḥmed ḥürmetini muḥterem

23. Düşmenüñ ᶜömri güninüñ yarını dünden giçer
Şöyle kim sürᶜatle gider ḳandedür diyüp ᶜadem

24. Sevmeyenler ẕātuñı bir derde olsun mübtelā
Ki anlaruñ derdine olmaya ölümden ġayrı em

25. Düşmenüñüñ eylesün ḥādiṯ vücūdın mümteniᶜ
Ol kim anuñ ẕātınuñ vaṣfına lāzımdur ḳadem

26. Yoluña baş ḳomıyanlaruñ ḥarīfidür belā
Ḳapuña ḳul olmayanlaruñ nedīmidür nedem

27. Kimse işitmiş degül ᶜahdüñde feryād ü fiġān
Çeng ü berbuṭdan meger kim nāle-i zīr ile bemm

28. ᶜAdlüñ eyyāmında ey sulṭān-i ᶜādil-dil hemīn
Zülf-i dilberdür perīşān çeşm-i sāḳidür dijem

29. Serverā aḫir yaṣaġuñ irişse bir ḥadde kim
Şīr ü āhū hem-dem olup ṣulḥ ide ẕīᵓb ü ġanem

AA 10-b 30. Ḫalḳ-i ᶜālem şöyle bula naẓm rāyuñda ki ola
Mertaᶜı āhū-yi Çīnüñ pīşe-i şīr-i ᶜAcem

31. Rāyuñuñ nūrına nisbet ḫüsrevā bir ẕerredür
Gün ki tābından cihānı ṭoldurur ṣubḥ-dem

32. Sīnesinde aduñı çün naḳş idiser ḫüsrevā
Ḫalḳ içinde muḥterem olsa ᶜacep olmaz direm

22. Allah katında Ahmed hürmetini kıymetli bulduğu zaman senin düşmanın büyüklük ile sana o zaman ulaşır.

23. Düşmanın ömrünün gelecek günü dünden geçer, yokluk nerededir deyip çabucak gider.

24. Senin şahsını sevmeyenler öyle bir derde tutulsun ki onların derdine ölümden başka ilaç çare olmasın.

25. Onun zatının özelliğini anlatmak için büyüklük lazımdır düşmanının vücudunun ortaya çıkmasını onun vücudu imkansız kılsın.

26. Senin yoluna baş koymayanların musibet meslektaşıdır, senin kapına hizmetkar olmayanların pişmanlık sohbet arkadaşıdır.

27. Kanun ve kopuzdan en ince ve kalın telin iniltisini kimse işitmemiştir ki senin ahdinde feryat ve figan işitsin.

28. Ey tam adaletli sultan, senin adaletinin günlerinde gönül alan sevgilinin saçı perişan, sakinin gözü üzüntülüdür.

29. Ey hükümdar, senin yasağın sonunda öyle bir sınıra ulaşsa aslan ve ceylan canciğer arkadaş olup kurt ve koyun da barışsa.

30. Senin fikrinde dünya halkı öyle düzen bulur ki İran aslanının yolu Çin ahusunun otlağı olur.

31. Ey hükümdar, senin fikrinin ışığına nispeten güneş bir zerredir ki senin ışığından sabah vakti dünyayı aydınlatır.

32. Ey hükümdar, dirhem göğsünde senin adını resmedecek olsa halk içinde değerli olmasına şaşılmaz.

33. Ḫüsrevā ger ᶜaks-i tīġuñ düşe ᶜummān baḥrine
Laᶜl bigi dürr ṣadef içinde ola ġarḳ-i dem

34. Āferīn eylerler idi görseler idi rezmüñi
Erdşīr ü Rüstem ü Pūr-i Peşeng ü Güstehem

35. İrmeye ḳadrüñ elini öpmege dest-i ḫayāl
Ger ṭoḳuz kürsīsin eflāküñ ḳoya taḥtü'l-ḳadem

36. Yaraşur saña ḫudāvendā bu miḳdār ile kim
Çenber-i ṭabl ola gerdūn ü güneş tāc ü ᶜalem

37. ᶜAkl ezelde işigüñi çarḫa nisbet eyledi
Çarḫa girdi çarḫı ol ẕevk ü ṣafādan ṭutdı dem

38. Biñde birin medḥüñüñ yazmaġa irmez Ḫüsrevā
Baḥr ḥibr olup olursa müddet-i devrān ḳalem

39. Çünki rāyuñ oldu şāhā Ḳahramānı ᶜālemüñ
Olmaya şimden gerü ẓulm ile gerdūn müttehem

40. Var ümīdüm Ḥaḳḳa kim ḥaḳḳ ile bāṭıl farḳ ola
Ol ikinüñ arasında oldı çün ḥükmüñ ḥakem

41. Yıllar oldı kim şehā saᶜy ile itdüm cüst ü cū
Defter-i ṭāliᶜde bulmadum seᶜādetden raḳam

42. Bunı buldum çāre kim bir saᶜd ile olam ḳarīn
Ola kim feyż ola ẕātından seᶜādet baña hem

43. Sensin ol ehl-i seᶜādet kim vücūduñdan senüñ
Nice benüm bigiler oldı vü olur muġtenem

33. Ey hükümdar, eğer senin kılıcının yansıması okyanusa düşse inci, kabuğu içinde dudak gibi kıpkırmızı olur.

34. Senin savaşını Erdşir, Rüstem ve Peşengin oğlu ile Güstehem görselerdi seni tebrik ederlerdi.

35. Hayalin eli, eğer göğün dokuz kürsüsünü ayağının altına koysa yine de senin değerinin elini öpmeye ulaşamaz.

36. Ey hükümdar, dünya, davulunun çemberi ve güneş sancak ve tacın olsa bu kıymet sana yakışır.

37. Akıl, ezelde senin eşiğini feleğe nispet etti, o zevk ve sefadan felek, devretmeye başlayarak dem tuttu.

38. Ey hükümdar, senin övgünün binde birini deniz mürekkep olup kalem döndüğü sürece yazmaya erişemez.

39. Ey padişah, senin görüşün alemin Kahramanı oldu, bundan sonra dünya haksızlık ile suçlanmaz.

40. Allahtan umuyorum ki doğru ile yanlış ayırt edilsin, çünkü o ikisinin (doğru ve yanlış) arasında senin hükmün hakem oldu.

41. Ey hükümdar, yıllardır gayret ederek araştırdım baht defterinde mutluluktan rakam bulamadım.

42. Çare olarak bunu buldum ki bir uğur ile (sana) yakın olayım, ola ki şahsından mutluluk bana bereket olur.

43. Mutluluk sahibi sensin ki senin vücudundan benim gibi niceleri ganimet aldı ve (daha da) alır.

44. Terbiyet ḳılup güneş dirler ki ṭaşı laᶜl ider
Ne güneşden sen aşaġasın ne ṭaşdan ben de kem

AA 11-a 45. Olmışam şāhā ḥaḳāret ṭopraġında pāy-māl
Bini ṭopraḳdan götür çün sen güneşsin ben de nem

46. Başumı eflāke irür ᶜizz ü cāh ile benüm
Yaᶜnī kim ḳapuñda kemter ḳullaruña eyle żam

47. ᶜĀrife bir ḥarf besdür didiler ehl-i kemāl
Şeh çü ᶜārifdür ne ḥācet kim sözi taṭvīl idem

48. Nice kim ẕevḳ ü elemdür hem-dem-i şādī vü ġam
Nice kim şādī vü ġamdur mūcib-i ẕevḳ ü elem

49. Hem-dem olsun ḫüsrevā dāᵓim saña vü düşmene
Saña şādī ile ẕevḳ ü düşmene derd ü elem

50. Eksük olmasun cihān içinde ẕātuñ ᶜizz ile
Arta ṭursun devletüñ sāᶜat-be- sāᶜat dem-be-dem

44. Güneş taşı terbiye edip değerli taş haline getirir derler, (o nedenle) ne sen güneşten aşağısın ne de ben taştan daha kötüyüm.

45. Ey hükümdar, küçüklük toprağında ayak altında kalmışım, beni topraktan kaldır çünkü sen güneşsin ben de nem.

46. Senin kapındaki günahkar kullarının sayısını artırırsan (bu) kıymet ve itibarla benim başım göklere değer.

47. Fazilet sahipleri bilgeye bir harf yeterlidir dediler, hükümdar ki bilgedir sözü uzatmaya ne gerek var.

48. Mademki keder ve gönül ferahlığının arkadaşı zevk ve elemdir; o halde elem ve zevkin sebebi keder ve mutluluktur.

49. Ey hükümdar, daima sana sevinçle eğlence ve düşmana üzüntüyle keder dost olsun.

50. Senin zatın şeref ile cihan içinde eksik olmasın, senin mutluluğun saatten saate sürekli artsın.

6

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ey Tehemten-ten Sikender-der ḫidīv-i kāmkār
   V'ey müeyyed-yed muẕaffer-fer emīr-i rūzgār

2. Sürᶜat ile yelse biñ yıl yel bigi fülk-i felek
   Bulmaya cāh-i celālüñ baḥrine ḥadd ü kenār

3. Şehriyār-i şehr-i rifᶜat Āṣaf-i Cem-mertebet
   Afitāb-i evc-i devlet sāye-i Perverdigār

4. Tīġ-i berḳ-āsān ile ᶜālī-cenābuñ vaṣfıdur
   Lā fetā illā ᶜAlī lā Seyfe illā Ẕūlfiḳār

5. Unuduldı ḫatm olalı sende cūd-i ṣaffderī
   Ḥatem ü Behrām u āl-i Bermek ü İsfendiyār

6. Naᶜl-i pāy-i esbüñe benzetmese özin hilāl
   Olmaz idi kūşe-i güş-i felekde güşvār

AA 11-b 7. Ḳulluġuñ ile Süleymān olmaġı ᶜarż itseler
   ᶜĀḳıl oldur kim senüñ ḳulluġuñ eyler iḫtiyār

8. Südde-i bāb-i sebīlüñ mesken-i erbāb-i faż̧l
   Ṣuffe-i ṣaff-i niᶜālüñ menzil-i ṣadr-i kibār

9. İtlerüñ ayaġına dün dünde aylar sīm atar
   İşügüñ ṭopraġına gün günde eyler zer niṯār

10. Leşger-i düşmen ne deñlü çoġ ise yılduz bigi
    Afitāb-i ṭalᶜatuñ gördükde olur tārumār

11. Nice kim erbāb-i cehlüñ nīk-ḫāhıdur felek
    Nice kim aṣḥāb-i ᶜilmüñ düşmenidür rūzgār

12. Miḥnet ü renc ile ᶜizz ü baḫt ile olsun müdām
    Nīk-ḫāhuñ tācdār u kīne-cūyuñ tācı dar

6

1. Ey Tehemten tenli, İskender gibi kapısı olan bahtiyar vali. Ve ey yardım edici, zafer kazanmış zamanın kuvvetli emiri!

2. Dünya gemisi bin yıl yel gibi hızla koştursa senin büyüklük makamının denizine sınır ve kıyı bulamazlar.

3. Büyüklük şehrinin padişahı, hükümdarlık makamının veziri, devletin zirvesinin güneşi Allahın gölgesi.

4. Ali gibi genç, Zülfikar gibi kılıç yoktur, sözü senin şimşek gibi kolay kılıcının ve yüksek ahlakının özelliğidir.

5. Yiğitlerin cömertliği sende tamamlandıktan sonra Hatem, Behram, Bermek ailesi ve İsfendiyar unutuldu.

6. Ay kendisini senin atının ayağının nalına benzetmese, göğün kulağının köşesinde küpe olmazdı.

7. Akıllı kişiye senin hizmetkarlığın ile Süleyman olmayı sunsalar, o senin hizmetkarlığını (Süleyman olmaya) tercih eder.

8. Senin hayır kapının eşiği fazilet sahiplerinin evi, senin en aşağı yerinin sofası büyüklerin konak yeridir.

9. Gece, senin itlerinin ayağına gecede gümüş atar. Gündüz senin eşiğinin toprağına gündüz vakti altın saçar.

10. Düşman askeri yıldız gibi ne kadar çoksa da senin yüzünün güneşini gördüğü zaman perişan olurlar.

11-12. Mademki gök cahillerin hayrını diler ve mademki devir, ilim sahiplerinin düşmanıdır, öç almaya çalışanının sıkıntı ve keder ile devamlı tacı dar olsun senin hayrını dileyen şeref ve talih ile hükümdar olsun.

7

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Rişte-i şehr-i mürüvvet ḫüsrev-i ᶜālem-penāh
Āfitāb-i evc-i devlet sāye-i lüṭf-i ilāh

2. Ḳalᶜa-i cāhuñda kemter pāsbān Keyvāndur
Ḫān-i iḳbālüñde kemter ḳurṣa ḳurṣ-i mihr ü māh

3. Nisbet itmiş sehv ile lüṭfuñ nesīmine özin
Ol günāhından ḳılur bād-i seḥer-geh her gün āh

4. Ḫınk-i gerdūn-gerd ile seyyāre-veş seyr eyleseñ
Devlet ü baḫt u şeref olur öñüñce peyk-i rāh

5. Cūd u cāh ile irişdi şöhretüñ bir ḥadde kim
Ḥātem ü Behrām-gūruñ şöhreti oldı tebāh

6. Olmadı teşvīş-i Firᶜavn-i ḥavādiṩden emīn
Her kime kim ferr-i ᶜavnuñ olmadı püşt ü penāh

7. Şehriyārā ḳandı lüṭfuñ ḳandına çün ḥāṣṣ u ᶜām
N'ola biz ḳullara hem lüṭf eyler iseñ gāh gāh

AA 12-a 8. Nice kim ferrāş-i çābük-şīve-i leyl ü nehār
Geh döşeye ferş-i ᶜanber geh ṭuta çetr-i siyāh

9. Devlet ü iḳbāl ü ᶜizz ü şevket ile her zamān
Ṣaḥn-i taḫt ü baḫt u çetr-i ḫayra sen ol padişāh

10. Saña düşmen olanuñ olsun libāsı dāimā
Tende taṣḥīf-i ḳabā başunda maḳlūb-i külāh

11. Çünki dihḳān-i ezel keşt revānhā rā keşt
Çarḫ-i gerdān-i ḳażā reşte-yi cānhā rā reşt

7

1. Cömertlik şehrinin ipliği, cihanın sığındığı, mutluluk zirvesinin güneşi, Allahın lütfunun gölgesi (olan) hükümdar.

2. Zuhal, senin makamının kalesinde aciz gece bekçisidir, aciz güneş ve ayın yüzü senin mutluluk kervansarayında değersiz nesnedir.

3. Sabah rüzgarı, yanlışlıkla kendisini senin iyiliğinin rüzgarına kıyas ettiğinden o günahından dolayı her gün ah eder.

4. Dünyayı dolaşan kır at ile gezegen gibi dolaşsan mutluluk, talih ve şeref senin önünde yol arkadaşı olur.

5. Cömertlik ve itibar ile senin şöhretin öyle bir dereceye vardı ki Hatem ve Behramın şöhreti mahvoldu.

6. Senin yardımın her kime ki dayanak noktası olmadı Firavunun haberlerinin bulandırmasından emin olamaz.

7. Ey hükümdar, senin iyiliğinin şekerine seçkin kimseler ve herkes doydu zaman zaman biz kullara da iyilik yapsan ne olur!

8. Gece ve gündüzün süratli bir tarzda döşeyicisi ne zamandır bazen güzel kokulu yer döşer bazen siyah çadır (gece) yapar.

9. İyilik ve saadet çadırında tahtın ortasına mutluluk, baht açıklığı, şeref ve heybet ile her zaman sen padişah ol.

10. Sana düşman olanın elbisesi daima yanlış yapılmış cübbe ve başında altı üstüne getirilmiş takke olsun.

GAZELLER

1

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

AA 16-b

1. Cān u dildür sen meh-i bedrüñ mekānı dāᵓimā
Ol sebebden dirler ey dilber saña bedr-i dü-cā

2. Vaᶜdesine hecrüñüñ ġāyetde eyler cān ḥased
K͡andan vaᶜdeye ᶜālemde itmezsin vefā

3. Dil ġam-i zülfüñde vaṣl ister niçün olmaz ḳabūl
Çün şeb-i Ḳadr içre dirler müstecāb olur duᶜā

4. Şefḳat itdügüñden acır sāġar-ı ṣahbā beni
İçi yanduġından aġlar şemᶜ-i cemᶜ-ārā baña

5. Aġzuñı öpsem didükçe ṣorarsın laᶜlüñi
Yoḳ yire ben ḫastenüñ cānına eylersin cefā

6. ᶜĀṣıḳuñ boynına ḳol ṣalmaḳ güneh dir iseñ
Sen günāhından ḳayurma ṭola benim boynuma

7. Gerd-i rāhuñ ger ire Firdevse ḥūrīler diye
Merḥabā ey tūtiyā-i çeşm-i devlet merḥabā

8. Leblerüñ üstinde düşmişdür gözüñ ġāyet de ḫūb
Ḫūb olur üstinde ḥelvānuñ ki bādāmı ola

9. Yaşuñuñ bārān ḳomışlardur Niẓāmī adını
Ḥaḳ dimişler *Tenezzelü'l-esmā min ṣavbi's-semā*

1

1. Ey sevgili, sen dolunay gibi parlak güzelin mekanı daima can ve gönüldür, bu sebepten sana karanlıkları (aydınlatan) ay derler.

2. Can, ayrılığında sözüne pek çok haset eder, bu nedenle sen alemde sözüne vefa göstermezsin.

3. Gönül, saçının gamında kavuşmayı diler niçin kabul olmaz, halbuki Kadir gecesinde dualar kabul olur, derler.

4. Şarap kadehi, şefkat ettiğinden bana acır ve topluluğu süsleyen mum bana içi yandığından ağlar.

5. Senin ağzını öpeyim dedikçe dudağını sorarsın, boş yere (senin için) hastan olan bana sıkıntı verirsin.

6. Aşığın boynuna kolunu dolamak günah dersen, sen benim boynuma dola günahından korkma!

7. Eğer senin toprağının tozu Firdevs (cenneti)e ulaşırsa huriler: "Merhaba ey mutluluk gözünün sürmesi merhaba!" desinler.

8. Helvanın üstünde badem nasıl güzel olursa senin dudaklarının üstünde gözlerin de çok hoş düşmüştür.

9. Nizâmî, senin (göz) yaşının adını baran (yağmur) koymuşlardır, doğru demişler çünkü *isimler sema tarafından inerler.*

2

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. İtmedin seyl-i fenā ᶜömr diyārını ḫarāb
   Ḫuz min’el-ᶜīşi naṣīben ve min’el-ᶜömri niṣāb

AA 17-a

2. Fetḥ-i bāb-i ḥarem-i ᶜīş zi-meyḫāne ṭaleb
   Raḥimellāhu limen ᶜallemenī fetḥü’l-bāb

3. ᶜAyş it ey ᶜāşıḳ-ı şeydā ki bahār ile yine
   Züyyine’r-ravżatü ke’l-cenneti bi’l-verdi ve ṭāb

4. Göñlüñi bencileyin bir büte vir kim diyeler
   Yesserallahü limen aᶜşaḳahü hüşni meᵓāb

5. Serv-i nāzī ki zi-ruḫsāre-i tü rūz şeved
   Lev tecellā leke fi’ẓ-ẓulmeti min ġayrı hicāb

6. Ezgameş ānçe becān-i men dil-i sûhteest
   Lev vaḍaᶜnā eşeran minhu ᶜale’ṣ-ṣaḫri kezzāb

7. Baña senden ġam u endūh u ᶜanā oldı naṣīb
   Ḳısmetī minke belāī vü ᶜanāī vü ᶜaẕāb

8. Genc-i sevdā-i to derkünc-i dilem muᶜtekif-est
   Meskenü’l-kenzi vü meᵓvāhu ḫarābun vü yebāb

9. Miḥnet ü hecre Niẓāmī nice bir eyleye ṣabr
   Sādetī iḫtiraḳ’ül-ḳalbü bi-şevḳ’il-aṣḥāb

2

1. Yokluk seli ömür ülkesini harap etmeden yeme içmeden nasibini ve ömürden yeteri kadarını al.

2. Haremine girmeye iznini meyhaneden iste yardım etsin. *Bana kapıların açılışını gösterene Allah rahmet etsin.*

3. Ey delicesine seven aşık, bahar gelmesiyle yine sıcaklık ve gül ile bahçe cennet gibi süslendi, (onun için) ye iç.

4. Gönlünü benim gibi (put gibi güzel bir) sevgiliye ver ki "Kim Allah için severse Allah onun yolunu açık eder." desinler.

5. O selvi ki senin güzel yüzün nurundan gün gibi aydınlanıyor. *Ravza, gül ve neşe ile cennet gibi süslendi.*

6. Eğer o yalancı taştan (kalp) bir eser koyarsa; bu kırık kalbimin başına, onun aşkından neler gelir.

7. Bana gam, tasa ve meşakkat senden nasip oldu. Benim kısmetim senden (bana) bela, meşakkat ve azaptır.

8. Senin olan sevdamın hazinesi kalbimin bir köşesinde gömülmüş; çünkü hazinenin meskeni ve yeri, harabe ve viranelerdir.

9. Nizâmî, eziyet ve ayrılığa nice zamandır sabreder; çünkü (onun) saadeti, dostlarının arzusuyla kalbinin yanmasıdır.

3

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Nice feryād itmesün derd ile miskīn ᶜandelīb
Kimseyi görmez ḥabībine raḳībinden ḳarīb

2. Ravża-i cennet cemālüñ gülşeninden bir varaḳ
Āteş-i dūzaḫ firāḳuñ sūzişinden bir lehīb

3. Yüzüñi kim görse eydür *Eṣ-ṣalā ehl'üṣ-ṣalāt*
Zülfüñe kim baḳsa dir kim *Eṣ-ṣalībü ehl'üṣ-ṣalīb*

4. Sünbülüñ ṭarfında ruḫsāruñ benefş altunda gül
Ġabġabuñ üzre zenaḫdānuñ turunc üstinde sīb

5. Ġabġabuñ lüṭfından āgāh olmayan *biᵓs'el-ġabī*
Leblerüñ vaṣfında ser-gerdān olan *niᶜam'ül-lebīb*

6. Dem-be-dem kūyuñda āh itsem taᶜaccüb itme kim
Gülistān içinde olmaz nāle-i bülbül ġarīb

AA 17-b 7. Burc-i Ḫayberden ᶜivaždur zülfüñ ey kāfir-nijād
Çāh-i Bābilden bedeldür çeşmüñ ey cādū-firīb

8. Ey Niẓāmī curᶜa her dāᵓim naṣīb-i ḫāk olur
Ḫāk-i rāh ol curᶜa-i vaṣlından isterseñ naṣīb

3

1. Zavallı bülbül, sevdiğine rakibinden başka kimseyi yakın görmez, dert ile nasıl feryat etmesin!

2. Cennet bahçesi, senin yüz güzelliğinin gül bahçesinden bir yaprak, cehennem ateşi senin ayrılığının yakmasından bir alevdir.

3. Senin yüzünü kim görse "Ey namaz ehli, haydi namaza!" der, senin saçına kim baksa " Ey haç ehli, haçınıza!" der.

4. Senin sünbülün kıyısındaki yanağın, menekşe altında gül, senin gerdanın üzerindeki çenen, turunç üstünde elmadır.

5. Senin çenenin güzelliğinden haberdar olmayan ne kötü bir ahmaktır, senin dudaklarının vasfından başı dönen ne akıllıdır.

6. Senin mahallende sürekli ah etsem şaşırma, çünkü gül bahçesinde bülbülün figan etmesine şaşılmaz.

7. Ey kafir tabiatlı, senin saçın Hayber kalesine karşılık (olarak alınmış)tır; ey aldatıcı büyücü, senin gözün Babil kuyusuna karşılıktır.

8. Ey Nizâmî, kadehin içindeki son tortu şarap daima toprağın kısmeti olur; eğer kavuşma cur'asından nasip almak istersen yolun toprağı ol.

4

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Ḳanum dökerse ġamzelerüñ ey perī-ṣıfat
   Şīrīn lebüñden eyle muᶜayyen bana diyet

2. Ġamzeñ gelürse ḳaṣduma ehlā vü merḥabā
   Laᶜlüñ içerse ḳanumı ṣaḥḥā vü ᶜāfiyet

3. Ten ḳaldı ġāret itmedügi gözlerüñ hemān
   Gör nice ḳara çölde ḳodı beni ᶜāḳıbet

4. İrmez bisāṭ-i ḳurba göñül kimse saᶜy ile
   Devlet anuñ ki ṭāliᶜi ḳıla muᶜāvenet

5. Eflāke irdi āhı Niẓāmīnüñ ey ᶜaceb
   Niçün işitmez ol meh-i ḫurşīd-menzilet

4

1. Ey peri yüzlü, senin yan bakışın benim kanımı dökerse, senin tatlı dudağından bana kan bedeli (diyet) tayin et.

2. Senin yan bakışın beni öldürmek amacıyla gelirse merhaba, hoş gelmiş, senin dudağın kanımı içerse sıhhat ve afiyet olsun.

3. Senin gözlerinin yağmalamadığı sadece tenim kaldı, sonunda beni nasıl kara çölde bıraktığını gör.

4. Gönül, kimse çalışıp çabalayarak yakınlık döşeğine ulaşamaz, ancak bahtı yardım ederse muradına erer.

5. Nizâmînin ahı göğe ulaştı, güneş derecesinde olan ay acaba neden işitmez!

5

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ḫaṭṭ-i reyḥān kim ṭolanmışdur gülistānı dürüst
Hāledür kim devr idüpdür māh-i tābānı dürüst

2. Dāne-i ḫāl-i siyāhı yār-i gendüm-gūnumuñ
Odlara yandurdı ġamdan ḫırmen-i cānı dürüst

3. Ḳorḳaram öldürmege ᶜahd itdügüñden beni kim
Bulmadum ᶜālemde bir ᶜahdi vü peymānı dürüst

4. Mürşid olmaz muṣḥaf-i ᶜışḳı revān itmezse şeyḫ
Kim imām ide anı bilmez çü Ḳurᵓānı dürüst

5. Meh ne lāf eyler senüñle ḫān-i ḥüsn açmaḳda kim
Gezmedük ḳapu ḳomaz bulunca bir nānı dürüst

6. Beni gördükçe senüñle mihr idüp n'eyler rakīb
Cān virürken kāfirüñ ḫōd olmaz īmānı dürüst

AA 18-a 7. Ḫānḳāh içinde itseñ āstīn-efşān semāᶜ
Ḳalmaya bir ḫırḳa ehlinüñ girībānı dürüst

8. Tīz ider şīrīn lebüñe şeyḫ dendān-i ṭamaᶜ
Gerçi kim bir dāne yoḳ agżında dendānı dürüst

9. Gönlini yıḳma Niẓāmīnüñ ki yapılmaz daḫı
Şīşe kim uşandı kimdür eyleyen anı dürüst

5

1. Reyhana benzeyen ayva tüyün gülbahçesinin (sevgilinin yüzü) etrafını tamamen çevirmiştir. (Bu haliyle tıpkı) dolunayın etrafını çeviren hale gibidir.

2. Buğday renkli sevgilinin siyah beninin tanesi, üzüntüden can harmanını tamamen ateşlere yandırdı.

3. Dünyada yemini ve sözü doğru birini bulamadığım için (sevgilinin) beni öldürmeye yemin ettiğinden korkarım.

4. Şeyh, aşk mushafını ezberden söylemezse doğru yolu gösteremez, Kur'anı doğru düzgün bilmeyen kişiyi kim imam yapar?

5. Ay, bir bütün ekmeği buluncaya kadar gezmedik kapı bırakmazken seninle güzellik sofrası açmaya ne laf edebilir!

6. Rakip seninle beni gördükçe muhabbet etmesi, can verirken kafirin iman etmesi gibi gerçek olamaz.

7. Sen tekke içinde (cübbenin) yenlerini savurarak sema ederken bir tek hırka ehlinin yakası sağlam kalmaz.

8. Şeyh, ağzında düzgün bir tane bile dişi olmadığı halde senin tatlı dudağına tamah için diş biler.

9. Nizâmî'nin gönlünü yıkma, zira bir daha tamir edilmez, şişe kırılsa onu kim düzeltebilir!

6

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ṣaçdı kāfūr üzre ᶜanber kākül-i müşgīn-i dost
Ṭutdı cān mülkin ser-a-ser kākül-i müşgīn-i dost

2. Örtmeyeydi ẓulmet-i küfr ile īmān yüzini
Ger degülmeseydi kāfir kākül-i müşgīn-i dost

3. İtdi eṭrāfı münevver çehre-yi gülgūn-i yār
Ḳıldı āfāḳı muᶜaṭṭar kākül-i müşgīn-i dost

4. İrişürdi ey göñül ser-rişte-i maḳṣūda el
Olsa el virmek müyesser kākül-i müşgīn-i dost

5. Çıḳsa zülfi bigi başından ᶜaceb olmaya kim
Boynına ṣalınmaġ ister kākül-i müşgīn-i dost

6. Zülfi ile çıḳduġı içün başa ᶜilm-i fitnede
Oldı mülk-i ḥüsne server kākül-i müşgīn-i dost

7. Müntehā ḳaddinüñ üstinde Niẓāmī ṭoġrusı
Sidre ṭāvusına beñzer kākül-i müşgīn-i dost

6

1. Dostun misk kokulu kakülü, anber üzerine kafur saçtı ve can mülkünü baştan başa tuttu.

2. Dostun misk kokulu kakülü, kafir olmasaydı iman yüzünü küfür karanlığı ile örtmezdi.

3. Sevgilinin gül renkli çehresi etrafı aydınlattı, dostun misk kokulu kakülü, dünyayı güzel kokuyla doldurdu.

4. Ey gönül, dostun misk kokulu kakülüne dokunmak kolay olsaydı el, bu isteğine ulaşırdı.

5. Dostun misk kokulu kakülü, saçı gibi başından dökülse şaşılmaz çünkü o da boynuna salınmak ister.

6. Fitne ilminde saçıyla başa çıktığı için dostun misk kokulu kakülü, güzellik mülküne padişah oldu.

7. Nizâmî, dostun misk kokulu kakülü, doğrusu (onun) uçsuz bucaksız boyunun üstünde, Sidre tavusuna (yedinci kat göğün kuşuna) benzer.

7

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1. Ḳılalı sāḳī-yi bezm-i ezel ṣalā-yi ḳadeḥ
   Göñül ider heves-i cām ü cān hevā-yi ḳadeḥ

2. Ṣadā-yi çeng ü ṣafā-yi şarābı ḫoş gör kim
   Ṣadā ṣadā-yi naġamdur ṣafā ṣafā-yi ḳadeḥ

3. Raḳīb yüzini görmek şarāb-i laᶜlüñ içün
   ᶜAceb midür ki cehennem olur sezā-yi ḳadeḥ

AA 18-b

4. Cemāl-i sākī ile revnaḳ (u)[18] ṣafā bulalı
   Mükedder eyledi cām-i cihān-nümāyı ḳadeḥ

5. Cihān diler ki ḳadeḥ ṭuta bezm-i ᶜışḳuñda
   Ki eyledi şafaḳı bāde bigi ay-ı ḳadeḥ

6. Ṣafā bulalı şarāb ile ṭalᶜatuñ bildüm
   Ki cānlar āyinesine virür cilāyı ḳadeḥ

7. Niẓāmī ġamzeñ ile leblerüñi yād idicek
   Duᶜā-yi seyfi oḳur gāh geh duᶜā-yi ḳadeḥ

[18] Bu çalışmanın tamamında vezin ve mananın tamamlanması için yapılan eklemeler yay ayraç ile gösterilmiştir.

7

1. Ezel meclisinin sakisi kadehe davet ettiğinden beri gönül kadehe heves eder, can da kadehi ister.

2. Çeng aletinin sesi ve şarap keyfini hoşgör, çünkü ses, nağmelerin sesi; keyif, kadehin keyfidir.

3. Senin lal dudağının şarabı için rakibin yüzünü görmeye şaşılır mı; zira içkinin cezası cehennemdir.

4. Kadeh, sakinin yüzünün güzelliği ile parlaklık ve saflık bulduğundan beri dünyayı gösteren aynayı kederlendirdi.

5. Dünya, senin aşkının meclisinde kadeh tutmak istediğinden kadehin ayı alaca karanlığı kıpkırmızı içki gibi yaptı.

6. Senin yüzün şarap ile gönül şenliği bulduğundan beri kadehin canların aynasına parlaklık verdiğini anladım.

7. Nizâmî, senin yan bakışın ile dudaklarını andığında gah seyf duasını (kılıç duası) gah kadeh duasını okur.

8

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Faᶜūlün

1. Didüñ itmeyem ayruḳ saña bī-dād
Mübārek oldı andan itdüñ āzād

2. Çü kesdi başını murġ-i esīrüñ
Gerekse çözsün ayaġını ṣayyād

3. Ne aṣṣı Ḫüsrevüñ acıduġından
Çü şīrīn cāndan ayru düşdi Ferhād

4. Raḳībüñ ben ṭururken dökme ḳanın
Beni öldürüp itme düşmeni şād

5. Perīler yiri dirler çeşme olur
Gözimden gitme bir dem ey perī-zād

6. Ne yoldur ᶜışḳuñuñ yolı ki anda
Ġam ü derd ü belā vü ġuṣṣadur zād

7. Cihānuñ şādīsi girmez gözine
Olaldan göñlümüz ᶜışḳuñla muᶜtād

8. Niẓāmī aduñı ṣanuñı terk it
Cihān içinde sen dāḫı ḳo bir ad

8

1. Sana başka zulüm etmeyeyim dedin, ondan (dolayı) beni azad ettin hayırlı oldu.

2. Mademki avcı senin esirin olan kuşun başını kesti, isterse ayağını çözsün (ne fayda).

3. Hüsrevin acıdığından ne fayda gelir çünkü Ferhat şirin candan ayrı düştü.

4. Ben dururken rakibinin kanını dökme, beni öldürüp de düşmanı memnun etme.

5. Ey peri çocuğu, çeşme başı periler yeridir derler, bir an bile gözümden gitme.

6. Senin aşkının yolu nasıl bir yoldur ki onda azık keder, dert, bela ve tasadır.

7. Gönlümüz senin aşkına alıştığından beri dünyanın mutluluğu gözüne görünmez.

8. Nizâmî adını ve sanını terk ederek dünya içinde sen dahi bir isim bırak.

9

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Her nesīm-i cān-fezā ki ol zülf-i pür-çīnden çıḳar
Şermesār eyler ḳoḫusı müşgi kim Çīnden çıḳar

AA 19-a 2. Sögmeg ile çıḳmadı dilden ḫayāli zülfüñüñ
Gerçi dirler yaḫşi söz ile ilan inden çıḳar

3. Yārı benden yāre teg çıḳmaz ḫayāli sīneden
Dīni [yoḳ][19] kāfir degüldir dūzaḫ içinden çıḳar

4. Çün yüzüñ dindür n'ola ḫaṭṭuña kāfir dir isem
Kāfir olur şüphesüz şol kimse kim dīnden çıḳar

5. Dīdeden çıḳsa leb ü dendānı yāruñ hecr ile
Laᶜl u dürri ᶜālemüñ çeşm-i cihān-bīnden çıḳar

6. Rāh-i vaṣl añ didüm ü ᶜāşıḳ çıḳdı agżından cevāb
Yaᶜnī dir ᶜāşıḳ bu yolda cān-i şīrīnden çıḳar

7. Ey Niẓāmī umma yāruñ çīn-i zülfinden ḫalāṣ
Kim görüpdür peşşeyi kim çeng-i şāhīnden çıḳar

[19] Çalışmada kullanılan nüshada rutubetin tahrip ettiği ve cildin tamiri sırasında üzeri kapanan kelimeler, Haluk İpekten'in neşrinden yararlanılarak tamamlanmıştır ve çalışmanın tamamında köşeli parantez ile gösterilmiştir.

9

1. Gönüle ferahlık veren her esinti, o kıvrım kıvrım olan saçdan çıkar ki kokusu Çinden çıkan miski utandırır.

2. Senin saçının hayali gönülden azarlamakla çıkmadı gerçi güzel söz ile yılan deliğinden çıkar derler.

3. Dini olmayan kafirin cehennemden çıkmadığı gibi sevgilinin hayali de sineden bir yara gibi çıkmaz.

4. Senin yüzün din olduğu için yüzündeki ayva tüylerine kafir dersem yeridir, şüphesiz dinden çıkan kimse kafir olur.

5. Sevgilinin ayrılıkla dudak ve dişi gözden uzaklaşsa, halkın lal ve incisi dünyayı gören gözden düşer.

6. Kavuşma yolundan bahset dedim aşığın ağzından şu cevap çıktı: Aşık bu yolda tatlı canından vazgeçer.

7. Ey Nizâmî, sevgilinin saçının kıvrımından kurtulmayı umma! Şahinin pençesinden sivrisineğin çıktığını kim görmüştür?

10

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Gün yüzüñ görmeyeliden ki günüm dün gibidür
Baña biñ yılca gelür gerçi saña dün gibidür

2. Rūz ü şeb zülf ü ruḫuñ fikri enīsüm olalı
Ne gicem giceye beñzer ne günüm gün gibidür

3. Şād ü mātem ki firāḳuñ baña maḫṣūṣ degül
Ki dimişler ḳara gün il ile dügün gibidür

4. Sen zer ü sīm ile ṣayd olduġı işidelü
Gözlerüm gümüşe döndi yüzüm altun gibidür

5. Yandurup yaşumı dökse ne ᶜaceb zülf ü ruḫuñ
Ki biri āteşe beñzer biri dütün gibidür

6. Gitse gözümden olur gözüme ᶜālem ḳarañu
Ol ki alñı aya beñzer yañaġı gün gibidür

7. Ey Niẓāmī lebi üstindeki ḫāl ol ṣanemüñ
Ġuṣṣadan ᶜāşıḳı cānın daġı dügün gibidür

10

1. Senin güneş gibi yüzünü görmediğimden beri günüm gece gibidir. (Bu ayrılık) Bana bin yıl gibi gelir ama sana dün gibidir.

2. Gece ve gündüz senin saç ve yanağının düşüncesi dostum olduğundan beri ne gecem geceye benzer ne de gündüzüm gün gibidir.

3. Senin ayrılığından mutluluk ve kederlenmek bana has değil, çünkü "kara gün el ile düğün gibidir." demişler.

4. Senin altın ve gümüş ile avlandığını işittiğimden beri gözlerim gümüşe döndü yüzüm altın gibidir.

5. Senin saçın ve yanağın beni yakarak (göz) yaşımı dökse buna şaşılır mı? Zira biri ateşe benzer diğeri duman gibidir.

6. Onun (sevgilinin) alnı aya, yanağı güneşe benzer, bu nedenle gözümden gitse dünya gözüme karanlık olur.

7. Ey Nizâmî, o (put gibi güzel olan) sevgilinin dudağı üstündeki ben, kederden aşığın canındaki düğüm gibidir.

11

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

AA 19-b

1. Tebessümiyle nigārum ki ḳatl-i merdüm ider
Bu ḫasteyi daḫı öldür disem tebessüm ider

2. Raḳīb ḥālüme niçün teraḥḥum eylemeye
Ki görse ḥālümi kāfir daḫı teraḥḥum ider

3. Belā vü miḥnet ü derd ü ġam ile ᶜayş iderem
Kimüñ ki bu ḳadar esbābı var tenaᶜum ider

4. Yüzüñde zülfüñi gördi vü didi ḫaste göñül
Ne sāyedür bu ki mihr üstine teḳaddüm ider

5. Ḳapuñı ḳoyup eger Kaᶜbe ḳapusına varam
Ḥarem ḥamāmeleri oturunca ḳum ḳum ider

6. Naẓarda ᶜārıżuñı bulmayup ṣuya baḳaram
Kimin ki eline ṣu girmeye teyemmüm ider

7. Niẓāmī yüzüñi açsañ ḫarāb u bī-ḫod olur
Güneş ṭulūᶜ idicek ẕerre kendüzin güm ider

11

1. Resim gibi güzel olan sevgilim gülüşüyle adam öldürür. Bu hastanı dahi öldür desem tebessüm eder.

2. Benim halime rakib niçin merhamet eylemesin. Kafir dahi şu halimi görse merhamet eder.

3. Bela, zahmet, dert ve tasa ile yer içerim, kimin bolluk içinde yaşamaya bu kadar sebebi olsa onun safasını sürer.

4. Senin yüzünde saçını gören hasta gönül: Bu nasıl bir gölgedir ki güneşe bile gölge yapar, dedi.

5. Senin kapını bırakıp Kabe kapısına varsam, Haremin güvercin kuşları bana otururken "kalk kalk!" derler.

6. Senin yanağını göremeyince suya bakarım, çünkü suyu bulamayan kişi teyemmüm eder.

7. Sen yüzünü açsan Nizâmî kendinden geçer ve mahvolur. Güneş doğunca zerre kendisini kaybeder.

12

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿūlün

1. Nigārā sensüz olan dem ne demdür
   Dem-i derd ü ġam ü vaḳt-i nedemdür

2. Boyuñ Tūbā lebüñdür Āb-i Kevs̱er
   Özüñ ḥūrī yüzüñ Bāġ-i İremdür

3. Göñül zülf ü dehānuñ dāl u mīmin
   Ḳaçan kim görse eydür dem bu demdür

4. Ḳaşuñ miḥrābına ger secde ḳılmaz
   Hilālüñ ḳaddi niçün böyle ḫamdur

5. Müselsel saçı Dāvūdī zırıhdur
   Muʿanber zülfi ʿAbbasī ʿalemdür

6. ʿAceb mi yār benden ʿār iderse
   Ki ben ġāyet faḳīr ol muḥteremdür

7. Ayaḳ başmış ki ḳanum döke dilber
   Bi-Ḥamdi'l-lah yine demdür ḳademdür

AA 20-a 8. Niẓāmī naẓmuñı agż ile ḫatm it
   Ki ḳamu nesnenüñ ṣoñı ʿademdür

12

1. Ey güzel yüzlü sevgili, sensiz olan zaman nasıl zamandır? (sensiz olan zaman) dert, sıkıntı ve pişmanlık zamanıdır.

2. Senin boyun Tubaya, dudağın Kevser suyuna benzer. Aslın huridir, senin yüzün ise İrem Bağı'na benzer.

3. Gönül ne zaman senin saçının "dal"ını ve ağzının "mim"ini görse "Vakit bu vakittir!" der.[20]

4. Senin kaşının mihrabına eğer secde etmiyorsa ayın boyu niçin böyle eğridir?

5. Birbirine bağlı saçı Davud aleyhiselamın zırhı gibidir, güzel kokulu saçı ise Abbasilere ait nişandır.

6. Sevgili benden utanırsa buna şaşılır mı? Ben gayet fakirim, sevgili ise gayet kıymetlidir.

7. (Gönül alan) Sevgili, kanımı dökmek için adım atmış, Allaha şükürler olsun ki bu zaman yine de uğurlu bir zamandır.

8. Nizâmî, şiirini ağız ile sonuna kadar okuyarak bitir çünkü her nesnenin sonu yokluktur.

[20] Bu beyitte saç, "dal" harfine; ağız da "mim" harfine benzetilmiştir. Dal ve mim harfi birleştiğinde "dem" kelimesi ortaya çıkar ki "vakit" demektir.

13

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Leẕẕeti rūḥ-i revānuñ laᶜl-i dürr-pūşındadur
Fitnesi āḫir zamānuñ çeşm-i medhūşundadur

2. Gūşesinde māhuñ eyler ḫūşe-i Pervīne ṭaᶜn
Gūşvārıdur ki dildāruñ bināgūşındadur

3. Çünki her şeyden tecellī sensin ey dilber iden
Ḳande kim baḳsam ḫayālüñ gözlerüm ṭuşındadur

4. Ḫıżırdur ki anuñ maḳāmıdur leb-i Āb-i Ḥayāt
Ḫaṭṭ-i sebzi kim kenār-i çeşme-yi nūşındadur

5. Ḳaşları miḥrābını görse bıraġur dīdeden
Zāhid ol seccāde-yi peşmīni kim dūşındadur

6. Ṭurra vü ruḫsārına baḳup temāşā it göñül
Rūmī-yi rūzı ki Hindū-yi şeb aġūşındadur

7. Ḳulaġuñda olsun ey dilber Niẓāmī sözi kim
Yaraşur sīmīn-beden dilberlerüñ gūşındadur

13

1. Sevgilinin lezzeti inci saklayan dudağındadır, ahir zamanın fitnesi de (sevgilinin) dehşetli gözündedir.

2. Sevgilinin kulağında olan küpesi, ayın köşesinden Ülker yıldızını ayıplar.

3. Ey sevgili, her şeyden görünen sensin, nereye baksam senin hayalin gözlerimin karşısındadır.

4. Hayat suyunun kenarı, Hızır'ın makamıdır; yanakta çıkan ayva tüyleri de sevgilinin ağzının kenarındadır.

5. Zahid, kaşları mihrabını görünce omuzunda yünden yapılmış seccadeyi gözden düşürür.

6. Ey gönül, saçının kıvrımına ve yanağına bakıp seyret ki gündüzün Rumu gecenin Hintlisi kucağındadır.

7. Ey sevgili Nizâmînin sözü kulağında olsun ki gümüş bedenli sevgililerin kulağına yakışır.

14

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Şemse-i şemse irür ḫaclet ü şerm aya düşer
Çün yüzüñ şaᶜşaᶜsı ṭāḳ-i muᶜallāya düşer

2. Her ki leylī ṣaçuñ āşüftesidür nāfe-ṣıfat
Post-pūş olur u Mecnūn bigi ṣaḥrāya düşer

3. Ġamzesin ister iseñ düş ẕeḳanı çāhına kim
Sehm-i aᶜlāya iren ḳadḥ-i muᶜallāya düşer

4. Nice kim ġamzelerüñ ḳanumı dökmek dileye
Zülfüñ ayaġa düşüp gözlerüñ araya düşer

5. Dişlerüñ ᶜaksi ḳaçan kim düşe gülgūn lebüñe
Beñzer ol jāleye kim lāle-yi ḥamrāya düşer

AA 20-b 6. Āşiyān-i ser-i zülfüñde çü gördi ẕeḳanuñ
Daḫı dil murġı ḳaçan beyża-yi beyżāya düşer

7. Her ne zāhid ki leb-ā-leb lebi cāmını göre
Dürd-i bī-derdi ḳoyup ṣāfī-yi ṣahbāya düşer

8. İrem-i vaṣla Niẓāmī didüm āsan ire mi
Dir ki bedrāya irem dir ise bed-rāya düşer

14

1. Güneş, en tepede parlaklığına erişince ay utanır, çünkü (güneşe benzeyen) yüzünün parlaklığı yüksek kubbeye erişir.

2. Her kim ki misk gibi güzel kokulu saçının düşkünüdür; o kişi hayvan postundaki nafe gibi olur ve Mecnun gibi çöle düşer.

3. Onun süzgün bakışını istersen çene çukuruna düş zira yüksek dereceye erişen çok fazla zemmedilir.

4. Senin süzgün bakışların ne zaman benim kanımı dökmek istese (senin) saçın ayağa düşüp gözlerin araya düşer.

5. Senin dişlerinin aksi ne zaman gül renkli dudağına düşse kırmızı laleye düşen çiğ tanesine benzer.

6. Senin saçının üstündeki yuvada zekanı gördüğü zaman gönül kuşu dahi bembeyaz yumurtaya düşer.

7. Hangi zahid dudağı kadehini ağzına kadar dolu görse dertsiz tortuyu bırakıp saf ve halis şaraba tutulur.

8. Nizâmî kavuşmanın cennetine kolay ulaşır mı dedim, kötü düşenceye ulaşayım derse kötü kişiye düşer, der.

15

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿūlün

1. Şol ayuñ yüzi şemʿ-i *kün-fekān*dur
İki aydur ki gözümden nihāndur

2. Ele cān virmek ile girse vaṣluñ
Ne ḳız ucuz degüldür rāygāndur

3. Yaraşur kirpigüñ ḳaşuñ gözüñle
Ki bu tīr ü kemān ol Türkmāndur

4. Dehānuñ yoḳluġı ḳaṭʿī degüldür
Arada söz daḫı dirler gümāndur

5. Dehānuñla bilüñ sırrına vāḳıf
Ḫüdā-yi bī-nişān ġaybdandur

6. Ne ḫoş ṭāvūs olur zülfüñ nigārā
Ki menzil-gāhı ṭarf-i gülsitāndur

7. Ḳaşuñ ser-nāme-yi ḥüsn-i melāḥat
Gözüñ ser-fitne-i āḫir zamandur

8. Senüñ bir baḥrdür ʿışkuñ ki cānā
Anuñ kemter ḥabābı āsumāndur

9. Ḳara ṭoprakḳa ḳadrüñ yoḳ Niẓāmī
Eğerçi sözlerüñ āb-i revāndur

15

1. Şu ayın yüzü *olan oldu* (emrinin) ışığıdır, iki aydır gözümden saklıdır.

2. (Senin için) Can vererek sana kavuşmak mümkün olsa ne pahalısı bedavadır.

3. Bu kirpiğin, kaşın ve gözünle bu ok ve yay ile (sana) o Türkmendir demek yakışır.

4. Senin ağzının yokluğu kesin değildir, çünkü arada söz söyler derler, (o da) şüphelidir.

5. Senin ağzınla belinin gizli sırlarını, işaretsiz gizli şeyleri bilen Allahtır.

6. Ey güzel yüzlü sevgili senin saçın ne hoş bir tavustur ki menzili gül bahçesidir.

7. Senin kaşın yüz güzelliğinin mektubu, gözün de ahir zamanın en büyük fitnesidir.

8. Ey sevgili, senin aşkın (öyle) bir denizdir ki onun aciz kabarcığı gökyüzüdür.

9. Nizâmî, her ne kadar senin sözlerin akarsudur ama kara toprak kadar değerin yoktur.

16

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Yüzüñe ehl-i naẓar cennet-i aᶜlā didiler
Ḥüsnüñe pertev-i envār-i tecellā didiler

AA 21-a 2. Zāhidüñ yüzüñe baḳmaduġını işidicek
Pertev-i şemsi n'ider dīde-i aᶜmā didiler

3. Gördiler beni maḥalleñde melāmet ehli
Vey ne bulmuş yirin ehlā vü maḥallā didiler

4. Dāyeler mehd-i melāḥatde yüzüñe baḳıcaḳ
Ḫalḳ-i ᶜālem ḳamu bu ṭıfla ṭufeylā didiler

5. Ḫalḳ artuḳ yana cennetde cehennemden eger
Saña fi'l-cümle müşābih ola ḥūrī didiler

6. Ehl-i maᶜnā göricek ṣūretüñ āyīnesini
Ḫaḳ bilür kim n'ola bu ṣūrete maᶜnā didiler

7. Ey Niẓāmī göricek naẓmuñı erbāb-i naẓar
Yaraşur saña mürīd olmaġa Şeyḫī didiler

16

1. Senin yüzüne bakan kimseler cennet katlarının en yükseği dediler, güzelliğine de nurların parlaklığının görünmesi dediler.

2. Zahidin, senin yüzüne bakmadığını işitince "Güneşin ışığını körün gözü ne yapsın?" dediler.

3. Senin mahallende beni gören melamet ehli (ayıplayanlar), oh, ne güzel bulmuş yerini, dediler.

4. Dadılar, senin beşikte yüzünün güzelliğine bakınca bütün alem halkı bu çocuğa "tufeyla" dediler.

5. Sevgili, eğer bütün huriler sana benzeyecek olsa "Halk artık cehennemde değil cennette yanar!" dediler.

6. Senin yüzünün aynasını mana ehli görünce "Allah bilir bu suretin manası nedir?" dediler.

7. Ey Nizâmî, şiirden anlayanlar senin şiirini görünce "Şeyhi sana talebe olsa yaraşır!" dediler.

17

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Dāġ-i ġamuñ ki mihr ü maḥabbet nişānıdur
   Sīnemde ṣaḳlaram ki seᶜādet nişānıdur

2. Ḳaddüñ ḳıyāma gelse firāḳuñ düşer dile
   Zīrā ḳıyām-i fitne ḳıyāmet nişānıdur

3. ᶜIşkuñ nişānesin baña her kim ṣorar direm
   Başda belā vü dilde nedāmet nişānıdur

4. Ḳaddüm muḳavves olalı mihrüñle cān ü dil
   Omāc-i ġamda tīr-i melāmet nişānıdur

5. Şād ol Niẓāmī saña itüm didügine yār
   Çün ḥürmet ehl-i ẕillete devlet nişānıdur

17

1. (Sinemde açtığın) gam yarası, sevgi ve dostluk belirtisidir ki mutluluk alameti olarak göğsümde saklarım.

2. Senin boyun ayaklansa ayrılığın gönle düşer çünkü fitnenin uyanması kıyamet alametidir.

3. Senin aşkının işaretini bana her kim sorsa onlara nişanı başta bela ve gönülde pişmanlıktır derim.

4. Senin sevginle boyum büküldüğünden beri can ve gönül, gamın hedef tahtasında kınama oklarının nişanıdır.

5. Nizâmî, sevgilinin sana itim dediğinden mutlu ol. Çünkü düşkünlere hürmet etmek mutluluk belirtisidir.

18

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Çünki ol māh sefer ᶜazmine maḥmil bağlar
Ey dil ağla ki yolın ḳāfilenüñ kil bağlar

2. Göreyim heykelini kim göre sī pāre raḳīb
Geh ḳolın boynına vehm ile ḥamāil bağlar

AA 21-b 3. ᶜÖmrini bencileyin yoḳ yire żāyiᶜ eyler
Dehenüñ naḳşına her ġam-zede kim dil bağlar

4. Gözlerüñ vaṣfı nigārā beni lāl itdi didüm
Didi kim bilme misin sāḥir olan dil bağlar

5. Bağlamaz itleri yirine Niẓāmī seni yār
İti ādem yirine merdüm-i cāhil bağlar

18

1. Ey gönül, ay (yüzlü sevgili) sefere çıkmaya niyetlendiği için ağla ki kafilenin yolunu kil bağlasın.

2. Rakip, kolunu boynuna kuruntuyla muska (gibi) bağladığında onun parça parça olan heykelini göreyim.

3. Senin ağzının suretine hangi gamlı (kişi) gönlünü bağlarsa ben gibi hayatını boşu boşuna tüketir.

4. Ey sevgili, senin gözlerin beni dilsiz etti, dedim. Bilmez misin ki büyücü dil bağlar, dedi.

5. Nizâmî, sevgili seni itleri yerine bağlamaz. İti, cahil kişi bağlar.

19

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Müjde ey ẖāṭır-ı pejmürde ki dilber geliser
Cān serīrine emīr olmaġa server geliser

2. Yine dil bülbüli başladı fiġān eylemege
Meger ol serv-i gül-endām u semen-ber geliser

3. Nefes-i bād-i ṣabā ġāliya-sā oldı meger
Ki ol ṣaçı nāfe-i ter zülfi muᶜanber geliser

4. Gidiser miḥnet ü derd ü ġam ü endūh-i ᶜanā
Yirine raḥat ü ṣādī vü ṣafālar geliser

5. Şeb-i firḳat geçiser miḥnet-i hicrān gidiser
Ṣubḥ-i vaṣl irişiser mihr-i münevver geliser

6. Nice bir saᶜy ideyin vaṣluña irişmek içün
Dem-i fıṭratda ne kim oldı muḳadder geliser

7. Sen nigār ile Niẓāmī gibi ᶜālemde daḫı
Ṣanemā ṣanma ki bir bī-dil ü dilber geliser

19

1. Ey perişan gönül müjde ki güzel yüzlü sevgili gelecek. Can tahtına reis olmaya hükümdar gelecek.

2. Gönül bülbülü yine ağlayıp sızlamaya başladı meğer o gül endamlı servi ve yasemin kokulu sevgili gelecek.

3. Seher yelinin nefesi meğer aktar (dükkanı) oldu demek ki o saçı taze misk kokulu, lülesi güzel kokulu sevgili gelecek.

4. Zahmet, dert, sıkıntı ve kederin üzüntüsü gidecek, yerine rahat, mutluluk ve safalar gelecek.

5. Ayrılık gecesi geçecek, ayrılığın zahmeti gidecek; kavuşma sabahı ulaşıp aydınlık güneş gelecek.

6. Sana kavuşmak için nasıl çalışıp çabalayayım, (bilemedim) çünkü yaratılış vakti ne yazılmışsa (başa o gelir) o olacak.

7. Ey (put gibi güzel) sevgili, bu dünyada Nizâmî gibi seven ve senin gibi kalpsiz bir sevgili gelecek sanma!

20

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Dil ki hicrānuñ ile ḫaste vü dermānda yatur
Derd ile hem-dem olup ḥasret-i dermānda yatur

2. Künc-i ḳalbümde vaṭan ṭutdı ḫayāl-i dehenüñ
Bildi kim genc-i nihān kūşe-i vīrānda yatur

3. Āferīn ḫāl-i siyeh-kār-i cefā-pīşeñe kim
Berg-i nesrīn düşünüp ṣaḥn-i gülistānda yatur

AA 22-a 4. Şöyle mecrūḥdurur ġamzeñ oḳından ki göñül
Ḳana müstaġraḳ olup fehm idemez ḳande yatur

5. Dil saçuñ irdügi yerlerde ḳarār itdi didü
Gice her ḳande kim irürse ġarīb anda yatur

6. ᶜĀrıżuñ üzre yatur ṭurre-yi ḫāl-i siyehüñ
Ṣan Bilāl-i Ḥabeşī ravża-i Rıḍvānda yatur

7. Vuṣlatuñ nūrına irişmedügi ḥasretine
Bu Niẓāmī ṣanemā āteş-i hicrānda yatur

20

1. Senin ayrılığın ile gönül hastadır, derman beklemektedir; keder ile arkadaş olup dermanın hasretiyle yatmaktadır.

2. Senin ağzının hayali kalbimin köşesini vatan tuttu çünkü gizli hazinenin yıkıntı (harabe) köşesinde yattığını bildi.

3. Senin zalim ve kötü işler yapan benine aferin ki gülün yaprağını düşünüp gül bahçesinin ortasında yatar.

4. Gönül, senin yan bakışının okundan öyle yaralıdır ki kana batmış olup nerede yattığını idrak edemez.

5. Gönül, senin saçının ulaştığı yerlerde karar kıldı, çünkü garip kimse geceye nerede ulaşırsa orada yatar, dedi.

6. Senin yanağının üzerinde yatan siyah ben, tıpkı cennette yatan Habeşli Bilal gibidir.

7. Ey (put gibi güzel) sevgili, senin kavuşmanın nuruna ulaşamadığı için Nizâmî hasretinden ayrılık ateşinde yatmaktadır.

21

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Bürḳaᶜuñdan cān ü dil mihrin ġamām-i ġam ṭutar
Perdeden çıḳ kim cemālüñ ᶜālemi ḫurrem ṭutar

2. Veh ne ẓālimdür ḳaşuñ kim götürür bī-ictināb
Ol ḳadar bār-i taẓallum kim bilini ḫam ṭutar

3. Gözüme yüzü ṭuş olduḳca ḥayādan dürr döker
Gör nice nāzikdür ol yüz kim bulutdan nem ṭutar

4. Göreliden dāl-i zülfüñ ile dehānuñ mīmini
Sofī-yi āşüfte vü şeydā-yi her-dem dem ṭutar

5. Gördügince ben żaᶜīfi saña ḳadḥ eyler raḳīb
İt süñük gördükde ḳaçan agżını epsem ṭutar

6. Zülf-i kāfir-kīşi kim düşmüş leb-i cān-baḫşına
Şanki sulṭān-i Ḥabeşdür elde cām-i Cem ṭutar

7. Ḫulḳ ile el bir idüp ṭutdı cemālüñ ᶜālemi
Ṭoġrı dirler ittifāḳ itse kişi ᶜālem ṭutar

8. Vuṣlatı ᶜıydına irem diyü ᶜĪsā-demüñ
Yıllar olmışdur ki göñlüm rūze-i Meryem ṭutar

9. Agżuñuñ lüṭfını yād itse Niẓāmī şād olur
Gör ne eblehdür ki göñlin yoḳ yire ḫurrem ṭutar

21

1. Senin peçenden can ve gönül güneşini gam bulutu tutar, perdeyi çıkarsan senin yüzünün güzelliği dünyayı güneş gibi kaplar.

2. Senin kaşın ne zalimdir ki çekinmeden o kadar sızlanmanın ağırlığını götürür ki belini eğrilik tutar.

3. Yüzü gözümle karşı karşıya geldikçe (gözü) utancından inci döker, o yüz ne kadar naziktir ki buluttan nem kapar.

4. Senin ağzının mimini ve saçının dalını gördüğünden beri kendinden geçen sofu ve aşkından aklını kaybetmiş aşık sürekli feryad eder.

5. Rakip zayıf olan beni gördükçe seni çekiştirir, çünkü köpek ne zaman kemik görse ağzını sessizlik tutar.

6. Kafir tabiatlı saç, can bağışlayan dudağına düşmüş, (bu durum) tıpkı Habeşistan sultanının elinde Cem'in kadehini tutması gibidir.

7. Senin yüzünün güzelliği ile tabiatın el birliği edip dünyayı kapladı, kişi birlik olsa dünyayı ele geçirir diye doğru söylemişler.

8. Gönlüm, İsa zamanının kavuşma bayramına ermek için yıllardır Meryem orucu tutar.

9. Nizâmî ağzının güzelliğini ansa neşelenir, ne kadar ahmaktır ki boş yere gönlü neşelenir.

22

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

AA 22-b

1. Her seḥer kim şāh-i encüm maşrıḳı mesken ṭutar
   Laᶜl-i nābuñ yādına cām-i meyi rūşen ṭutar

2. Āteş-i ruḫsāra salmuş ᶜūd-i ḫālinden buḫūr
   Zengī-yi zülf-i siyāhı üstine dāmen ṭutar

3. Yüzüñe göz degmemek içün şaḳlar ey cān cümlesin
   Merdüm-i çeşmüm elinde bunca kim sūzen ṭutar

4. Yaşum aḳduġına niçün lüṭf u yā ḳahr eylemez
   Çün müneccim ḫayr u şerri cümle encümden ṭutar

5. Üştür-i ser-mest eger götürse hicrānuñ yükin
   Zülf ü ḫalüñ bigi kāfir cenneti mesken ṭutar

6. Ḫaddi devrinde Niẓāmī ṭutduġı kūyın maḳām
   Bu ki gül vaḳtinde bülbül meskenin gülşen ṭutar

22

1. Her seher, yıldızların şahı (güneş) doğuyu mesken tutar, senin saf dudağının hatırına içki kadehini parlak tutar.

2. (Onun) Yanağı ateşi, beninin öd ağacından tütsü çıkarmış, siyah saçını üstüne etek tutar.

3. Ey can! Senin yüzüne göz değmemesi için gözbebeğim elinde tuttuğu bunca iğneyi (kirpik) saklar.

4. Gözyaşımın aktığına niçin iyilik ya da eziyet eylemez? Halbuki falcı, iyi ve kötüyü bütün yıldızlardan (hareketle) bilir.

5. Başı dönen (sarhoş) deve eğer senin ayrılığının yükünü götürse kafir, senin saçın ve benin gibi cennete girer.

6. Nizâmî, yanağının devrinde sokağını makam tuttu, öyle ki gül devrinde bülbül, gül bahçesini mesken tutar.

23

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Şol perī-peyker ki dil zülf-i perīşānındadur
Āyet-i ḥüsn ü melāḥat ol perī-şanındadur

2. Selsebīlüñ lüṭfı vü Āb-i Ḥayātuñ leẕẕeti
Kevs̱erüñ ḫāṣṣiyeti laᶜl-i dürr-efşānındadur

3. ᶜAnberīn ḫālüñ leb-i laᶜlüñde ey sīmīn-beden
Daġ-i ḥasretdür ki ben dil-ḫastenüñ cānındadur

4. Cennete girmezse kāfirler nigārā zülfüñüñ
Bes ne yüzden meskeni ḥüsnüñ gülistānındadur

5. Gevheri eyler ḫacīl yākūtı ḳılur şermesār
Ol leṭāfet kim anuñ laᶜlü ile dendānındadur

6. Zülfinüñ çevgānına başını ṭop itmek gerek
Her kişi ki ol şehsuvāruñ ᶜışḳı meydānındadur

7. Hey di bī-dīn ṭurraña hey kim Niẓāmī ḫastenüñ
Cānını ẓulm ile aldı ḳaṣdı īmānındadur

23

1. Gönül, peri yüzlü güzelin dağınık saçındadır; güzellik ve letafetin belirtisi peri şöhretindedir.

2. Tatlı suyun güzelliği, ölümsüzlük suyunun lezzeti, Kevser ırmağının özelliği (sevgilinin) inci saçan dudağındadır.

3. Ey gümüş bedenli (sevgili), lal dudağındaki anber renkli benin hasta olan benim canımdaki hasret yarasıdır.

4. Ey güzel yüzlü sevgili, kafirler cennete girmezse niçin senin saçın güzelliğinin (cennet gibi olan) gül bahçesine girmiştir?

5. Onun ağzı ile dudağındaki o güzellik elması utandırır, yakutu mahcub eder.

6. Aşk meydanında ata iyi binen kim varsa o kişi başını çevgana benzeyen saçına top etmelidir.

7. Dinsiz saçına söyle ki hasta Nizâmînin canını haksızlık ile aldı onun kastı imanınadır.

AA 23-a **24**

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Ayaġuñ altına her kim yüzini ḫāk eyler
   Gün gibi gendüyi tāc-i ser-i eflāk eyler

2. Ẕerrece bulmaduġından dehenüñ sırrına rāh
   Ġonca dil-teng oluben yaḳasını çāk eyler

3. Leb ü dendānuña baḳdukca gider ġuṣṣa vü ġam
   Dürr ü yāḳūta naẓar cānı feraḥ-nāk eyler

4. Zülfüñüñ tābını menᶜ itdügi āb-i dehenüñ
   Bu ki bī-ṭāḳat ü zor efᶜīyı tiryāk eyler

5. Ṭutuben elde gözüm merdümi cārūb-i müje
   Ġayrıdan gözlerümüñ kūşesini pāk eyler

6. Dile endūh u ġam ol ṭurre-yi bī-dīnden irür
   Cāna cevr ü sitem ol ġamze-yi bī-bāk eyler

7. Zāhid ol ṭurre vü ruḫsārı Niẓāmī ne bilür
   Giceden gündüzi aᶜmā ḳaçan idrāk eyler

24

1. Her kim ki senin ayağının altına yüzünü toprak eder, güneş gibi kendisini göklerin zirvesine tac yapar.

2. Gonca, senin ağzının sırrına zerre kadar yol bulamadığından gönlü daralarak yakasını yırtar.

3. Senin dudak ve dişlerine baktıkça tasa ve elem gider, çünkü inci ve yakuta bakmak gönlü neşelendirir.

4. Saçın tarafından parlaklığı engellenen ağzının suyu, güçsüzlük ve zorluk veren engerek yılanını (zehiri) ilaç yapar.

5. Gözümün adamı (gözbebeği) elinde kirpik süpürgesi tutarak gözlerimin köşesini yabancıdan temizler.

6. Gönüle sıkıntı ve tasa o dinsiz saç lülesinden gelir; o korkusu olmayan yan bakış da gönüle eziyet ve zulüm eder.

7. Nizâmî, zahid o saç lülesi ve yanağı ne bilsin; gözü görmeyen kişi, geceden gündüzü nasıl ayıracak?

25

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ḫaṭṭuñ ol pīrūzedür kim laᶜl-i nāb üstindedür
   Leblerüñ ol laᶜl kim dürr-i ḫoş-āb üstindedür

2. Yüzüñ üstinde vaṭan ṭutsa gözüñ olmaz ᶜaceb
   Menzil-i Mirrīḫ dirler āfitāb üstündedür

3. Çeşm-i giryānumda ey dilber ḫayāli ḳaddüñüñ
   Bir nihāl-i tāzedür kim cūy-i āb üstindedür

4. Ḳāmetüm ol dāla dönmişdür ki derd altındadur
   Gözlerüñ ol ᶜayna beñzer kim ᶜazāb üstindedür

5. Ḫāk ol ey dil pertev-i ḥüsnünden isterseñ naṣīb
   Āfitābuñ tābına menzil türāb üstindedür

6. Zülf ü ebrūñı görenler dir hezārān āferīn
   Ol muᶜanber çetre kim müşgīn ṭınāb üstindedür

7. Ey Niẓāmī vaṣla şād olma vü hicrāna melūl
   Kāinatuñ hāli çünkim inḳılāb üstündedür

25

1. Senin ayva tüyün, saf dudak üzerinde firuze taşıdır, dudakların da kıymetli inci üstündeki lal taşı gibidir.

2. (Senin) gözün yüzünün üstünü vatan kabul etse buna şaşılmaz çünkü Merih yıldızının menzili güneşin üstündedir.

3. Ey sevgili, ağlayan gözümde senin boyunun hayali, akarsu üstünde taze bir fidan gibidir.

4. Boyum dert çekmekten dal harfine dönmüştür, çünkü (senin) gözlerin azap üstündeki ayın harfine benzer.[21]

5. Ey gönül, güzelliğinin parlaklığından hisse istersen toprak ol, çünkü güneşin ışığının yeri toprak üstündedir.

6. Saçını ve kaşını görenler binlerce tebrik, der; o anber kokan gölgelik ki misk kokan çadır ipinin üstündedir.

7. Ey Nizâmî, kavuşmaya sevinme, ayrılığa da üzülme çünkü dünyanın hali değişim üzerine kurulmuştur.

[21] "ʿAẕāb" kelimesi "عذ ا ب" şeklinde yazılır. Bu beyitte gözler ""ʿaẕāb" kelimesindeki ilk harf olan "ayın" harfine benzetilmiştir ki bu harf göz şeklindedir.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Gözleriüñe fitne vü aşūbı ol ḳaş añdurur
   Şūh u fettān merdüm-i ser-meste ṣavaş añdurur

2. Göñlüme cān ḳatı göñlüñden şikāyetler ḳılur
   Gör nice bī-ᶜaḳıldur kim delüye ṭaş añdurur

3. Gözlerüm ḥālini arż it ey ṣabā ol şāha kim
   Ḥālini saḳḳālaruñ sulṭāna ferrāş añdurur

4. Ḥüsn-i Leylīdür viren Mecnūna Mevlādan ḫaber
   Naḳş-i dil-keş maᶜrifet ehline naḳḳāş añdurur

5. Çarḫa cevr ol ġamze-i ġammāz ḥūn-rīz ögredür
   Dehre ḳahr ol çeşm-i kāfir-kīş ü ḳallāş añdurur

6. Dil şeb-i hicrānda kūyuñ itlerüni yād ider
   Yalñuzluḳ ḫasteye ġurbetde yoldaş añdurur

7. Āferīn eyler Niẓāmī gördügince ḥüsnüñi
   Ṣūret-i mevzūn naẓar ehline şābāş añdurur

26

1. Fitne ve karıştırıcılığı senin gözlerine o kaş hatırlatır. Şuh ve fitneci (kadın) başı dönmüş kişiye savaşı hatırlatır.

2. Can, gönlüme senin acımasızlığından şikayetler eder, gör nasıl akılsızdır ki deliye taşı hatırlatır.

3. Ey saba rüzgarı, gözlerimin halini o hükümdara anlat; su verenlerin halini hükümdara hizmetçileri hatırlatır.

4. Mecnuna Mevlasından haber veren Leylanın güzelliğidir. Gönlü cezbeden resim ise marifet ehline ressamını hatırlatır.

5. Feleğe eziyeti o fitneci ve kan dökücü süzgün bakış öğretir. Acımasız ve hileci göz zamana mahvetmeyi hatırlatır.

6. Gönül, ayrılık gecesinde mahallenin itlerini anar; çünkü kimsesizlik hasta olan kişiye, gurbette arkadaşını hatırlatır.

7. Nizâmî, senin güzelliğini gördükçe alkış tutar, düzgün görünüşün bakanlara, takdir etmeyi hatırlatır.

27

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ṭolaşup dil zülfüñe çāh-i zenaḫdāndan ḳaçar
Rīsmān bulan kişi elbetde zindān(dan) ḳaçar

2. Görse yüzüñ muṣḥafın zāhid ḳarār itmez gider
Ġalibā şeyṭandur ol kāfir ki Ḳurᵓāndan ḳaçar

3. ᶜAkl kūy-i ᶜışkdan niçün ḳaçar didüm didi
Rūstāya şehr içü zindān gelür andan ḳaçar

4. Kūy-i yāre ṭaᶜn-i düşmenden ḳaçan varur ḳaçan
Kaᶜbeye varmaz şu kim ḫār-i muġaylāndan ḳaçar

5. Tīġ alup gelür güneş senüñle ceng-i ḥüsne līk
Ḳorḳusından ditrer endāmı vü meydāndan ḳaçar

6. Ol leb ü ḥadd ile ḳaçsa eşk ü āhumdan ne ṭañ
Kimde kim var şemᶜ ü şekker bād u bārāndan ḳaçar

AA 24-a 7. Ey Niẓāmī ol ṣanemden ḳaçsa zāhid ṭañ degül
Neylesün ḫuffāşdur ḫūrşīd-i tābāndan ḳaçar

27

1. Gönül, senin saçına (saçının tellerine) dolanıp çene çukurundan kaçar; elbette halat bulan kişi zindandan kaçar.

2. Zahid, senin mushafa benzeyen yüzünü görse durmaz gider, galiba o kafir şeytandır ki Kur'andan kaçar.

3. Akıl, aşkın mahallesinden niçin kaçar, dedim; şehir içi, köylüye zindan gibi gelir, ondan kaçar, dedi.

4. Düşmanın ayıplamasından kaçan sevgilinin mahallesine nasıl varır, deve dikeninden korkan Ka'beye varamaz.

5. Güneş seninle güzellik savaşı yapmak için kılıç alıp gelir fakat korkusundan endamı titrer ve savaş meydanından kaçar.

6. Benim gözyaşım ve ahımdan (onun) dudağı ve yüzü başkalarına kaçsa şaşılır mı? Kimde mum ve şeker varsa rüzgar ve yağmurdan kaçar.

7. Ey Nizâmî! Zahid, o (put gibi güzel) sevgiliden kaçsa ayıplanmaz çünkü yarasa güneşin ışığından kaçar.

28

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Her seḥer-geh ki ṣabā ṭarf-i gülistāndan eser
Cān dimāġına irer nükhet-i cānāndan eşer

2. Rūz u Nevrūz u şeb-i Ḳadri bir arada görür
Her kim ol ṭurre vü ruḫsār-i dilārāya irer

3. Nice bir perdede pinhān idesin ṭalᶜatüñi
Yüzüñ ayına naẓar ḳılsa naẓar ehli ne żarr

4. Lebüñi leẕẕet ile şekkere nisbet idenüñ
Olsun ey Türk-i perī-veş dili agżında şeker

5. Zülfi yüzine baş urduġını dil gördi didi
Görüñ ol hindū-yi bed-meẕhebi kim aya ṭapar

6. Ġamzen oḳları ḳaçan irişe cānuma diyü
Bu Niẓāmī gözedür anca ki cānına geçer

7. Merhem-i lüṭf ile ol laᶜl müdāvālar ider
Nitekim ġam-zedeler sinesin ol ġamze deler

28

1. Saba rüzgarı, her seher vakti gül bahçesi yönünden eser, sevgilinin kokusunu cana ulaşır.

2. Sevgilinin yanağına ve saçının lülesine kim ulaşırsa gündüzü, Nevruzu ve Kadir gecesini bir arada görmüş olur.

3. Yüzünün güzelliğini ne vakte kadar bir peçede saklayacaksın, nazar ehli, senin yüzünün parlaklığına baksa ne zararı var.

4. Ey peri gibi güzel Türk olan sevgili, senin dudağının tadını şekere benzetenin dili ağzında şeker olsun.

5. Gönül, saçının yüzüne saygı ile eğildiğini gördü ve "O mezhebi kötü olan Hindu'yu görün ki aya tapmaktadır." dedi.

6. Nizâmî, yan bakışının okları ne zaman canıma erişecek ve cana girecek diye bekler durur.

7. O dudak, iyilik ilacı ile ilaç vereceğini iddia eder, nitekim üzüntülülerin yüreğini o süzgün bakış yaralar.

29

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Gönlini ᶜāşıklaruñ bu zülf-i ᶜanber-reng alur
Cānını bī-dillerüñ ol çeşm-i şūḫ u şeng alur

2. Yār nemdür didügiçün gönlümi jengār-i ġam
Ṭutsa olmaya ᶜaceb ki āyīne nemden jeng alur

3. Zühre ḳanūn u güneş def depredür aheng içün
Çengine ol muṭrib-i meh-çehre çünkim çeng alur

4. Gönlin alam diyü leb virme raḳībüñ agżına
Kim virür yāḳūtı vü bī-kadr u ḳıymet seng alur

5. Lüṭf-i ḫaddüñden şikest āyine-i Çīnī bulur
Naḳş-i ḥüsnüñden ḫacālet nüsḫa-i Erjeng alur

AA 24b 6. Dil ki ḳana boyanur sīnemde yüzüñ şevḳile
Kān içinde laᶜle benzer kim güneşden reng alur

7. Nerde ṣaḳlar çünki yoḳ bir ẕerre yiri ad içün
Bunca diller kim Niẓāmī ol dehān-i teng alur

29

1. Aşıkların gönlünü, bu anber renkli saç alır; gönlü olmayanların canını o şuh ve neşeli göz alır.

2. Sevgili, (o) benim neyimdir dediği için gönlümü gam pası tutsa buna şaşılır mı, ayna nemden pas tutar.

3. O ay yüzlü çalgıcı eline saz aldığından onun sazına ahenk (olması) için Çoban Yıldızı kanun, güneş ise def çalar.

4. Gönlünü almak için rakibin ağzına laf verme çünkü yakutu verip değersiz ve kıymetsiz taşı kimse almaz.

5. Senin yanağının güzelliğinden Çin'in aynası kırılır. Senin güzelliğinin tasvirinden Erjeng mecmuası utanır.

6. Gönül, senin yüzünün şevkiyle göğsümde kana boyanır, (tıpkı) madendeki lal taşının rengini güneşten alması gibi.

7. Nizâmî, o ufak ağız bir zerre kadar yeri olmadığı halde bu kadar dili (gönlü) nerede saklar?

30

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Faᶜūlün

1. Baña yār itdi derd ü miḥneti yār
   Baña yār itdügini itmez aġyār

2. Neden bī-mihrsin dirsem ider ḫışm
   Baña bilsem neden ḫışm eyler ol yār

3. İnanmaz miḥnet-i hecre raḳībüñ
   ᶜAzāb-i ḥaşre kāfir eyler inkār

4. Saçuñuñ ᶜanber-i sārā ġulāmı
   Gözüñe nergis-i şehlā perestār

5. Yüzüñe geldi kes zülfüñ ucını
   Gerekdür dīne geldi ḳaṭᶜ-ı zünnār

6. Didüm ayaġuña düşmek olur mı
   Teᵓemmül itdi bir dem didi düşvār

7. Niẓāmī çeşm ü zülfüñ yād idicek
   Olur kendü perīşān göñli bīmār

30

1. Sevgili, dert ve eziyeti bana arkadaş etti. Sevgilinin bana ettiğini düşman etmez.

2. Neden acımasızsın desem bana öfkelenir, o sevgili bana neden kızar bir bilsem!

3. Kafirin kıyamet günü azabını inkar ettiği gibi senin rakibin de ayrılığın zahmetine inanmaz.

4. Saf anber senin saçının esiri, şehla olan nergis de senin gözüne hizmetçidir.

5. Saçının ucu yüzüne geldi onu kes, yeni müslüman olanın papaz kuşağını (zünnar) kesmesi gerekir.

6. Senin ayağına kapanmak (düşmek) uygun mudur dedim, bir an etraflıca düşünerek, "zor!" dedi.

7. Nizâmî, senin gözün ve saçını anacak olsa kendisi perişan, gönlü de hasta olur.

31

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Faᶜūlün

1. Her sīnede kim mihr ü maḥabbet eṣeri var
Ḫōş nāle-yi şeb-gīr ile āh-i seḥerī var

2. ᶜIşḳ ehli siper tīrine yārüñ ciger eyler
Gelsün berü meydāna kimüñ kim cigeri var

3. Nergis nicesi gözleriüñe öykünür ey dost
Görmez mi gözüñ fitnesin āḫir başarı var

4. Her ḥalḳada müşgīn saçuñuñ ẕikrin iderler
Her kūşede fettān gözüñüñ fitneleri var

AA 25-a 5. ᶜĀlemde zihī ṭāliᶜ-i ferḫunde anuñ kim
Bir sencileyin yüzi gün alnı ḳameri var

6. Ey dürr-i girān-māye gözümden sefer itme
Deryā seferinüñ çü bilürsin ḫaṭarı var

7. Menᶜ itme Niẓāmī ruḫ u zülfüñ gözedürse
Çün devr-i teselsülde ḥakīmüñ naẓarı var

31

1. Hangi kalpte sevgi ve muhabbet izi varsa, (onda) gece uyumayanın hoş iniltisi ile seher vaktinin ahı vardır.

2. Aşk ehli, sevgilinin okuna ciğerini kalkan yapar, kimin ciğeri varsa meydana çıksın.

3. Ey dost, nergis ne zamandır senin gözlerine özenir, nihayetinde onun da gözü var, gözün fitnesini görmez mi?

4. Her köşede fitneci gözünün fitneleri var ve her (zikir) halkasında senin misk kokulu saçının zikrini ederler.

5. Dünyada senin gibi yüzü güneşe, alnı aya benzeyen bir sevgilisi olan kişi dünyanın en talihli kişisidir.

6. Ey değerli inci benim gözümden ayrılma (sefere çıkma) ki deniz yolculuğunun tehlikesi olduğunu bilirsin.

7. Nizâmî, senin yanak ve saçını gözetirse yasaklama çünkü devr-i teselsülde hakim kişinin görüşü vardır.

32

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Zülfüñi bād-i ṣabā depredicek cān dökilür
Söze geldükçe lebüñ çeşme-i ḥayvān dökilür

2. İşiden āhumı aġlar yanaġuñ devirinde
Mevsim-i gülde çü yel deprene bārān dökilür

3. Gelicek ġonca-lebüñ ġonca-yi şādī açılur
Gülicek gül yañaġuñdan gül-i ḫandān dökilür

4. Dökilürse ne ᶜaceb hevl-i ḳıyāmetde nücūm
Çü gözyaşını firāḳuñda firāvān dökilür

5. Kesicek zülfüñ ucın yaş yerine ḳan dökerem
ᶜIşḳ olan yirde nice baş kesilür ḳan dökilür

6. [Ṭaġıdur] zülfüñi ruḫsārına bād-i seḥerī
Ṣanki gül ḫirmenine sünbül ü reyḥān dökilür

7. Leb ü zülfüñ ṣıfatın yazsa Niẓāmī ṣanemā
Nāfe-i Çīn ṣaçılur laᶜl-i Bedaḫşān dökilür

32

1. Saba yeli senin saçını kımıldattıkça can dökülür, dudağın konuştukça ölümsüzlük suyu dökülür.

2. Senin yanağının devrinde benim ahımı işiten ağlar, çünkü gül mevsiminde rüzgar estikçe yağmur dökülür.

3. Senin gonca dudakların gelince mutluluk goncası açılır, sen gülünce gül yanağından gülen gülü dökülür.

4. Kıyametin dehşetinden yıldızlar dökülürse buna şaşılmaz çünkü senin ayrılığında da çokça gözyaşı dökülür.

5. Saçının ucunu kesince yaş yerine kan dökerim, aşk olan yerde nice baş kesilir ve kan dökülür.

6. Seher rüzgarı senin saçını yanağına dağıttığında sanki gül harmanına sünbül ve reyhan dökülür.

7. Ey (put gibi güzel) sevgili, Nizâmî senin dudak ve saçının vasfını yazsa (ortaya) Çin miski saçılır ve Bedahşan yakutu dökülür.

33

MeFāʿilün FeʿilātünMeFāʿilün FeʿilünAA 25-b

1. Dilā bu yolda cihāndan saña güẕer görinür
   Ki ʿāşıḳ olana yā ṣabr u yā sefer görinür

2. Yüzüñ ḫayāli gözümde ʿaceb mi aġlar isem
   Ki burc-i ābiye gelse ḳamer maṭer görinür

3. Yire geçer utanup her gice cemālüñden
   Güneş ḳatında beli ẕerre ol ḳadar görinür

4. Şu denlü atdı gözüñe cānā tīr-i ġamzeyi kim
   Siper yirine hemān nāvek se-per görinür

5. Hemīşe ʿārıż u ḳaddi ṣıfātıdur ẕikrüñ
   Niẓāmī naẓmuñ anuñçün revān u ter görinür

33

1. Ey gönül, dünyadan bu yolda sana yolculuk görünür, çünkü aşık olana ya sabır ya da sefer görünür.

2. Senin yüzünün hayali gözümün önündeyken ağlarsam buna şaşılmaz, çünkü ay, Balık burcuna gelse yağmur görünür.

3. (Güneş), senin güzelliğinden her gece utanıp yere geçer, evet güneş katında zerre o kadar görünür.

4. Yan bakış okunu siper yerine cana öyle bir attı ki ok gözüme üç kanatlı görünür.

5. Nizâmî, sürekli (sevgilinin) yanakları ve boyunun vasfını zikredersin. Onun için de senin şiirin akıcı ve taze görünür.

34

Mefāʿīlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

1. Şevḳi yüzüñüñ ẕerreye düşse ḳamer eyler
   Ẕevḳi sözüñüñ zehre irişse şeker eyler

2. Ġamzeñ çü raḳīb ile olam ḳasd-i ser itmez
   Uġru ne ḳadar cüst ise itden ḫazer eyler

3. Cān ki isterdi cevrini tā kendünüñ oldı
   Şimdi baña her cevri ki gönli diler eyler

4. ʿAḳl u dil alup ḳomadı ġamzeñ ki ḥarāmī
   Hem raḫt u metaʿ alur hem [ḳasd-i ser] eyler

5. Çeşmüñ gibi bir gūşe-nişīn rind-i siyeh-pūş
   Görmez nice kim ehl-i baṣīret naẓar eyler

6. Her kişi ki ḳoçmaḳ diler ol mūy-miyānı
   Bir ḳılca ḳılup cānunı ḳaddin kemer eyler

7. Sen ṣanma Niẓāmī sañadur cevri raḳībüñ
   Görsen ki ḥabībe daḫı ol [it neler] eyler

34

1. Yüzünün parlaklığı zerreye düşecek olsa ay (gibi parlak) yapar, senin sözünün lezzeti zehire ulaşsa şeker (gibi tatlı) yapar.

2. Yan bakışın için rakib ile başıma kast etmem, çünkü hırsız ne kadar araştırsa da köpekten korkar.

3. Can senin eziyetini istedi ve kendisinin oldu, şimdi gönlü oldu ve benim için her eziyeti ister ve yapar.

4. Harami olan gamzen, akıl ve gönül bırakmadı hem eyer takımı ve kıymetli eşyaları alıp hem de cana kast etti.

5. Gönül gözüyle görenler çok kere bakar senin gözün gibi karalar giyinmiş yalnız yaşayan dost görmezler.

6. Herkes, o ince beli kucaklamak ister, o nedenle canını bir kıl kadar yapıp senin beline de kuşak yapar.

7. Nizâmî, rakibin eziyeti sana zannetme, o köpek, sevdiğine dahi neler yapar bir görsen!

35

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Bel bağlayup ki cānuma ḳaṣd ol ḥabīb ider
   Nāzik ḫayāl bağlar u ḳaṣd-i ġarīb ider

2. Oḳ gibi benᶜabīdi özinden baᶜīd idüp
   Yā gibi kendüzine raḳībi ḳarīb ider

3. Terk idüp uysa zülfüñe īmān-i maḥżdur
   Tesbīhi kendüzine ki sōfī ṣalīb ider

4. Yisün raḳīb meyve-yi vaṣlı ki rūzgār
   Yimişün eyisini ṭoñuza naṣīb ider

5. Şol denlü ḳıldı āh ile zārī Niẓāmī kim
   Beñzer ki nālesini anuñ ᶜandelīb ider

35

1. O sevgili, bel bağlayıp canıma kast eder, güzelce hayal kurup bu zavallıya kasd eder.

2. (Sevgili) ben kulunu ok gibi kendisinden uzaklaştırıp rakibi kendisine yay gibi yakınlaştırır.

3. Sofi, tesbihi kendisine haç yapmayı bırakıp senin saçına uysa tam bir imandır.

4. Rakib, kavuşmanın meyvesini yesin, çünkü rüzgar, yemişin iyisini domuza verir.

5. Nizâmî o kadar ah edip inledi ki onun benzeri inlemeyi (ancak) bülbül yapar.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿūlün

1. Yüzüñ gibi ḳamer rengīn degüldür
   Sözüñ gibi şeker şīrīn degüldür

2. Vefā gösterme firḳat ʿahdine kim
   Vefā ḥüsn ehline āyīn degüldür

3. Görür her gün raḳībüñ kūyuñ itin
   Kim eyde aña kim hōd-bīn degüldür

36

1. Ay, senin yüzün gibi parlak, şeker senin sözün gibi tatlı değildir.

2. (Ey sevgili) ayrılık sözünü yerine getirme çünkü sözünde durmak güzellerin adeti değildir.

3. Rakip, sokağının itini her gün görür, bu nedenle rakibe kendini beğenmemiş diye kim diyebilir!

37

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Her seḥer kim aġlayup bülbül taẓallum gösterür
Gül anuñ aġladuġın görüp tebessüm gösterür

2. Luṭfına inanma bu dehrüñ ki dihḳān-i felek
Cev ṣatar maᶜnīde vü ṣūretde gendüm gösterür

3. Ol raḳīb-i rū-siyeh niçün baña raḥm eylemez
Kim görürse ḥālümi kāfir teraḥḥum gösterür

37

1. Bülbül, her seher ağlayarak sızlanır; gül, onun ağladığını görünce tebessüm eder.

2. Bu zamanın (dünyanın) iyiliğine inanma, çünkü feleğin çiftçisi arpa sattığı halde (onu) buğday gibi gösterir.

3. O kara yüzlü rakib, niçin bana acımaz; kafir (bile) halimi görse merhamet edip acır.

38

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Yine dil murġı ḳadīmī vaṭanın yād eyler
İrmege irmez eli nāle vü feryād eyler

2. Yār kūyına çün irdüñ beni terk eyle göñül
Ḫayır içün ḥacce var(an) bendeler azād eyler

3. Şām-i zülfinde dil añmaz yüzi Rūmını ki Ḥaḳ
Her kişinüñ vaṭanın kendüye Baġdād eyler

4. Bukᶜa-yi cevre göñülden ḳoduġı yār esās
Muḥkem olsun diyüben ṭaş ile bünyād eyler

5. Beñlerinden beni āhumdur iden derd ile dūr
Dānelerden nitekim kāhı cüdā bād eyler

6. Ger baḳup ḥālüme ḫandān ide ol ġonce lebin
Rūḥını ᶜāşıḳ-i sevdā-zedenüñ şād eyler

AA 26-b 7. Daḫı yanumda Niẓāmī adın añmañ dir imiş
Gör ne lüṭf ile bu bī-çāresini yād eyler

38

1 Gönül kuşu, yine eski vatanını yad eder, (ona) ulaşamayınca da inler ve feryat eder.

2. Gönül, sevgilinin mahallesine ulaştığın zaman beni bırak, zira hacca giden (kişi) iyilik için köleler azad eder.

3. Gönül, senin saçının Şamında, yüzünün Rumunu anmaz; çünkü Allah her kişiye, kendi vatanını Bağdat (gibi güzel) gösterir.

4. Sevgili, eziyet binasına gönülden temel koyar, sağlam olsun diyerek de taş ile (o binayı) yapar.

5. Beni, (senin) benlerinden dert ile ahım uzaklaştırır; çünkü rüzgar, tanelerden çer çöpü ayırır.

6. O gonca dudağın eğer halime bakıp gülerse, sevdalı aşığın ruhunu mesrur eder.

7. (Sevgili), Nizâmînin adını artık yanımda anmayın, dermiş, bak nasıl lütufla bu çaresizi anar.

39

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Faᶜūlün

1. İrişdi ḳadr-i vaṣla rūze-i hecr
   Selāmün hīye[22] *ḥattā maṭleᶜi'l-fecr*

2. İtine ḳulluġ it kūyın dilerseñ
   ᶜİbādet idene cennet olur ecr

3. Kesān rā ḥançer ez zecr est līken
   Merā bī zecr-i an meh-rū boved ḥançer

4. Demidür luṭf u iḥsān u vefā ḳıl
   Nice bir derd ü renc ü miḥnet ü zecr

5. Ġam-i an māh-rū rā manᶜ nebved
   Belā-yi āsumān- ra çon boved ḥacr

6. Niẓāmī rūz-i ḥasret ber serāmed
   Bed-enver iltiḳā min maṭlaᶜ-il-hecr

[22] Metinde "*fīhe"* olarak yazılan bu kelime Kadir suresinin 5. Ayeti içerisinde yer aldığından "hiye" olarak doğru şekli yazılmıştır.

39

1. Ayrılık orucu, kavuşmanın kadir (gecesi)ine ulaştı; *o gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.*[23]

2. (Sevgilinin) mahallesini istersen onun köpeğine kulluk et, çünkü ibadet edenin mükafatı cennet olur.

3. Başkalarına kılıç acı verir; oysa ben, acı olmadığı zaman kılıçla yaralanmış gibiyim.

4. Ne zamandır dert, sıkıntı, eziyet ve sıkıntı (çekerim) artık iyilik ve sözünde durma zamanıdır.

5. O güzelin aşkının verdiği üzüntüyü engellemiyorum, gökten taş yağınca ne yapabiliriz ki!

6. Ey Nizâmî hasretle geçirdiğin günler bitti. Kavuşmanın ışığı ayrılığın başlangıç noktasından başlıyor.

[23] Kur'an. Kadir Suresi, Ayet 5.

40

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. İşigüñ tozın ᶜaceb mi ṭutsa çeşm-ter ᶜazīz
Cevheri olan ḳatında çün olur cevher ᶜazīz

2. Götürüp başda izüñ tozın ne faḫr eyler raḳīb
Çünki efsār ehlini itdügi (yoḳ) efser ᶜazīz

3. Zülf ü geysüñi ᶜaceb mi ṭutsa baş üzre gözüñ
Çün çelipā ile zünnārı ṭutar kāfir ᶜazīz

4. Zāhidā ᶜizzet gerekse gel sebū-yi mey götür
Yük götürmekden olur ᶜālemde çünkim ḫar ᶜazīz

5. Nice Yūsuf-ḥüsni ḥabs itdi zenaḫdanuñ çehi
Mıṣr-i ḥüsne çünki olduñ ey lebi şekker ᶜazīz

6. Her kişi ki işigüñe iner çıḳar zenbīl ile
Gökden inmiş gibi zenbīl ile ṭutarlar ᶜazīz

AA 27-a 7. ᶜİzzet istersen Niẓāmī nefsüñi ḫār eyle kim
Nefsini ḫār eylemekden buldı ᶜizzet her ᶜazīz

40

1. Ağlayan göz, senin eşiğinin tozunu mübarek tutsa şaşılmaz; çünkü değeri olan kıymetli taş, senin yanında (değerden anlayan) kıymetli olur.

2. Rakib, senin izinin tozunu başına götürüp niçin övünür; halbuki yular sahiplerini taç kıymetli yapmaz.

3. Gözün, senin giysini ve saçını başının üstünde tutsa şaşılmaz; çünkü kafir, haç ile zünnara değer verir.

4. Ey zahid, sana kıymet lazımsa içki testisi taşı; çünkü eşek, dünyada yük taşıdığı için değerlidir.

5. Ey dudağı şeker! Sen güzelliğin ülkesine hükümdar olduğundan beri Yusuf gibi güzel birçok kişiyi zindanın kuyusuna düştü.

6. Her kim ki senin eşiğine zenbil ile inip çıkarsa onu (adeta) gökten zenbille inmiş gibi kıymetli görürler.

7. Nizâmî, eğer kıymet istersen nefsini yen; çünkü her kıymetli (kişi) nefsini yenerekk izzet buldu.

41

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Öldürür laḥẓada bir nāz ile biñ ehl-i niyāz
   Beni öldür disem eyler beni öldürmege nāz

2. İrüben laᶜlüñe zülfüñi getürsem elüme
   İrişem Çeşme-yi Ḥayvāna bulam ᶜömr-i dırāz

3. Agżuñı açubeni söyleme her cāhile kim
   ᶜĀḳıl olan kişi açmaz ṣanemā kimseye rāz

4. Ḳaşı miḥrābına farż oldı sücūd ol güneşüñ
   Ḥācib-i şemsde mekrūh olur gerçi namāz

5. Zülfini alup ele kesmege meyl itdi ḥabīb
   Didüm itme bu Niẓāmī ḳuluñuñ ᶜömrini az

41

1. (Sevgili), niyaz eden bin kişiyi bir naz ile anında öldürür, beni öldür desem naz eder, öldürmez.

2. Lal dudağına ulaşıp saçını elime geçirdiğimde, ölümsüzlük suyuna ulaşıp uzun ömürlü olurum.

3. (Ey put gibi) güzel sevgili! Ağzını açıp her cahile (sırrını) söyleme, zira akıllı olan kişi sırrını kimseye açmaz.

4. O güneşe benzeyen sevgilinin, kaşının mihrabına secde etmek farz oldu, gerçi güneş batarken namaz kılmak uygun değildir.

5. Sevgili, saçını eline alıp kesmeye niyet ettiğinde “Bu Nizâmî kulunun ömrünü azaltma!” dedim.

42

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Var mıdur bir fitne kim ol çeşm-i ḫūn-rīz eylemez
Yā cefā vü cevr ki ol zülf-i dil-āvīz eylemez

2. Ruḫlaruñ devrinde laᶜlüñden nice perhīz idem
Ehl-i dil meyden çü gül vaḳtinde perhīz eylemez

3. Gerçi tīġin tīz ider ġamzeñ beni öldürmege
İntiẓarı ile ben öldüm kim niçün tīz eylemez

4. Bī-güneh ḳanum yire dökmeklige ḫūnī gözüñ
Dem mi var kim gözlerüñ biñ dürlü engīz eylemez

5. Ḥüsn içinde ᶜişveñi ḳılmaz gül-i ṣad-berg-i bāġ
Ḥüzn içinde nālemi murġ-i seḥer-ḫīz eylemez

6. Ḳılmaz åfāḳı muᶜaṭṭar tā ki enfās-i nesīm
Gerd-i rāhuñ gevherini ᶜanber-āmīz eylemez

7. Ol leb ü dendānı naẓm itmez Niẓāmī naẓm ile
Tā ki şiᶜrin şekker-āmīz ü güher-rīz eylemez

42

1. O kan dökücü gözün, yapmadığı hangi fitne vardır, o gönül çekici saçın etmediği hangi eziyet ve sıkıntıyı kalmıştır?

2. Senin yanaklarının devrinde ben dudağından nasıl sakınayım? Çünki gönül ehli, gül vaktinde içkiden vazgeçmez.

3. Senin yan bakışın, beni öldürmek için kılıcını keskinleştirir, ben beklemekten öldüm niçin acele etmez?

4. Senin kan dökücü gözün, haksız yere kanımı dökmek için vakit mi var ki bin türlü (kanımı) dökmez?

5. Bağın yüz yapraklı gülü, güzelliğine rağmen senin (yaptığın) nazı yapmaz; seher kuşu, üzüntüyle (ben kadar) inlemez.

6. Rüzgarın nefesleri, yolunun tozu cevherini anberle karıştırmazsa ufuklara güzel koku yaymaz.

7. Nizâmî, o dudak ve dişi, şiirini şekerle karıştırmadan ve (şiirine) cevher dökmeden şiir ile anlatamaz.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Şol deñlü içdi nergis mestüñ şarāb-i nāz
Ki oldı şarāb-i nāz ile mest ü ḫarāb-i nāz

2. Gördüm yüzüñi perde-yi zülfüñde ey şanem
Didüm seḥāb-i fitnededür āfitāb-i nāz

3. Rūz-i ḥesāb rūz-i ᶜiḳāb ol gün ola kim
Nāzın ḥesāb ile ide dilber ᶜiḳābın az

4. Şol deñlü nāz ü şīve bilür ol nigār kim
Gören ṣanur anı oḳumışdur kitāb-i nāz

5. Ey muṣḥaf-i cemāl cemālüñ kitābınuñ
Her faṣlı faṣl-i şīvedurur bābı bāb-i nāz

6. Yaġmurda feṯḥ-i bāba var ümmīd ben daḫı
Aġladuġum budur ki idesin feṯḥ-i bāb-i nāz

7. Bir nāzenīne baġladı göñlin Niẓāmī kim
Derdi devā vü cevri vefādur ᶜaẕābı nāz

43

1. Senin şehla olan sarhoş gözün, naz şarabını o kadar içti ki naz şarabı ile sarhoş ve nazdan harap oldu.

2. Ey (put gibi güzel) sevgili, yüzüne saçının perde yaptığını görünce naz güneşi fitne bulutundadır, dedim.

3. Benim için hesap ve ceza günü, dilberin nazını ölçüyle ve eziyetini az yaptığı gündür.

4. O güzel yüzlü sevgili, o kadar naz ve eda bilir ki gören onu naz kitabı okumuş sanır.

5. Ey güzellik mushafı, senin güzellik kitabının her bölümü, naz faslı her kısmı da naz babıdır (bölümü).

6. Yağmurda kapının açılması ümit edilir, ben dahi (bu nedenle) ağlıyorum ki naz kapısını bana açasın.

7. Nizâmî, öyle bir nazlıya gönlünü bağladı ki onun derdi deva, eziyeti vefa ve azabı da nazdır.

44

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Olmadı gül yanaġuñ şemᶜ-i şeb-efrūz henūz
İrmedi bülbüle pervāne bigi sūz henūz

2. Cān u dil mışrını luṭf ile ᶜimāret ide gör
Olmadan Rūma Ḥabeş leşgerü pīrūz henūz

3. Sen cefā ile ġubārum yile ṣavurduñ u ben
Ḳorḳaram ḫaṭıruña ḳona diyü toz henūz

4. Mehr-i mihrüñ felek-i dilde ṭulūᶜ itmiş idi
Olmadın māh-i felek saṭḥına merkūz henūz

5. ᶜÖmrüñüñ irmedi eyyām-i bahārına kemāl
Ḥüsnüñüñ mevsimidür evvel-i nevrūz henūz

6. Bunca ᶜilmi ile senüñ mekteb-i ᶜışḳuñda degül
Pīr-i dānā-yi ḫıred ṭıfl-i nev-āmūz henūz

AA 28-a 7. Cāme-yi ṣabrumı çāk eyledi mıḳrāż-i ġamuñ
Olmadın ġamzelerüñ sūzeni dil-dūz henūz

8. Māl-i Ḳārūnca egerçi ki ḳazandı ġamuñı
Ṭoymadı ġuṣṣaña bu cān-i ġam-endūz henūz

9. Şems-i ᶜömr oldı Niẓāmī ufḳ-i mevte ḳarīb
Āh kim irmedi vuṣlat şebine rūz henūz

44

1. Senin gül yanağın, henüz geceyi aydınlatan mum olmadı; bülbüle pervane gibi ateş henüz ulaşmadı.

2. Can ve gönül ülkesini, Ruma Habeş askeri henüz ulaşmamışken iyilik ile mamur et.

3. Sen, benim tozumu eziyet ile yele savurdun, halbuki ben senin gönlüne toz konar diye korkarım.

4. Senin güneşinin ışığı, gönül semasında henüz gökteki ay yerine yerleştirilmeden parlamıştı.

5. Ömrünün bahar günlerine olgunluk daha ulaşmadı; çünkü (şu an) senin güzelliğinin mevsimi ve henüz yeni günün öncesidir.

6. Akıllı ve bilgili ihtiyar, bu kadar ilmi olduğu halde senin aşkının mektebinde değilse daha acemi bir çocuktur.

7. Yan bakışlarının iğnesi, daha gönle batmadan senin keder makasın, sabır elbisemi yırttı.

8. Gam biriktiren gönül, Karun'un malı kadar senin kederini kazandığı halde, kederine daha doymadı.

9. Nizâmî, ömür güneşi ölüm ufkuna yaklaştığı halde yazık ki kavuşma gecesine, gündüz daha ulaşmadı.

45

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Sen yüzi gülsüz göñül bāġ istemez
   Bāġī kimse kendüye baġ istemez

2. Göñlüm uçup kūyuña varmaḳ diler
   Dünyede kimdür ki uçmaġ istemez

3. Ḫaste ister gözlerüñ ᶜāşıḳları
   Ṣayru olan kimseyi saġ istemez

4. Zāhidüñ meyl itmedügi laᶜlüñe
   Bu ki ṭūṭī ṭuᶜmesin zāġ istemez

5. Mestdür dil ki ayaġuñ öpmek diler
   Kimse mest olmadan ayaġ istemez

6. Dil diler cevr ü cefāsın dostuñ
   Göñli kimüñ bal ile yaġ istemez

7. Derdi var ki ister Niẓāmī ḫālüñi
   Derdi olmayan kişi dāġ istemez

45

1. Gönül, sen yüzü gülsüz bağ istemez. Haydut kimse kendisine bağ (engel) istemez.

2. Gönlüm, uçarak sokağına ulaşmak ister, dünyada kim (vardır ki) cennet istemez!

3. Gözlerin, (sana) aşık olanları hasta ister, çünkü hasta olan (kişi) kimseyi sağlam (görmek) istemez.

4. Zahidin, senin dudağını istememesi(nin sebebi); dudu kuşu yiyeceğini, karganın sevmemesinden dolayıdır.

5. Gönül sarhoş olduğundan senin ayağını öpmek ister, çünkü kimse sarhoş olmadan ayak (öpmek) istemez.

6. Gönül, dostun eziyet ve sıkıntısını ister; kimin gönlü, bal ile yağ istemez ki!

7. Nizâmî, derdi olduğundan senin (yanağındaki) benini ister; çünkü derdi olmayan kişi, dağlanmak istemez.

46

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Faᶜūlün

1. Çün oldı ṣabā ṭarf-i çemende yine gül-rīz
Sāḳī berü ṣun cām-i ṣarāb-i ṭarab-engīz

2. Ben nicesi perhīz idem ol yüzde lebüñden
Cennetde çü olmaz ṣanemā Kevs̱ere perhīz

3. Bir ḳılda ạsam cānuñı zülfümde dir aṣmaz
Bir ḳılda aṣar cānumı ol ṣūḫ-i dil-āvīz

AA 28-b 4. Kesüldügi cürminden utanup ḳılıcından
Maḳtūl-i hevā başın öñine bıraġur tīz

5. Cān virdi meger serv-i çemen ḳaddi yolında
K’ider başı üstinde fiġān mürġ-i seḥer-ḥīz

6. ᶜĀşıḳlaruña vaᶜde-yi hecrüñ dehenüñden
Bir zehrdür ey dost ki ola şeker-āmīz

7. Çün teşne ṣudan ḳaçduġı yoḳ vehm ide ṣanup
Gösterme Niẓāmī ḳuluña deşne-yi ser-tīz

46

1. Rüzgar, çimenin ortasında yine gül saçıyor; saki, neşe uyandıran şarabın kadehini bu tarafa sun.

2. Ey sevgili! O yüzündeki dudağından, ben nasıl sakınayım; çünkü cennette, Kevser (suyu)ndan sakınmak olmaz.

3. Canını, saçımdaki bir kılda asayım der ama asmaz; o gönül çeken utanmaz sevgili, canımı bir kılda asar.

4. Arzu ve hevesin öldürdüğü kişi, suçundan vazgeçtiğinden dolayı kılıcından utanıp başını çabucak senin önüne bırakır.

5. Salınarak yürüyen sevgilinin boyu için can verdi, meğer bundan dolayı erken kalkan kuş, başı üstünde feryat eder.

6. Ey dost! Aşıklarına, ağzından (çıkan) ayrılık sözü, şekerle karışık bir zehir olur.

7. Nizâmî kuluna, keskin hançer gösterip korkar sanma; çünkü susamış (kişi) sudan kaçmaz.

47

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefaᶜīlü Faᶜūlün

1. Gül ᶜārıżuña olsa muᶜārıż ᶜaceb olmaz
   Kim yüzi açulmışda ḥayā vü edeb olmaz

2. Ṭūbā iremez luṭf ile sen serv-i revāna
   Bī-aṣl olanuñ hem-seri ᶜālī-neseb olmaz

3. Göñlümde gözüñ fikri ile ẕevk u ṣafā yoḳ
   Bir evde ki bīmār ola ᶜayş u ṭarab olmaz

4. Añılsa lebüñ cān u göñül cenge düşerler
   Mey meclisi bī-fitne vü şūr u şeġab olmaz

5. Ol ḳadd ü zenaḫdān u leb eyler beni ḥayrān
   Kim serv-i sehī meyvesi sīb ü ruṭab olmaz

6. ᶜĀşıḳlaruña ḫışm ile ḫançer ne çekersin
   Ceng itmege çün mihr ü maḥabbet sebeb olmaz

7. Eydüñ ki yüzi nārına yanmaya raḳībe
   Kim bu lehebüñ yanıcısı Būleheb olmaz

8. Gelmez yüzi şevḳi ile Niẓāmī dile zülfüñi
   Her gūşede ki pertev-i şems ola şeb olmaz

47

1. Gül, senin yanağını kıskansa (karşı gelse) buna şaşılmaz; çünkü yüzü açılmış (kişide), utanma ve edep olmaz.

2. Sen salınan selviye, Tuba ağacı lütufla ulaşamaz; çünkü soysuz olanın arkadaşı yüce soylu olmaz.

3. Gönlümde, senin gözünün düşüncesi ile zevk ve şenlik yok; çünkü bir evde hasta olursa, orada yiyip içme ve şenlik olmaz.

4. Can ve gönül (ikisi), senin dudağın anılsa savaşırlar; çünkü içki meclisi, kargaşasız, gürültü ve patırtısız olmaz.

5. O boy, o çene ve dudak beni (kendisine) hayran eder, çünkü düzgün boylu servinin meyvesi hurma ve elma olmaz.

6. (Sevgili) Niçin öfke ile aşıklarına hançer çekersin? Halbuki muhabbet ve sevgi savaşmaya sebep olmaz.

7. Rakibe söyleyin ki yüzünün ateşine yanmasın; çünkü bu ateşin yanıcısı, Ebu Leheb olamaz.

8. Nizâmî, (sevgilinin) yüzünün parlaklığıyla göze uyku girmez; çünkü her köşede güneş ışığı varken gece olmaz.

48

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

AA 29-a

1. Mest ü dil-ḫasteyem ol nergis-i medḫūşdan üş
Murġ-i pā-besteyem ol sünbül-i gül-pūşdan üş

2. Sen üş üş ḳahr idem ü ben üş üş ide deyüben
Geçdi ᶜömrüm güni üş üş ile üş üşden üş

3. Sözüm altun küpe olduġınuñ aşşısı ne dost
Geçürür ḥalḳa-yi zülfi gibi çün gūşdan üş

4. Ḫusrevā aduñı cehd it ki ola dād ile yād
Ki bir ad ḳaldı hemān Sām u Siyāvūşdan üş

5. ᶜUkde-yi reᵓsi ẕeneb ṭutduġı ayuñ yüzini
Görmedüñ ise gör ol zülf-i ḳamer-pūşdan üş

6. Kīş-i Baḥreyn-i göñül ᶜışkuñ ile cūşa gelüp
Ṭaşra düşdi nice dürr-däneler ol cūşdan üş

48

1. O divane nergis yüzünden şimdi sarhoş ve gönül hastasıyım; o pembe yüzlü (gül örtülü) sünbül yüzünden şimdi ayağı bağlı kuşum.

2. Sen, şimdi (onu) kahr edeyim ve ben de şimdi (o beni kahr) etsin (beklentisiyle) diyerek ömrüm böyle şimdi şimdi ile çabucak geçti.

3. Ey dost, sözümü saç halkası gibi şimdi bu kulaktan geçirirsin (kulak ardı edersin), o zaman sözümün altın küpe olmasının faydası nedir?

4. Ey hükümdar, gayret et ki senin adın adalet ile anılsın, çünkü Sam ve Siyavuştan şimdi geriye (sadece) isimleri kaldı.

5. Ukde-i resi zeneb tuttuğu zaman ayın yüzünü görmedinse (o zaman) ayı örten zülfü gör.

6. Gönlün iki denizli ülkesi, senin aşkın ile coşup o coşkudan nice inci taneleri dışarı çıktı.

49

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Faᶜūlün

1. Ey ṭalᶜatı şems-i ḥüsne maṭlaᶜ
   Vey şaçları gün yüzine bürḳaᶜ

2. ᶜĀlem ḳamu ṭoldı ẓulmet ile
   Göster yüzüñ ey meh-i müberḳaᶜ

3. Dīvān-i melāḥat içre ḳaşuñ
   Ḫaṭṭ-i lebüñ ile çār mışraᶜ

4. Seylāb döker gözüm seḥābı
   Giyse ne ᶜaceb gözüm muşammaᶜ

5. Bir çeşme durur gözüm bıñarı
   Kim baḥr-i dil oldı aña masnaᶜ

6. Bī-raḥm gözüñ cefāya maᶜden
   Şīrīn ṭudaġuñ vefāya menbaᶜ

7. Ol mehde Niẓāmī ḥüsn olur ḫatm
   Zī maḳṭaᶜ-yi ḥüsn ü ḥüsn-i maḳṭaᶜ

49

1. Ey yüzü, güzellik güneşine başlangıç (olan), ve ey saçları güneşin yüzüne peçe (olan).

2. Ey yüzünü gizleyen ay, dünya tamamen karanlık ile doldu yüzünü göster.

3. Senin kaşın, dudağının hattı ile güzellik divanında dört mısradır.

4. Gözümün bulutu sel (gibi) yaş döker, (bu nedenle) gözüm muşamba giyse şaşılır mı?

5. Gözümün pınarı, bir çeşmedir ki gönül denizi ona sarnıç (su deposu) oldu.

6. Senin acımasız gözün eziyet madeni, tatlı dudağın da vefa kaynağıdır.

7. Nizâmî, o ay(gibi güzel)de güzellik tamam olur, ne hoş güzelliğin maktası ve maktanın güzelliği.

50

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

AA 29-b

1. Senden ayırdı beni çarḫ-i sitemkār dirīġ
Gör ne ġadr itdi baña ᶜālem-i ġaddār dirīġ

2. Vuṣlatuñ dār-i şifāsından ıraġ itdi beni
İrmeden ḫaste göñül derdine tīmār diriġ

3. Bu dirīġ ile dirīġā bizi terk itdügine
Dimedi raḥm idüp ol yār-i sitemkār dirīġ

4. Terk idüp yār bizi gūṣṣayı yār itdi bize
Bize yār itdügini eylemez aġyār dirīġ

5. Kime dil verdük ise cevr ile yandurdı bizi
Yoġmuş dünyede bir yār-i vefādār dirīġ

6. Yār gām-ḫāreden ayru düşeli ḥasret ile
Yār ḥayf oldı Niẓāmīye bu ġam-ḫār dirīġ

50

1. Zalim felek, seni benden ayırdı, yazık! Hain dünya, bana ne zulüm etti gör!

2. Senin vuslatın, beni şifahanesinden uzaklaştırdı; hasta gönül, derdine derman bulamadı yazık!

3. Eyvahlar olsun ki, O sitemkâr sevgili, bizi terk ettiği için acıyıp yazık demedi.

4. Sevgili, bizi terk edip kederi bize dost etti; yazık, sevgilinin bize yaptığını (kötülüğü) yabancı yapmaz.

5. Kime gönül verdikse eziyetle bizi yandırdı, dünyada vefakar bir sevgili yokmuş yazıklar olsun.

6. Sevgili, hasret ile gam çeken aşıktan ayrı düştüğünden beri, Nizâmî'nin bu kadar gam çekmesi yazık oldu, (dedi).

51

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Ey pertev-i liḳāñ ile bī-nūr u fer çerāġ
Nisbet yüzüñe şems ü ḳamer muḫtaṣar çerāġ

2. Dilden olunca sūre-i nūrı gidermedi
Tā muṣḥaf-i cemālüñe ḳıldı naẓar çerāġ

3. Ey muṣḥaf-i cemālüñe nūr u żiyā varaḳ
Vey şām-i zülf ü ḫaṭṭuña şems ü ḳamer çerāġ

4. Barmaġını götürdi imām Mecūs iken
Īmāna geldi yüzüñi gördi meger çerāġ

5. İçi yaġın eritdi düşüp nār-i şevḳüñe
Olsa hevāñ ile ne ᶜaceb nām-ver çerāġ

6. Vuṣlat şebinde pertev-i ḥüsnüñ ile ey perī
Göñlüm serāçesinde yanar ol ḳadar çerāġ

7. Kim beñzer ana kim ṭuta Kadr ü Berātda
Ṣaḥn-i ḥarīm-i Kaᶜbe yüzin ser-be-ser çerāġ

8. Şeb ẓulmetinde görmege nūr-i yaḳīn yüzin
Şemᶜ-i cemālüñi bilür ehl-i naẓar çerāġ

AA 30-a 9. Mihr-i ruḫuñ göñülde ne vecīh ile gizlene
Olmaz nihān çü şīşede ey sīm-ber çerāġ

10. Gördüm yüzüñi ḳāmetüñ üstinde ey ṣanem
Ṣandum ki şāḫ-i Sidrede ṭutdı maḳar çerāġ

51

1. Ey yüzünün ışığı, mumu nursuz ve ışıksız (yapan), senin yüzüne nispetle güneş ve ay eksik kandildir.

2. Kandil, senin güzelliğinin mushafına bakınca nur suresini gönülden gidermedi.

3. Ey nur ve ziya yüzünün (güzelliği) mushafının kağıdı (olan sevgili), ey sakal ve saçının akşamına güneş ve ay mum (olan).

4. Ateşe taparken imam parmağını götürdü (şehadet getirdi) meğerse kandil senin yüzünü gördüğünden imana geldi.

5. Senin arzunun ateşine düşüp içinin yağını eritti, senin arzun ile kandil ünlü olsa buna şaşılır mı?

6. Ey peri, kavuşma gecesinde senin güzelliğinin ışığı ile gönlümün küçük sarayında o kadar (çok) mum yanar.

7. Baştanbaşa kandil Kadir ve Berat (gecesin)de Kabenin avlusunda yüzünü ona tutan (kişiye) benzer.

8. Nazar ehli gece karanlığında kesin bilginin nuru yüzünü görmeyi senin güzelliğinin mumu (olan) kandil bilir.

9. Ey gümüş göğüslü, şişede ışık gizlenmediği gibi senin ruhunun güneşi de gönülde gizlenmez.

10. Ey (put gibi güzel) sevgili, senin endamının üstünde yüzünü gördüm, kandil, yedinci kat semada oturdu sandım.

11. Cilveñ görüp dirilse ᶜaceb midür ehl-i dil
Pervāne cemᶜ olur olıcaḳ cilve-ger çerāġ

12. Cān virse ṣubḥ-i vaṣla irüp şemᶜ-i dil n'ola
Ṣubḥ iricek cihāndan ider çün güẕer çerāġ

13. İrmez cemāl-i ṣūret ile saña ey perī
Ger bula ḥüsn-i ḥūrī vü şekl-i beşer çerāġ

14. Daᶜvā-yi ḥüsnde ne ḳadar dili çerb ise
Senüñle lāf-i ḥüsn idemez ey püser çerāġ

15. Ḳandīl ḳarşuña boġazından asıldugın
Gördi ḥasedden odlara yaḳdı ciger çerāġ

16. Alnuñdan aldı dinse yañaguñ ḫaṭā mı nūr
Zīrā ḳamer hemīşe güneşden yaḳar çerāġ

17. Zāhid cemāl-i ṭalᶜatüñi görmek istemez
Çün bī-baṣardur isteye mi bī-baṣar çerāġ

18. Başunda uġrı bigi müdām od yanar şehā
Nūr u żiyā yüzüñden uġurlar meger çerāġ

19. Yaḳsañ Niẕāmī ne ᶜaceb cevrüñ odına
Pervānesini oda yaḳar çünki her çerāġ

11. Gönül ehli, senin cilveni görüp dirilse şaşılır mı; kandil, yanacak olsa (bütün) pervane toplanır.

12. Gönül ışığı, kavuşma sabahına ulaşınca can verse ne olur ki; zira kandil, sabah olunca dünyadan ayrılır.

13. Ey peri (gibi güzel sevgili), kandil, insan şekline ve huri güzelliğine ulaşsa bile sana yüz güzelliğinde ulaşamaz.

14. Ey çocuk, kandil, güzellik iddiasında ne kadar dili (senden) üstünse de seninle güzellik lafı edemez.

15. Mum, kandilin senin karşına boğazından asıldığını gördü ve kıskançlıktan ciğerini ateşlere yaktı.

16. Senin yanağın, ışığı (nuru) senin alnından aldı dense hata mıdır; zira ay, daima ışığını güneşten alır.

17. Zahid, senin yüzünün güzelliğini görmek istemez; çünkü (o) kördür, kör hiç ışık (mum) ister mi?

18. Ey hükümdar, başında hırsız gibi sürekli ateş yanar; meğerse mum, aydınlık ve ışığı senin yüzünden çalarmış.

19. Nizâmî'yi zulmünün ateşiyle yaksan şaşılmaz; çünkü her mum, kelebeği ateşte yakar.

52

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Faᶜūlün

1. Geh var diyüp agżuña gehī yoḳ dise ᶜāşıḳ
Bu sözde ne kāẕib dir aña kimse ne ṣādıḳ

2. Di gözleriüñe kim ide ḳan içmege perhīz
Zīrā ki olur ḫasteye perhīz muvāfıḳ

3. Ben mesti lebüñ fikri ᶜaceb ger ide huşyār
Kim gördi süciden bunı kim mest ola ayıḳ

AA 30-b 4. Çoḳ ḳana girer ġamzeñ uyup ḳavl-i raḳībe
Ġammāza muvāfıḳ görinür rāy-i münāfıḳ

5. Her vaṣluñ eger āḫırı hicrān ise ey dost
Benden bu cudālıḳ niye bulmadı cudālıḳ

6. Agżuñla bilüñ nüktesini fehm idemez dil
Dīvāne ne fikr ile ide fehm-i daḳāyıḳ

7. Lāyıḳ yüzüme sürse Niẓāmī yüzini dir
Kim her kişinüñ sözi olur yüzine lāyıḳ

52

1. Aşık, senin ağzına gah var gah yok dese ona bu sözü için kimse ne yalancı der ne de doğru söyledi diyebilir.

2. (Sevgili) Gözlerine kan içmekten sakınmasını söyle; zira diyet yapmak, hasta için çok uygundur.

3. Ben sarhoşu, acaba dudağının düşüncesi uyandırır mı?(Zannetmem çünkü) Şarabın sarhoşu ayık yaptığını kim görmüş?

4. Senin yan bakışın, rakibin sözüne uyup çok adam öldürür; fitneciye, münafığın görüşü uygun görünür.

5. Ey dost! Her kavuşmanın sonu ayrılık ise, bu ayrılık benden niye ayrılmadı?

6. Gönül, senin ağzın ile belinin ince anlamını anlayamaz; deli, ince fikirleri nasıl anlasın?

7. Nizâmî, yüzünü yüzüme sürse uygundur, der; her kişinin sözü, kendisine (fıtratına) uygundur.

53

Mefᶜūlü Fāʾilatü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Gül ṣafḥasında çünki belürdi nişān-i müşg
İtme nihān ki saᶜy ile olmaz nihān-i müşg

2. Zülfinden ey ṣabā bize bir būy-i mū getür
Çīnden gelenlerüñ çün olur armaġanı müşg

3. Ḫālüñ gibi emir-i Ḥabeş kim görüpdurur
Kim taḫt-gāhı ᶜāc ola vü sāye-bānı müşg

4. Ḫālüñ ki yüzüñe ṭaraf-i zülfden gelür
Ṣan Rūm iline Çīnden irer kārbān-i müşg

5. Boynuñda beñlerüñle saçuñ rişṭesi midür
Yā ṭavk-i ᶜanberīn kim ola rīsmānı müşg

6. Ġamdan benüm bigi cigeri ṭoldı ḳan ile
Tā kim işitdi ol ḫaṭṭ-i ᶜanber-feşānı müşg

7. Şeyy'lillah eyleyem irişem zülfüñe diyü
Bir pôst-pūş olup ṭolanur bu cihānı müşg

8. Şiᶜir-i Niẓāmī ḳadrle şuᶜarāya ire kim
Ol āsitāna ᶜarz bu dāstān-i müşg

53

1. Gül yüzünde misk nişanı belirdi, miskin (kokusu) belirtisi çalışma ile gizlenmez, (boşuna) uğraşma.

2. Ey rüzgar, (sevgilinin) saçından bize saç kokusu getir; çünkü Çinden gelenlerin hediyesi, misk (kokusu) olur.

3. Senin (yanağındaki) ben gibi Habeş emirini kim görmüştür; zira onun tahtı fildişinden ve gölgeliği de misk kokuludur.

4. Senin benin, yüzüne saçından gelir; Rum ülkesine misk kervanı Çinden ulaşır zannedersin.

5. Misk kokulu saçınla benlerin boynundaki anber kokulu gerdanlık ve onun ipi olmalı.

6. Misk, ne zaman ki o anber saçan beni işitti, kederden benim gibi ciğeri kan ile doldu.

7. Misk, post giyerek bu dünyayı Allah için senin saçına ulaşayım diyerek dolaşır.

8. Nizâmînin şiiri, şairlere değeri ile ulaşsın ki bu misk destanı, o şairler eşiğine sunulmuştur.

54

Mefᶜūlü Fāʾilatü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Peyveste mekr ü āl ile ḳurup kemān ḳaşuñ
Eyler ḫadeng-i ġamzeñe diller nişān ḳaşuñ

AA 31-a 2. Ḳavs-i ḳuzaḥ mı eyledi māh üstini maḳām
Yā nūn ki nūr üzeredür ey dil-sitān ḳaşuñ

3 Yazmış cerīde-yi güle müşg-i Ḫıṭā ḫaṭṭuñ
Çekmiş göñül berātına ṭuġrā-yi cān ḳaşuñ

4. Diller vilāyetinde ṣınıḳ yay mı ṣatdı kim
Uġramaz oldı ol yola nā-mihribān ḳaşuñ

5. Ebr-i siyeh içinde ḳalur ṣan hilāl-i ᶜıyd
ᶜAnber-feşān ṣaçuñda olur çün nihān ḳaşuñ

6. Güyā ki ṭāḳ-i Kisrā vü zencīr-i ᶜadldür
Müşgīn ṣaçuñla ey lebi Nūşīn-revān ḳaşuñ

7. Tāb içredür hemīşe Niẓāmī ṭınāb-vār
Sulṭān-i ḥüsnüñe olalı ṣavlecān ḳaşuñ

54

1. Senin kaşın, hile ve tuzak ile yay kurup yan bakış oklarını gönüllere nişan alır.

2. Gökkuşağı ayın üstünü makam mı yaptı? Ey gönül alan, senin kaşın nundur ki nur üzeredir.

3. Senin hattın gül defterine Hıta (Çin) miski yazmış, kaşın da gönül beratına can tuğrasını çekmiş.

4. Senin merhametsiz kaşın gönüller ülkesinde kırık yay mı sattı ki o yola uğramaz oldu.

5. Senin anber saçan saçında gizlenen kaşını kara bulut içinde kalan bayram hilali diye düşün.

6. Senin kaşın sanki Kisranın kemeri ve ey dudağı Nuşirevan senin misk kokulu saçın adalet zinciridir.

7. Senin kaşın güzellik sultanına cirit sopası olalıdan beri Nizâmî çadır ipi gibi, sürekli sıkıntı içindedir.

55

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Ṭutdı müşg-i Ḫuten eṭrāfını berg-i semenüñ
Ḳuşadı sünbül-i ter dāiresin yāsemenüñ

2. ᶜAnberiñ laᶜlüñe öyküdügiñi işidicek
Tende ḳanı ḳurıdı ḳahr ile müşg-i Ḫutenüñ

3. Sīb her ḳande kim olursa şu üstinde olur
ᶜAcabā ᶜārıżuñ altında nedendür ẕeḳanuñ

4. Ḫaṭṭuñı ḫurrem iderse n'ola gözüñle yüzüñ
Nergis ü güldür olan çeşm ü çerāġı çemenüñ

5. Ḫalḳ dirler kim olur çeşme perīler vaṭanı
Sen perīsin ki meger gözlerüm oldı vaṭanuñ

6. Ḫüsn vechi ile naẓar eylese vech-i ḥasene
Ḫasenāta yazılur görmege vech-i ḥasenüñ

7. Ḳılca noḳṣañ yoġ idi varmısa ey dost bilüñ
Ẕerrece eksügüñ olmaz idi olsa dehenüñ

8. Ṣanemā serv-i çemen ḳaddüñe beñzerdi eger
Olsa ḫurşīd-i felek meyvesi serv-i çemenüñ

AA 31-b 9. Cānuñı zülfi arasında Niẓāmī arama
Bir ḳıl içinde ḳaçan bulına bunca resenüñ

55

1. Huten miski, yasemin yaprağının etrafını tuttu, taze sünbül, yaseminin dairesini kuşattı.

2. Anberin , dudağına özendiğini işitecek olsa, Huten miskinin üzüntüden bedeninde kanı kururdu.

3. Elma, nerede olursa olsun su üstünde olur; acaba senin yanağının altında çenen (olması) nedendir?

4. Gözün ile yüzün, senin benini mesrur ederse ne olur; çimenin gözü ve ışığı, gül ile nergistir.

5. Halk, çesme (başı) perilerin vatanıdır der, meğer sen periymişsin ki gözlerim senin vatanın oldu.

6. Güzel yüzüyle nazar etse güzelliğin yüzüne, senin güzel yüzünü görmek sevap olarak yazılır.

7. Ey dost, eğer belin olsaydı kılca noksan yoktu; eğer ağzın olsaydı, zerre (miktar) eksiğin olmazdı.

8. Ey güzel sevgili, eğer çimenin selvisinin meyvesi göğün güneşi olsaydı (çimenin selvisi) boyuna benzerdi.

9. Nizâmî, sen canını onun saçı arasında arama, bunca ipin arasında bir kıl nasıl bulunabilir?

56

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Ey nesīm-i seḥerī müşg-feşāndur nefesüñ
Vardur ol zülf-i semen-sāye meger dest-resüñ

2. Ben ki cān gülşeninüñ nāzına ḳatlanmaz idüm
Çekerem sen gül içün cevrini her ḫār u ḫasuñ

3. Firḳatuñda gözüm üstinde gören ḳaşumı dir
Köpri kim yapdı ᶜaceb üstine Nīl ü Arasuñ

4. ᶜAnberīn beñlerüñe beñzedügi niᶜmetine
Şükr idüp el yüze sürmekdür işi her megesüñ

5. Yüz ḳarası ile eger ḫuld maḳām isterseñ
Zülfinüñ izine yüz sürmege olsun hevesüñ

6. Ne bilür ḥālümi ᶜışḳuñda raḳīb ile benüm
Bilmeyen ḳıṣṣasını ṭūṭī vü zāġ u ḳafesüñ

7. Micmer-i tende Niẓāmī dil ü cān ᶜūdını yaḳ
Ger dilerseñ ḳıla eṭrāfı muᶜaṭṭar nefesüñ

8. Rāh-i kūyında virür nāle dil ehline ṣafā
Nitekim Kaᶜbe ṭarīḳında fiġānı ceresüñ

56

1. Ey sabah rüzgarı! Senin nefesin misk kokusu saçar; meğer senin yasemin gölgeli saça ulaşan kuvvetin vardır.

2. Ben, canın gül bahçesinin nazına katlanmazdım; oysa her çer çöpün eziyetini, sen gül için çekerim.

3. Senin ayrılığında, gözümün üstündeki kaşımı gören "Nil ve Aras Nehri üzerine köprüyü kim yaptı acaba?" der.

4. Her sinek, senin anber kokulu benlerine benzeyen nimetine şükür ederek elini yüzüne sürer.

5. Eğer yüzünün karasıyla ebedi ve sonsuz bir makam istersen hevesin, saçının izine yüz sürmek olsun.

6. Papağan, karga ve kafesin hikayesini bilmeyen senin aşkında, rakip ile benim halimi nereden bilecek (anlayacak)?

7. Nizâmî, eğer nefesinin etrafa güzel koku yaymasını istersen ten buhurdanında, gönül ve can ağacını (buhurunu) yak.

8. Gönül ehline, , (sevgilinin) mahallesi yolunda inilti gönül şenliği verir; nitekim Kabe yolunda (hayvanın boynuna takılan) çanın sesi (insana) mutluluk verir.

57

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Mihrini mühr itmişem sīnemde ol cānānenüñ
Ol ṣaçı sünbül yüzi gül gözleri mestānenüñ

2. Ṣūretüñ şemᶜine yanarsa dil-i şeydā n'ola
Şemᶜa yanmaḳdur işi her ḳandese pervānenüñ

3. Ṭolaşalı zülfüñüñ bendine bu miskīn göñül
Bildi kim baġrı nedendür pāre pāre şānenüñ

4. Ferruḫ u ferḫundedür ᶜālemde aġ olsun yüzi
Göz ḳara ḳılup şehā ᶜışḳuñ odına yanenüñ

AA 32-a 5. Yanma diyen şevḳ ile bilmez Niẓāmī anı kim
İḫtiyārı ile degüldür cünbüşi dīvānenüñ

57

1. O saçı sünbül, yüzü gül ve gözleri sarhoş sevgilinin sevgisini, yüreğimde mühür yapmışım.

2. Divane gönül, senin suretinin ışığına yanarsa ne olur ki pervanenin işi her nerede olursa olsun mum ışığında yanmaktır.

3. Bu zavallı gönül, senin saçının bağına dolaştığından beri tarağın bağrının niçin parça parça olduğunu anladı.

4. Ey hükümdar, gözünü karartıp senin aşkının ateşine yananın dünyada yüzü ak olsun, o kutlu ve mutludur.

5. Nizâmî, (onun) arzusuyla yanma diyen (kişi), divanenin eğlencesinin kendi elinde olmadığını bilmez.

58

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Ṭalᶜatüñ kevkebi şır kevkebesin mihr ü mehüñ
   Güneşe sāye şalar ṭurra-yi ṭarf-i külehüñ

2. Saña bu revnaḳ-i sīmā neden ey şems-i felek
   Meger ol Kaᶜbe-yi ḥüsn işigüdür secde-gehüñ

3. Tūtiyā minnetini çekmezem ayruḳ şanemā
   Gözüme kuḥl cilāyise yeter gerd-i rehüñ

4. Şekerüñ aġzına siñekler üşürdi dehenüñ
   Müşgi ayaḳlara şaldı ser-i zülf-i siyehüñ

5. Yüzüñ üstinde ḳaşuñ luṭfına irişmez eger
   Gelse ḳavs-i ḳūzaḫ üstine meh-i çār-dehüñ

6. Ger güneh şanur iseñ būse kenārı şanemā
   İde gör kim biri biñ ḫayra geçer bu günehüñ

7. Ey Niẓāmī diler iseñ k'olasın ᶜāleme şāh
   Bendesi olmaġa saᶜy idegör ol pādişehüñ

58

1. Güneş ve ayın debdebesi senin yüzünün yıldızı (parlaklığı) sırrıdır. Senin külahının saçının ucu güneşe gölge yapar.

2. Ey feleğin güneşi, sana bu yüz parlaklığı niçin (verilmiştir)? Meğer senin secde yerin o güzellik Kabesinin eşiğidir.

3. Ey güzel sevgili, gayrı sürme sıkıntısını çekmem; çünkü senin yolunun tozu, gözüme ilaç olarak yeter.

4. Senin ağzın, şekerin ağzına sinekleri topladı, senin siyah saçın miski ayaklara düşürdü.

5. Senin yüzünün üstündeki kaşının güzelliğine, on dördündeki ay gökkuşağı üstüne gelse (yine de) erişemez

6. Ey güzel sevgili, eğer öpme ve kucaklamayı günah sanırsan (bu günahı) yapmaya devam et; çünkü bu günahın biri bin hayır (yerine) geçer.

7. Ey Nizâmî, dünyaya hükümdar olmak istersen o padişahın kölesi olmak için çalışıp çabalamaya bak.

59

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Bāġ-i cennetdür cemāl-i cān-fezāsı Yūsufuñ
Ṣubḥ-i devletdür viṣāl-i dil-güşāsı Yūsufuñ

2. Gülşen-i cennet hevāsına naẓar itmez göñül
İreliden cān meşāmmına hevāsı Yūsufuñ

3. Mışr-i ġamda ḥüzn-i Yaᶜkub ile olsun mübtelā
Her ki bu ḥüsn ile olmaz mübtelāsı Yūsufuñ

4. ᶜIşḳı yolında Züleyḫā gibi ṣādıḳ olanuñ
Yeg gelür mihr ü vefāsından cefāsı Yūsufuñ

5. Bulmaz idi taḫt u baḫt u tāc u devlet yüzini
Gerd-i rāhuñ olmasa kuḥl cilāsı Yūsufuñ

AA 32 –b 6. Ey Niẓāmī cān u dilden yād ol yād eyleme
Olmaġ isterseñ hevāsı āşināsı Yūsufuñ

59

1. Yusuf'un gönle ferahlık veren güzelliği, cennet bağıdır; O'nun gönül açan kavuşması ise mutluluk sabahıdır.

2. Gönül, cennetin gül bahçesine heves etmez; çünkü Yusuf'un arzusu, canın burnuna ulaşmıştır.

3. Her kim bu güzellik ile Yusufun hastası olmazsa, gam şehrinde Yakup'un üzüntüsü ile hastalansın.

4. Züleyha gibi aşkı yolunda sadakatli olana, Yusuf'un eziyeti, muhabbet ve vefasından yeğdir.

5. (Sevgilinin) ayağının tozu, Yusuf'un göz cilası olmasa idi, (Yusuf) taht, baht, taç ve mutluluk yüzünü görmezdi.

6. Ey Nizâmî! Yusuf'un arzusunun aşinası olmak istersen, can ve gönülden vaz geç ve onları hatırlama.

60

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Pertev-i nūr-i tecellādur cemāli Pīrīnüñ
   Gülşen-i firdevs-i aᶜlādur viṣāli Pīrīnüñ

2. Ḳadd ü ruḫsārına serv ü gül ḳaçan olur naẓīr
   Yā leb ü dendānına laᶜl ü leᵓāli Pīrīnüñ

3. Gerçi dāl ü lāma ᶜayn olmışsa olur ᶜayn-i ᶜadl
   ᶜAyn-i ẓulm oldı dile ᶜayn-i viṣāli Pīrīnüñ

4. Şemᶜ-i ruḫsārına irişmez dilā pervāne-vār
   Yaḳmayan ᶜışḳı odına perr ü bāli Pīrīnüñ

5. Leşger-i mülk-i Ḥabeş mi Rūm ilin ḳılmış ḥişār
   Ruḫları devrinde yā Rab ḥaṭṭ u ḫāli Pīrīnüñ

6. Şīve-yi Yāḳūtı mensūḫ itdi münşī-yi ezel
   Yazalı ḫaddinde ḫaṭṭ-i lā-yezāli Pīrīnüñ

7. Ey Niẓāmī görmedi aḳsā-yi maḳṣaddan eṣer
   Görmeyen ḥüsninde nūr-i ẕü'l-celāli Pīrīnüñ

60

1. Piri'nin yüzü güzelliği, tecelli nurunun parlaklığıdır, ona kavuşmak ise Firdevs cennetinin gül bahçesi(ne girmek gibi)dir.

2. Servi, Piri'nin boyuna ve gül (onun) yanağına hele lal taşı (onun) dudağına ve inci de dişine nasıl benzer olabilir!

3. Ayın (harfi) dal ve mim (harfi)ne eklenirse tam bir adalet olur[24]. Oysa Piri'nin visali, gönle zulmün ta kendisi oldu.

4. Ey gönül, Piri'nin aşkının ateşi ile pervane gibi kanat ve kolunu yakmayan (kimse onun) yanağının ışığına erişemez.

5. Ya Rab, Piri'nin ayva tüyü ve benleri, yanağının devrini tutmuş tıpkı Hint ülkesi askerlerinin, Rum ilini kuşatması gibi.

6. Allah, (Ezeli inşa eden) Yakut tarzını (yazıyı) ortadan kaldırdı; çünkü Piri'nin yanağında sonu olmayan yazıyı yazdı.

7. Ey Nizâmî, Piri'nin güzelliğinde celal sahibinin (Allah) nurunu görmeyen maksadın en büyüğünden bir işaret görmedi.

[24] "Ayın-dal-mim" harfleri birleşince "adl" kelimesi oluşur.

61

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Dilden ḳarār u ṣabrı alup ḳara perçemüñ
Āşüfte itdi cānı siyeh-kāre perçemüñ

2. Devr-i ḳamerde derd ile dīvāne göñlümi
Zülfüñ miṣāli eyledi āvāre perçemüñ

3. Cānā revā mıdur ki gözüñ cāna ḳaṣd idüp
Her dem ḳanumı ḳara yire ḳara perçemüñ

4. Gülzār içinde sünbül ü reyḥān ḫacel olur
Ṣalsañ bu ḥüsn ü luṭf ile ruḫsāre perçemüñ

5. Bī-ḳıymet itdi ᶜanber-i sarāyı sünbülüñ
Raġbet ḳomadı nāfe-yi Tātāre perçemüñ

AA 33-a 6. Şol resme aldı cān u göñülden ki ḳorḳaram
Sırrımı fāş eyleye aġyāre perçemüñ

7. Cevr ü cefā vü mihr ile göñlin Niẓāmīnüñ
Bī-çāre itdi eylemedi çāre perçemüñ

61

1. Senin kara perçemin, gönülden karar ve sabrı aldı; günahkar perçemin, canı perişan etti.

2. Senin kara perçemin, ay devrinde divane gönlümü derdinden saçın gibi serseri yaptı.

3. Ey sevgili, senin gözün cana kast edip perçemin her zaman kanımı kara yere karıştırır, bu (reva) uygun mudur?

4. Bu güzellik ve iyilik ile yanağına perçemini bıraksan gül bahçesi içinde sünbül ve reyhan utanır.

5. Senin sünbülün, saray anberini değersiz kıldı; perçemin de Tatar miskine rağbet bırakmadı.

6. (Perçemin) can ve gönülden sırrımı öyle bir biçimde aldı ki başkalarına açıklamasından korkarım.

7. (Perçemin) sıkıntı, eziyet ve muhabbetle Nizâmî'nin gönlünü çaresiz bıraktı ve ona çare bulmadı.

62

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᵓilātün

1. Vaṣfında ol cemālüñ ẕikr itdügini bu dil
   Her kim işitse aydur *lillāhi dürri ḳāyil*

2. Ya rab çe luṭf dāred an ḳadd-i ḥīzrān-veş
   Dermānde her ki dīdeş çūn serv pāy der kil

3. Didüm nihāl-ḳaddüñ ᶜuşşāḳa meyl itmez
   Didi ki serv olur ᶜaksi hevāya māyil

4. Der Çīn-i muşk-i zülfet an ẖāl mi- numayed
   Çūn pāsibān-i Hindū der ḳalᶜa-yi selāsel

5. Ol zülf ü ol binā-gūş şuᶜbān-i dest-i Musī
   Ol ẖāl ü ol zenaẖdān Hārūt u çāh-i Bābil

6. Ḫāhān-i an miyān rā evvel pāre pāre bāyed
   Arī be mū residen ber şāne nist müşkil

7. Yüzüñe ḳarşu gözüm yaşını kim görürse
   Oldı ṣanur Şüreyyā Ḫurşīd ile muḳābil

8. Ger vaṣl-i yār ẖāhi bogẕer ze ẖūd Niẓāmī
   Zīrā be-vaṣl-i cānān ġayr-i to nist ḳābil

62

1. Her kim, bu dilin o güzelliğin vasıflarını zikrettiğini işitse "*Allah için bu konuşan bir incidir*" der.

2. Ya Rabbi lütfu yok o hezaren ağacı gibi boy ve posun. Her kim ki onu görüyor selvi ağacı gibi ayağı çamurda kalıyor.

3. Senin fidan gibi (düz) boyun, aşıklara meyl etmez, dedim; servinin aksi havaya meyilli olur, dedi.

4. Senin o misk kokulu saçlarında o kara benler, sanki Hint padişahının kalesindeki zincirlerdir .

5. O saç lülesi ile kulak Musanın elindeki ejderha; o ben ve çene Harut ve Babil Kuyusu(dur.)

6. Onu kucaklamak için gönlün parça parça olacak; çünkü saça kavuşmak bir tarak için zor değildir.

7. Senin yüzüne karşı benim gözümün yaşını kim görse Ülker Yıldızı Güneşe karşı (bedel) oldu sanır.

8. Nizâmî, eğer sevgiliye kavuşmak istiyorsan kendini unutmalısın; çünkü senden başkası sevgiliye kavuşmayı hak etmiyor.

63

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Her ne cān kim gözler(üñ) siḥriyle ser-gerdān degül
Ehl-i diller meẕhebinde cāndur amma cān degül

2. Nūr-i Yezdāndur didüm ḥüsnüñ delīl ister ḥasūd
Bürḳaᶜı refᶜ it yüzüñden ḥācet-i [burhān degül]

3. Çeşme-yi Ḥayvān lebüñdür dir raḳībüñ ben didüm
Çeşme-yi Ḥayvāndur ammā çeşme-yi [ḥayvān degül]

AA 33-b 4. Ṣūretüñ cennetdür ey ḥūrī vü rıḍvāndur ṭapuñ
Yüzüñe kimdür diyen kim cennet-i rıḍvān degül

5. Her kemālī kim cihān içinde vardur ḥaḳ saña
Cümlesin dirmiş velī mihr ü vefā çendān degül

6. Dem mi vardur baña bu derd ü ġam u hecrüñde kim
Sīne-sūzān u ciger büryān ü dil-giryān degül

7. Zaẖmuma kim baḳsa aydur buña merhem n'eylesün
Derdümi kim görse dir kim ḳābil-i dermān degül

8. Ey Niẓāmī çünki yoḳ bunlarda āyīn-i vefā
Ḥamdüli'l-lah kim bularuñ ḥüsni bī-pāyān degül

63

1. Senin gözlerinin büyüsüyle her kimin ki başı dönmezse gönül ehli (kişiler) yolunda (mezhebinde) candır ama hakikatte can değildir.

2. Senin güzelliğin, Allahın nurudur, dedim, kıskanç, delil ister. Yüzünden peçeyi kaldır başka delile ihtiyaç kalmaz.

3. Rakibin, "Senin dudakların ölümsüzlük suyu" der. Ben de (dudakların) ölümsüzlük suyudur, hayat suyu değildir." dedim.

4. Ey Huri! Senin yüzün Cennet, eşiğin ise rıdvandır. Senin yüzüne "Rıdvan Cenneti değildir!" kim diyebilir?

5. Cihan içinde ne kadar güzel huy (olgunluk) varsa sende (olduğu) doğrudur; fakat muhabbet ve vefa hariç.

6. Senin ayrılığının acısından, keder ve üzüntüden dolayı gönlümün ağlamadığı, ciğerimin kebap olmadığı, sinemin yanmadığı zaman mı vardır?

7. Yarama kim baksa "Buna ilaç ne yapsın?" der. Derdimi kim görse "Bunun tedavisi mümkün değildir!" der.

8. Ey Nizâmî! Sevgililerde vefa geleneği yok, Allah'a şükürler olsun ki bunların güzelliği sonsuz değil.

64

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ey sebīlī ᶜışḳuñuñ *innā hedeyne’s-sebīl*
   Laᶜl-i nābuñ çeşmesi *ᶜaynā tesemmī selsebīl*

2. Ḳaddüñe irmek diler luṭf ile serv-i būstān
   Ṭoġrı dirler bī-naṣīb olmaz ḥamāḳatden ṭavīl

3. Ey ṭudaġuñ şerbetinden bir eşer Ḫıżruñ şuyı
   Vey yañaġuñ pertevinden bir şerer nār-i Ḫalīl

4. Fikr ü żikri göñlümüñ ol ḳadd ü ᶜārıżdur müdām
   Fikre fikr-i laṭīf żikre żikr-i cemīl

5. Lebleriñden şermesār olalı Mıṣruñ şekkeri
   Gözlerümüñ çeşme-sārundan ḫacīldür cū-yi Nīl

6. Selsebīl-i vaṣl içün olmaz sebīl ey teşne-dil
   Cān sebīl it ger bisāṭ-i ḳurba isterseñ sebīl

7. Ger metaᶜı çoġ olan irerse vaṣla vā beni
   ᶜĀşıḳuñ cāndur metāᶜı *innehü şey’ün ḳalīl*

8. Vaṣl-i yār isterseñ ey dil ġayrıdan iᶜrāż ḳıl
   Cāe fi’l-Ḳurᵓāni emran fe-ṣafhe’l-cemīl

9. Ey Niẓāmī ᶜārif isen her büti bir ḳıble bil
   Ḳıbletü’l-ᶜuşşāḳ fi’l-āfāḳı min heże’l-ḳabīl

64

1. Ey aşkının yolu *muhakkak ki biz onu yola koyduk*[25] (denilen). Senin kırmızı dudağının çeşmesi *bir pınar ki ona selsebil denir.*[26]

2. Bostanın servisi, güzellikle senin boyuna ulaşmak ister, "nasipsiz olan ahmaklıktan uzamaz" diye doğru derler.

3. Ey (Sevgili), Hızırın suyu, dudağının şerbetinden bir eserdir; İbrahim'in ateşi, yanağının ışığından bir kıvılcımdır.

4. Gönlümün fikri ve zikri sürekli o boy ve yanaktır. Fikir olarak ne latif (hoş) bir fikir, zikir olarak da ne güzel bir zikir.

5. Mısırın şekeri senin dudaklarından utangaç olalı, Nil nehri gözlerimin çeşmesinden utanır.

6. Ey can ve gönülden isteyen, vuslat çeşmesine ulaşmak için yol yoktur; eğer yakınlık döşeğine yol ararsan, canını bağışla.

7. Eğer (sevgiliye) malı çok olan kavuşursa bana yazıktır; aşığın malı, canıdır ki "*şüphesiz o, çok çok az bir şeydir*."

8. Ey gönül, eğer sevgiliye kavuşmak istersen başkalarından yüz çevir, Kur'an'da *artık güzellikle yüz çevir*[27] diye emredildi.

9. Ey Nizâmî, eğer sen arifsen her putu bir kıble bil; zira ufuklarda aşıkların kıblesi, bu şekildedir.

[25] Kur'an. İnsan suresi, Ayet 3.
[26] Kur'an. İnsan suresi, Ayet 18.
[27] Kur'an. Hicr suresi, Ayet 85.

65

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

AA 34 –a

1. Cānā bu nāz u ġonce ᶜaceb n’olusar meᵓāl
Dil ḫod senüñ durur dilegüñ cān ise meāl

2. Aldadı aldı göñlümi ġamzeñ kim āl ile
Aḥsend siḥr içinde gözüñe zihī kemāl

3. Ṣan beyt-i ᶜankebūta ṭolaşmış meges durur
Bu sīne-yi müşebbek içinde ol ḫayāl-i ḫāl

4. Ehl-i ṣafāya ḫūn-i ṣurāḥī mubāhdur
Kim şerᶜ içinde ḫūn-i ḥarāmī durur ḥelāl

5. Alnuñda ḳaşlaruñı görenler dir ey ṣanem
Bir ay ġurresinde ᶜacebdür iki hilāl

6. Ey ḥūr-çehre başı neden oldı aşaġa
Ger irmediyse Ṭūbaya ḳaddüñden infiᶜāl

7. Ola ki ḫātıruña güẕer eyleyem diyü
Żaᶜf ile itmişem ṣanemā kendümi ḫayāl

8. Peyveste rūz-i ᶜıyd-i seᶜādet midür yüzüñ
Kim rūşen oldı bir gün içinde iki hilāl

9. Mümkin degül Niẓāmīye sensüz ḥayāt kim
Cānsız cihān içinde dirilmek olur muḥāl

65

1. Ey sevgili, bu işve ve goncanın acaba manası nedir, eğer senin isteğin can ise (zaten) gönül kendisi senindir.

2. Senin yan bakışın hile ile benim gönlümü aldattı ve aldı, büyü içindeki gözüne aferin ki o ne hoş olgunluktur.

3. O benin hayali, bu kafesteki göğüs içinde, sanki örümcek yuvasına dolaşmış sinektir.

4. Eğlence ehline, sürahinin kanı caizdir, çünkü haydutun kanı(nı dökmek) islamiyette helaldir.

5. Ey sevgili, senin alnında kaşlarını görenler, bir ayın ilk gününde iki hilal olması acayiptir, derler.

6. Ey güneş yüzlü, eğer Tuba ağacına senin boyundan gücenme ulaşmadıysa onun başı neden aşağı eğildi?

7. Ey (put gibi güzel) sevgili, ola ki senin hatırından geçerim diye zayıflıkla kendimi hayal etmişim.

8. Senin yüzün daima mutluluk bayramı günü müdür? Bir gün içinde iki hilal göründü.

9. Nizâmî'ye sensiz bir hayat mümkün değildir; çünkü dünyada can olmadan diri olmak imkansızdır.

66

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Yüzüñ ey reşk-i ḳamer nūr-i tecellā mı degül
   Boyuñ ey nūr-i baṣar ġayret-i Tūbā mı degül

2. Ḳāmetüñ Sidre ṭapuñ ḥūr ṭudaġuñ Ḵevs̱er
   Kūyuñuñ her ṭarafı cennet-i aᶜlā mı degül

3. Didi ᶜömr-i ebedī var saña ᶜışḳumda didüm
   Zülfüñüñ silsilesi nā-mütenāhī mi degül

4. Şākirem ḫayl-i ḫayālin baña yār itdügüne
   Bu ḳadar yarlıġ andan baña ḫaylī mi degül

AA 34-b 5. N'ola taᶜẓīm idüp ol yār Niẓāmī ḳulına
   Ger maḥallem iti dir ise maḥallī mi degül

66

1. Ey kamerin (bile) kıskandığı (sevgili)! Senin yüzün, nurların tecelli ettiği yer değil mi? Ey göz nuru! Senin boyun Tuba ağacını kıskandırmıyor mu?

2. Senin boyun Sidre, makamın huriler (katı), dudağın Kevser(dir). Senin sokağınınn her tarafı cennet katlarının en yükseği değil midir?

3. "Aşkımda sana sonsuz bir ömür var!" dedi, "senin saçının zinciri sonsuz değil mi?" dedim.

4. Hayallerini bana arkadaş ettiği için (sevgiliye) müteşekkirim. Bana ondan bu kadar iyilik çok değil mi?

5. O sevgili, Nizâmî kuluna hürmet gösterse ne olur; ona, "mahallemin köpeği" demesi uygun değil mi?

67

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

1. Ḥüsnüñe öykünmesün iñende gül
   Ḥāline ḳılsun naẓar iñen degül

2. Ger göre bu luṭf ile gül ḫandeñi
   Oda yana reşk ile külḫande gül

3. Bende gül ü lāle vü sünbül saña
   Ḥüsnüñe āşüfte hemān ben degül

4. Gelmedi ḳaddüñ bigi būstāna serv
   Bitmedi ḫaddüñ bigi gülşende gül

5. Ruḫlaruña nisbet iderdüm eger
   Gün bigi olurmısa tābende gül

6. Ḥüsnüñi görüp gül añan dillerüñ
   Gözlerine ḫār ola dikende gül

7. Vireli naẓmına Niẓāmī niẓām
   Vaṣfuñ ile oldı perākende gül

67

1. Gül senin güzelliğine o kadar çok özenmesin, senin haline baksın çok değil.

2. Gül, eğer senin gülüşünü bu güzellikle görecek olsa kıskançlıktan ateşte yanar.

3. Gül, lale ve sünbül sana kuldur; senin güzelliğine tutkun sadece ben değilim.

4. Senin boyun gibi bir selvi, bostana gelmedi; senin yanağın (kadar güzel) gül, gül bahçesinde bitmedi.

5. Eğer gül, güneş gibi ışık verseydi (onu) yanaklarınla kıyas ederdim.

6. Senin güzelliğini gördüğü halde gülü yad eden dillerin, gülün dikeni, gözlerine diken olsun.

7. Nizâmî, şiirine düzen verdiğinden beri senin vasfın ile (ortalığa) gül dağıldı.

68

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Her perī yüzini kim ṭutdı ġam-efzāy saḳal
Gizlü ᶜaybını ᶜayān itdi ser-a-pāy saḳal

2. Yüzini ḳaralayup eyledi rüsvāy saḳal
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

3. Ol ki sözi iki olmaz kime kim söyler ise
Saḳalı ḳavuşcaḳ her ne ḳadar dilber ise

4. Saḳalından sözi geçmez kime ḥükm eyler ise
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

5. Bir perī-çehre ki bulunmaz idi miṣl-i cemīl
Kimse ḥüsninde anuñ itmez idi ḳāl ile ḳīl

AA 35-a 6. İki dirhem saḳalı ile ne ᶜaceb oldı ṣaḳīl
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

7. Ol ki derdinden oda yaḳmış idi lāle ciger
Yüzini görse ḥayādan ḳızarırdı gül-i ter

8. Saḳalı biteli olmışdur adı şimdi saḳar
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

9. Her ki ḥüsne ṭayanup ᶜāşıḳınuñ göñlini ṣır
Ṣaḳalı bitse peşīmānlıġ odı cānını yir

68

1. Hangi peri yüzlünün yüzünde, keder saçan sakal çıktıysa sakal, (onun) gizli kusurunu bir uçtan bir uca ortaya çıkardı.

2. Sakal, (onun) yüzünü karalayıp rezil kepaze eyledi. Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal.

3. O (öyle biri) ki bir şey söylese sözü iki edilmez, her ne kadar güzelse de (yüzünde) sakalı çıkacak.

4. Kime bir hüküm söylese sakalından (dolayı) sözü geçmez. Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal.

5. Öyle bir peri yüzlü ki onun güzellikte bir benzeri bulunmazdı. Kimse onun güzelliği hakkında dedikodu yapmazdı.

6. İki dirhem sakalı ile çirkin oldu ne gariptir. Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal.

7. Lale, onun derdinden ciğerini ateşe yakmıştı; gencecik gül, onun yüzünü görse utancından kızarırdı.

8. Sakalı bitince şimdi adı sakar olmuştur. Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal.

9. Güzelliğine dayanarak aşığının gönlünü bağlayan sevgili, sakalı bittiğinde pişmanlık ateşi canını yer.

10. Saḳalın yolar u uġraduġına derd ile dir
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

11. Bir perī-zād u gül-endām u ṣanavber-ḳad iken
Lāle-ruḫsār u semen-çehre vü gül-gūn-ḫad iken

12. Saḳalı bitse olur gül yüzi gözlerde diken
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

13. Her kime kim saḳal ucından ire renc ü ᶜanā
Yol idüp yolmaġ ile bulmaya derdine devā

14. Öldürüp eñegini baġlamayınca ḳomıya
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

15. Ey Niẓāmī nice cevr itdi ise saña nigār
Birine biñ ᶜivaż eyledi ṣaḳal aḫir-i kār

16. Kime uġrar ise öldi diyüben saġu sıġar
[Vāy ṣaḳal vāy bu ṣaḳal vāy ṣaḳal ey vāy ṣaḳal]

10. Sakalını yolar ve rast geldiğine dert ile Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal, der.

11-12. Gül endamlı ve çam fıstığı boylu, lale yanaklı ve semen yüzlü, gül renkli yanaklı bir peri çocuğu iken sakalı çıkınca gül yüzü gözlerde diken olur.

13. Sakal ucundan her kime ki zahmet ve işkence erişirse yol edip yolmakla derdine deva bulamaz.

14. Bu sakal, öldürüp çenesini bağlamayınca (insanı rahat) bırakmaz. Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal.

15. Ey Nizâmî, güzel yüzlü sevgili, sana birçok aziyet ettiyse sakal, sonunda birine bin misli (karşılığını) verdi.

16. Kime uğrarsa öldü diyerek ağıt yakar. Vay sakal vay bu sakal, vay sakal ey vay sakal.

69

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Düşeli ᶜışḳuña ey ruḫları bedir ay göñül
Oldı zülfüñ gibi āşüfte vü bed-rāy göñül

2. Nice kim hāy didüm eslemeyüp hāy göñül
Eyledi cümle cihāne beni rüsvāy göñül

AA 35-b 3. Geh deler ḥasret ile yüregümi şāne bigi
Geh yanar şemᶜ-i ruḫuñ şevḳine pervāne bigi

4. Geh virür ᶜārı yile ᶜāşıḳ-i dīvāne bigi
Geh döker gözlerümüñ yaşını dürr-dāne bigi

5. Hem-nefes olmaġa sen ḫüsrev-i şīrīn-leb ile
Virmişem ᶜārı yile nām u nişānı ile bile

6. Dile düşmiş yaluñuz ben degülem ilden ile
Dil elinden niceler düşdi benüm bigi dile

7. Tīr-i ḳaddümi kemān eyledi ol Türk-nijād
Şaṣt-i ġamdan dil-i sevdā-zede bulmadı küşād

8. Dir idem k eylemeyem ben daḫı dilberleri yād
Dil elinden kime feryād ideyin kim vire dād

69

1. Ey yanakları dolunay gibi parlak (sevgili), gönül senin aşkına düştüğünden beri, saçın gibi perişan ve kötü düşenceli oldu.

2. Ah gönül, sana ne kadar çok ah ettim beni dinlemedin; gönül, bizi dünyaya rezil ettin.

3. Gah hasretiyle yüreğimi tarak gibi parçalar, gah da senin yanağının mumu ışığına pervane gibi yanar.

4. Gah divane aşık gibi utanmayı yele verir, gah da inci tanesi gibi gözlerimin yaşını döker.

5. Sen tatlı dudaklı hükümdar ile arkadaş olabilmek için nam ve nişan ile birlikte utanma duygusunu da yele verdim.

6. Diyardan diyara dile düşmüş yalnız ben değilim, gönül yüzünden benim gibi nice kişiler dile düştü.

7. O Türk soylu, boyumun okunu yay eyledi; sevdaya tutulmuş gönül, gamın altmış (yaş)ından kolaylık bulmadı.

8. Ben de dilberleri yad etmeyeyim, diye söylerdim ancak gönül elinden kime haykırayım bana kim insaf edecek?

70

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ey cemālüñ āyeti ᶜunvān-i dīvān-i ḳadīm
Ḳaşları ṭuġrāsı *Bi'smi'llahi'r-raḥmān'ir-raḥīm*

2. Seni bu vech ile görürken hevādan şeyḫ-i şehr
Tevbe ᶜarz eyler bana *Estaġfiru'llahe'l-ᶜaẓīm*

3. Lām zülf-i ser-nigūn naḳşına ol dürr-dānenüñ
Ey raḳīb el ṣunma kim *Lā taḳrabū māle'l-yetīm*

4. Nāfe-yi Çīnī ṣaçuñdan ḳışşadur līkin ḫaṭā
Nergis-i şehlā gözüñden nüsḫadur ammā saḳīm

5. Görseñ ey dilber ki sensüz nicesi ᶜayş eylerem
Eşk sāḳī āh muṭrib nāle hem-dem ġam nedīm

AA 36-a 6. Ḫālüñ ol Hindū ki Rūm ilinde ṭutmışdur maḳām
Zülfüñ ol ṭāvūs kim gülşende olmışdur muḳīm

7. Miḥnet ü derd ile pür-nemdür Niẓāmīnüñ gözi
Ṭutalı gözde maḳām ol ḳaşları nūn aġzı mīm

70

1. Ey güzelliğinin ayeti, eski divanlara serlevha; kaşlarının tuğrası *Bismillahirraḥmanirraḥīm*[28] olan (sevgili).

2. Şehrin şeyhi, seni bu yüz (güzelliği) ile görünce arzusundan bana "Yüce Allah'tan mağfiret dilerim" diyerek tövbe sunar.

3. Ey rakib, o inci tanesinin lam harfi (ne benzeyen) ters dönmüş saçına el sürme ki *yetimin malına el uzatılmaz*[29].

4. Çin miski senin saçından kıssadır fakat hatalıdır, şehla göz senin gözünden nüshadır ama yanlıştır.

5. Ey gönül alan (sevgili), gözyaşım kadeh sunucu, ahım çalgıcı, inilti arkadaşım ve keder ise dostum olduğu halde nice zamandır sensiz yiyip içerim.

6. Senin Hintli benin, Rumeli'yi makam tutmuştur; saçın da tavustur ki gül bahçesinde ikamet etmektedir.

7. Nizâmînin gözü, o kaşları nun (harfi gibi olan) ve ağzı mim(e benzeyen sevgili) gözüme yerleşeliden beri eziyet ve dert ile sürekli ıslaktır.

[28] Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
[29] Kur'an. En'am Suresi. Ayet 152

71

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Hem-demī hem-dem olmayana hem-dem dimeyem
   Dime kim hem-dem ile geçmeye hem dem dimeyem

2. Baş ḳoyup yoluña andan adum ādem dimeyem
   Ben daḫı ᶜālem içinde adum ādem dimeyem

3. Elif ü mīmdür agżuñ ile boyuñ çünki senüñ
   Derdüme ol ikisin ben niçün em dimeyem

4. Dir imişsin dir ise sırrumı cevrümden ölür
   Didügüñ būs u kenār ise ölürsem dimeyem

5. Çünki ṣayd itmedi sen gözleri āhūyı baña
   Ben raḳībüñe daḫı kelb-i muᶜallem dimeyem

6. Çün yüzüñ Kaᶜbe vü ḫālüñ Ḥacerü'l-Esved imiş
   Leb ü zülfüñe niçün Ḥalḳa vü Zemzem dimeyem

7. Urunup tāc-i belā geçmez ise taḫt-i ġama
   Mülk-i ᶜışḳ[30] oldı Niẓāmīye müsellem dimeyem

[30] ᶜışḳ fazladan iki kere yazılmış

71

1. Arkadaşlığı, candan olmayana arkadaş demeyeyim; zamanı, arkadaşı ile geçmeyene arkadaş deme.

2. Senin yoluna baş koyduktan sonra adıma adem demeyeyim; alem içinde dahi adıma adem demeyeyim.

3. Senin boyun elif, ağzın ise mim (harfi)dir; niçin ben o ikisine derdime ilaç[31] demeyeyim?

4. "Benim sırrımı söylerse eziyetimden ölür." dermişsin, senin dediğin kenardan bir öpme ise ölsem de söylemeyeyim.

5. Sen gözleri ahuyu bana avlamadı; bu nedenle ben, rakibe talim edilmiş (eğitilmiş) köpek demeyeyim.

6. Mademki senin yüzün Kabe ve benin Kara Taşmış (Hacer'ül-Esved); ben, senin dudak ve saçına niçin Halka ve Zemzem demeyeyim?

7. Bela tacını başına takıp keder tahtına oturmazsa, Nizâmîye aşk mülkü teslim olundu, demeyeyim.

[31] Boy elif harfine, ağız ise mim harfine benzetilerek bu harflerin birleşiminden "em" sözcüğü ortaya çıkar ki "ilaç" demektir.

72

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Faṣl-i güldür ṭaleb-i bāde-yi gül-reng idelüm
Naġme-yi çeng ile ᶜayş itmege āheng idelüm

2. İçelüm cām-i muṣaffā virelüm cāna ṣafā
Nice bir cehl ile ᶜaḳl āyinesin jeng idelüm

3. Muṭrıbā ṭut ney ü ḳānūn ile ᶜişret sürelüm
Ḥāsidüñ yüzini deff ḳāmetini çeng idelüm

4. Ḫatıruñ bülbül ü gül ṣohbetin eylerse heves
Ṣubḥ-dem gülşene gel bir sen ü bir ben gidelüm

AA 36-b 5. Aġzuña nisbet iderse özini teng-i şeker
ᶜĀlemi başuna teng-i şekerüñ teng idelüm

6. Çün ḫadengine anuñ mānicᶜ olan cevşen imiş
Bārī çün ceng iderüz cevşen ile ceng idelüm

7. Ḳadem-i ḫüsrev-i āfāḳda cām-i Cem ile
Taḫt-i Ḳāvūsa geçüp ᶜişret-i Hūşeng idelüm

8. Naḳş-i ḫāl u ḫat ile maṭlaᶜ-i dīvānımızı
Reşk mecmūᶜa-yi dībāçe-yi Erjeng idelüm

9. Bezm-i ᶜışḳuñda Niẓāmī ger ura lāf-i ḫıred
Alalum ᶜaḳlını bir curᶜa ile deng idelüm

72

1. Gül mevsimidir, gül renkli içki isteyelim; sazın güzel sesi ile içip eğlenelim.

2. Safileşmiş şarap içelim, cana şenlik verelim; birçok bilgisizlik ile akıl aynasını paslandıralım (kirletelim).

3. Ey çalgıcı, ney ve kanunu tut, yiyelim içelim; kıskananın yüzünü def, boyunu saz yapalım.

4. Eğer canın, bülbül ve gül sohbetini arzularsa sen ve ben, sabah vakti gül bahçesine gidelim.

5. Şeker dengi, kendisini senin ağzına nispet ederse, şeker denginin başına dünyayı dar edelim.

6. Onun okuna engel olan mademki cevşenmiş; Allah için savaş ediyoruz cevşenle savaşalım.

7. Ufukların hükümdarının ayağında, Cem'in kadehi ile Kavus'un tahtına geçip Huşeng'in içki meclisini kuralım.

8. Divanımızın matlasını, ben ve ayva tüyleri ile nakşedelim, böylece Erjeng Mecmuası'nın girişini kıskandıralım.

9. Nizâmî, senin aşkının meclisinde, akıllı laf ederse; kadehteki son yudum içki ile onun aklını alalım, şaşkın edelim.

73

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Buldı çün dīvān-i ḥüsni yazmaġa fermān ḳalem
Ḳaşlaruñ ṭuġrası resmin eyledi ᶜunvān ḳalem

2. Yazmadı ḥüsnüñ gibi bir nüsḫa-yi dil-keş daḫı
Gerçi çoḳ taḥrīr idüpdür defter ü dīvān ḳalem

3. Ḥüsnüñüñ vaṣfını yazmaġa irişmez ḫusrevā
Baḥr ḥibr olup olursa müddet-i devrān ḳalem

4. Naḳşuñuñ sevdāsı ile tutmış idi ins ü cān
Yazmadan levḥ-i vücūda naḳş-i ins ü cān ḳalem

5. Ḫaṭṭuñuñ vaṣfın göñül levḥine taḥrīr itmege
Muḳle-yi çeşmüm devāt idinmişem müjgān ḳalem

6. Ḫaṭṭ ne vech ile getürdüñ beni öldürmege kim
Bulmadı dīvāneye ḥükm itmege fermān ḳalem

7. Ḥüsnüñüñ vaṣfın Niẓāmī yazmaġa ḳılsa şürūᶜ
Cān u dilden dil diler kim defter ola cān ḳalem

73

1. Kalem, güzellik divanını yazmaya ferman buldu; bu nedenle senin kaşlarının tuğrasını serlevha yaptı.

2. Kalem, gerçi defter ve divan çok yazmıştır; ancak senin güzelliğin gibi gönlü çeken bir nüsha, daha yazmamıştır.

3. Ey hükümdar! Kalem, deniz mürekkep olsa senin güzelliğinin özelliklerini dünyanın son vaktine kadar yazmaya yetişemez.

4. Kalem, vücud levhasına insan ve cinin resmini yazmadan önce insan ve cin, senin resminin sevdasına tutulmuştu.

5. Senin ayva tüylerinin vasfını, gönül sayfasına yazmak için gözümün bebeğini divit, kirpiği de kalem edinmişim.

6. Kalem, deliye (idam) hüküm vermek için ferman bulamazken beni öldürmeye neden Padişah yazısı (ferman) getirdin ki!

7. Nizâmî, eğer senin güzelliğinin vasfını yazmaya başlasa; gönül, içtenlikle defter can da kalem olmak ister.

74

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Dir isem ḫüsn-i dil-firūzuña ᶜāşıḳ degülem
Sözüm işitme ki bu daᶜvāda ṣādıḳ degülem

AA 37-a 2. Ḳo işigüñde beni ḫıdmete yüz süriyeyin
Meclis-i ḫāsda çün ṣoḥbete lāyıḳ degülem

3. Zāhidā fāsıḳam u rind-i naẓar-bāz velī
Bu ḳadar var ki senüñ gibi münāfıḳ degülem

4. İtme zülfüñ bigi ayaġuña düşdügümi ᶜayb
N'itdügüm n'eyledügüm bilmezem ayıḳ degülem

5. Ṭudaġuñ şerbetidür derd-i Niẓāmīye devā
Ṭıbbı yaḫşi bilürem ṣanma ki ḥāẕıḳ degülem

74

1. Eğer senin gönlü yakan güzelliğine, aşık değilim dersem; ben bu iddiamda doğru söylemiyorum, (bu nedenle) sözümü dinleme.

2. Beni, eşiğinde bırak ki hizmet edip yüz süreyim; çünkü ben, seçkin kimselerin bulunduğu mecliste sohbet etmeye layık değilim.

3. Ey zahid, günahkarım ve güzeli seyreden bir rindim; fakat bu kadar var ki senin gibi münafık değilim.

4. Sen, saçın gibi ayağına düştüğümü kınama; çünkü ben ne yapıp ettiğimi bilmiyorum, kendimde değilim.

5. Nizâmî'nin derdine ilaç, senin dudağının şerbetidir; işinin ehli değilim zannetme tıp ilmini çok iyi bilirim.

75

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Ḫurrem bu dem ki ölmüş iken cāne irmişem
   Kim hecr içinde vuṣlat-i cānāne irmişem

2. Eflāke irse ḳadr ile başum ᶜaceb mi kim
   Burc-i şerefde sen meh-i tābāne irmişem

3. Dirler ki vuṣlatuña iren cāne irişür
   Ben vuṣlatuñdan ayrılalı cāne irmişem

4. Bir ẕerreyem ki cehd ile ḫurşīde yetmişem
   Bir ḳaṭreyem ki saᶜy ile ᶜummāna irmişem

5. Ben ol Niẓāmīyem ki kemālinde vaṣfuñuñ
   Ḥüsn-i niẓām-i naẓm ile Selmāna irmişem

75

1. Bu dem mutluyum; çünkü ölmüşken cana kavuştum ve ayrılıkta sevgiliye kavuştum.

2. İtibar ile başım göklere çıksa şaşılır mı; çünkü ben, şeref burcunda sen gibi parlayan aya ulaşmışım.

3. Sana kavuşan cana ulaşır, (hayat bulur) derler; oysa ben, senin vuslatından ayrıldıktan sonra hayat buldum.

4. Ben, azim ve gayretle güneşe ulaşan bir zerre; çalışıp çabalamayla okyanusa ulaşan bir damlayım.

5. Ben o Nizâmîyim ki senin vasıflarının olgunluğu ile (anlatırken) şiirinin düzenindeki güzellikle Selman'a yetişmişim.

76

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Zülfüñe müşg-i Ḫıṭā dimek ḫaṭādur dostum
Sidreden ḳaddüñ nihāli müntehādur dostum

2. Ṣaçlaruñ *Ve'l-leylī yaġşā* dişlerüñ *Ve'n-necmi*dur
Ṭalᶜatuñ *Ve'ş-şemsi* alnuñ *Ve'd-duhā*dur dostum

3. Ġamzeñüñ her nāveki tīr-i ḳażādur ᶜāşıḳa
Zülfüñüñ her tāresi dām-i belādur dostum

4. Zaḫm kim ġamzeñ urur ᶜayn-i devādur sīneme
Cevr kim laᶜlüñ ḳılur maḥż-i vefādur dostum

AA 37-b 5. Leblerüñ ḳūt-i revān mı yoḫsa yāḳūt-i revān
Bilmedügin her kişi ṣormaḳ revādur dostum

6. Ṭañ mıdur ger meyl iderse cān leb-i cān-baḫşuña
Çünki bu bīmāre ol dār-i şifādur dostum

7. Cān u dilden yād olupdur şöyle kim yād eylemez
Tā Niẓāmī ᶜışḳuñ ile āşinādur dostum

76

1. Senin saçına, Türkistan miski demek hatadır dostum; boyun Sidre ağacından daha sonsuzdur dostum.

2. Senin saçların *andolsun örten gece*[32], dişlerin *yemin olsun ki yıldız*[33], yüzün *and olsun ki güneş*[34] ve alnın da *yemin olsun ki kuşluk vakti*[35]dir dostum.

3. Senin yan bakışının her oku, aşığa kaza okudur; saçının her bir teli, bela tuzağıdır dostum.

4. Senin yan bakışın, göğsümü yaralar ki tam bir devadır; dudağın bana eziyet eder ki vefanın ta kendisidir dostum.

5. Senin dudakların yürüyen azık mı yoksa yürüyen bir yakut mu? Bilmediğin her kişiyi sormak uygundur dostum.

6. Eğer can, senin can bağışlayan dudağına meyl ederse ayıp mıdır; çünkü bu hastaya o (dudağın) şifahanedir dostum.

7. (Nizâmî) Can ve gönülden uzaktır amma (senin aşkını gönlünden) uzak etmez. Nizâmî senin aşkın ile aşinadır dostum.

[32] Kur'an. Leyl suresi, Ayet 1.
[33] Kur'an. Necm suresi, Ayet 1.
[34] Kur'an. Şems suresi, Ayet 1.
[35] Kur'an. Duhā suresi, Ayet 1.

77

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ey ṣaçı sünbül yüzi gül zülfi reyḥānum benüm
   Yoluña olsun fidā ᶜaḳl u dil ü cānum benüm

2. Ḳanmadın bu teşne-ḫāṭır leblerüñüñ ḳandine
   Ḥasret ile ölür isem boynuña ḳanum benüm

3. Zār u giryān geçdi ᶜömrüm raḥm idüp bir gün baña
   Dimedüñ kim nicesün ey zār u giryānum benüm

4. Zāhidā īmān eger terk-i mey ü maḥbūb ise
   Kāfirem ger var ise sevdā-yi īmānum benüm

5. Ṭolmadın peymāne ben peymāneyi terk itmezem
   Böyledür peymāne ile ᶜahd [u peymānum]benüm

6. Ḳullaruñı bī-günāh öldürmek ise ᶜādetüñ
   Bu Niẓāmī bendeñüñ ṣuçı ne sulṭānum benüm

7. Saᶜdī-yi devrān benem devrümde naẓm u neṯr ile
   Bāġ-i ḥüsnüñdür Gülistān ile Būstānum benüm

77

1. Ey benim saçı sünbül, yüzü gül, zülfü reyhan sevgilim! Aklım, gönlüm ve canım, senin yoluna feda olsun.

2. (Sevgilim), bu susamış gönül, senin dudaklarının şekerine doymadı; bu hasret ile ölürsem günahım boynunadır.

3. Ömrüm, ağlayıp gözyaşı dökerek geçti; bana, bir gün merhamet edip "Ey benim ağlayıp gözyaşı dökenim nasılsın?" demedin!

4. Ey zahid! Eğer iman içki ve sevgiliyi terk etmek ise eğer benim imanıma bir sevdam varsa ben kafirim.

5. Ben, şarap kadehi dolmadan, şarap kadehini terk etmem; çünkü benim, şarap kadehi ile sözleşmem böyledir.

6. Senin adetin, kullarını günahsız yere öldürmek ise sultanım benim, bu Nizâmî kulunun suçu nedir?

7. Devrimde şiir ve nesirde, zamanın Sadisi benim. Benim Gülistan ve Bostan'ım ise senin güzelliğinin bağıdır.

78

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Āḫır ey dilber cefā ḳılmaḳdan uṣanmaz mısın
Müddet-i ḥüsnüñ nihāyet bula sen ṣanmaz mısın

2. Ṭutalum öldüresin bugün ḳamu ᶜāşıḳları
Ey perī-ḫū yār yarın n'idesin ṣanmaz mısın

3. Ṣubḥ-dem yaturken ol meh üstüme geldi didi
Üstüñe geldi güneş sen daḫı uyanmaz mısın

AA 38-a 4. Laᶜl-i nābuñdan murādum istedüm sögdüñ baña
Aldadum aldum murādum yaᶜni aldanmaz mısın

5. Zülfüñüñ zencīrini bend it baña didüm didi
Ṣaḳaluñ aġardı miskīn daḫı uṣlanmaz mısın

6. Ey güneş daᶜvā-yi istiġnā idersin ḥüsn ile
Ṭas alup kūyın gedālar bigi ṭolanmaz mısın

7. İdemez dirsin raḳīb ile Niẓāmī beni ṣayd
Çünki āhūsın ya sen it ile avlanmaz mısın

78

1. Ey dilber, sonunda eziyet etmekten bıkmaz mısın? Güzelliğinin sona ereceğini sanmaz mısın?

2. Bütün aşıklarını, bugün öldürdün diyelim; ey peri tabiatlı sevgili, yarın ne yapacağını düşünmez misin?

3. O ay, sabah vakti yatarken üstüme geldi ve güneş (ışıkları) üstüne geldi, sen daha uyanmaz mısın, dedi.

4. Ben, (senin) kıpkırmızı (saf) dudağından muradımı istediğimde bana sövdün; (ben de) seni kandırdım, muradımı aldım, sanki aldanmaz mısın?

5. Saçının zincirini bana bend yap dedim; (hey) miskin, sakalın beyazladığı halde sen daha uslanmaz mısın, dedi.

6. Ey güneş, sen güzellikle tokgözlülük dava edersin; (eline) tas alıp (sevgilinin) mahallesini, fakirler gibi dilenmez misin?

7. Nizâmî, beni rakiple avlayamaz dersin, çünkü sen ceylansın, köpekle avlanmaz mısın?

79

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ey cemālüñ cilve-gāhı ravża-yi ḫuld-i berīn
Ḥüsnüñüñ meşşāṭası *Min ᶜındihi ᶜılme'l-yaḳīn*

2. Olalı ᶜışḳuñ ḥalīli gözlerüm ḳılmaz naẓar
Āfitāb u māha *İnnī lā uḥibbü'l-efilīn*

3. Münhezim olur ᶜaṭaşdan leşger-i mülk-i ḥayāt
Ger muᶜīn irmezse laᶜlüñden baña *Min mineni muᶜīn*

4. [Ṭalᶜatüñ] metn-i Kelāmu'llah u ḫaṭṭuñ şerḥdür
Şerḥa-yi şerḥ-i ṣaḥīḥ metne-yi metn-i metīn

5. [Ḳaşlaruñ] vaṣfında geldi yā ki *Mekeru ṣarīḥ*
Gözlerüñ şānında indi *İnnehu siḥrun mubīn*

6. Cennet-i gülzār-i ḥüsnüñ *Ḥasretü'l-li'n-nāẓirīn*
Şerbet-i şīrīn-dehānuñ *Lezzetü li'ş-şāribīn*

7. Ey Niẓāmī saña muᶜciz-i kelāmuñ naẓmını
Hātif-i ġaybī mi taᶜlīm itdi yā Rūh'ul-emīn

79

1. Ey güzelliğinin cilve yeri, cennet bahçesi (olan sevgili), senin güzelliğinin süsleyicisi *kesinlikle onun katındandır*.

2. Gözlerim, senin aşkının dostu olduğundan beri güneş ve aya bakmaz; çünkü *şüphesiz ben kaybolup gidenleri sevmem.*[36]

3. Eğer bana, senin dudağından *yardım edenlerden yardımcı* ulaşmazsa; hayat ülkesinin askeri, ateşten hezimete uğrar.

4. Senin yüzün, Allahın kelamının metni, yüzünde çıkan ayva tüylerin ise o metnin şerhidir. Ne sağlam bir metin ve ne doğru bir açıklama!

5. Senin kaşlarını vasfetmek için *bu apaçık bir hiledir*[37] (ayeti) geldi; senin gözlerinin şanı için *şüphesiz ki o apaçık bir büyüdür*[38] *(ayeti) indi.*

6. Cennetin gül bahçesi güzelliğin, bakanlar için hasrettir; senin şirin ağzının şerbeti, içenler için *(cennet) lezzeti (gibi)dir*[39].

7. Ey Nizâmî, insanları aczde bırakan şiirinin sözlerini gaybtan haber veren melek mi yoksa Cebrail mi öğretti?

[36] Kur'an. En'am suresi, Ayet 76.
[37] Kur'an. Al-i İmran Suresi, Ayet 54.
[38] Kur'an. Saffat Suresi, Ayet 15.
[39] Kur'an. Saffat Suresi, Ayet 46.

80

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Faᶜūlün

1. Yüzi tā gündür anuñ saçları dün
Yüzi vü ṣaçıdur derdüm dün ü gün

2. Ṣaçundan gönlümüñ āvāzı çıḳmaz
Egerçi gicede ḳatı çıḳar ün

AA 38-b 3. Yüzinden yaña varsa ṭañ mı zülfi
Güzellerden yaña varur çü tütün

4. Nigārā gün varur öylen zevāle
ᶜAdūnuñ ᶜömri güni öyle olsun

5. Ciger ḳanıyla yüzüñ yuma ᶜāşıḳ
Ki bī-ḳıymet olur aġ olsa altun

6. Yarım düşmen yeter ᶜışḳuñda baña
Raḳībi di ki ġamzeñ iki biçsün

7. Niẓāmī gözleriçün öl ki dirler
Öl anuñçün k'ola ṣayru senüñ çün

80

1. Onun yüzü gündüz, saçları ise gecedir; benim derdim, gece gündüz onun yüzü ve saçıdır. (onları düşünürüm.)

2. Her ne kadar gece vakti ses çok çıksa da senin (gece gibi olan) saçından gönlümün sesi hiç çıkmaz.

3. Onun saçı yüzünden tarafa gitse ayıp mı; çünkü duman, güzellerden tarafa gider.

4. Ey güzel yüzlü sevgili, öğlen vakti gün yok olmaya (zeval) gider; düşmanın ömrü günü, hep böyle olsun.

5. Aşık, ciğer kanı ile yüzünü yıkasın; çünkü altın beyaz olursa kıymetsiz olur.

6. Bana, senin aşkında yarım düşman yeter; (bu nedenle) yan bakışına söyle de rakibi ikiye biçsin.

7. Nizâmî, onun gözleri için öl ki "onun için öl ki, senin için hasta olsun." desinler.

81

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Gözlerüm yaşını gözler ol büt-i sīmīn-beden
Nitekim gökde şüreyyā gözler āhū-yi Ḫuten

2. Ḫār-i hecrüñ baġrumı deldi baña raḥm itmedüñ
Sen ᶜaceb ḫurmā mısın sengīn dil ü şīrīn-dehen

3. Şimdiden ey dil diler ḥālin müşevveş ᶜāşıḳuñ
Ḥāżır ol vaḳtüñe didüm saña [ḥāli şimdiden]

4. Ḫātim-i ḥüsn olduġuña her kim isterse delīl
Bürḳaᶜı açup yüzünden gösterür [vech-i ḥasen]

5. Dirsem ey cān gözlerüñ altında n'eyler beñlerüñ
Dir olur müşg-i Ḫıṭāya nāfe-yi āhū vaṭan

6. Ḳaddüñe kim baḳsa cānā serv ü yā ᶜarᶜar ṣanur
Ḫaddüñi kim görse eydür yāsemendür yā semen

7. Ol yüzi cennet naẓar ḳılsa Niẓāmī ḫākine
Açıla ḳabrine revzen cennet-i Firdevsden

81

1. O gümüş bedenli heykel (gibi sevgili), gözlerimin yaşını bekler; nitekim gökteki Ülker yıldızı da Huten ceylanını bekler.

2. Ayrılığının dikeni, bağrımı deldi yine de bana acımadın; acaba sen, dili ve şirin ağzı taştan yapılmış hurma mısın?

3. Ey gönül, (daha) şimdiden senin aşığın halini perişan (görmek) ister; o zamana şimdiden hazır ol diye sana, dedim.

4. Her kim, güzelliğin mührü olduğuna (dair) ispat isterse, yüzünden peçeyi kaldırıp güzel yüzünü gösterir.

5. Ey can, gözlerinin altında benlerin ne yapar dersem; ceylanın göbeği, Hıta miskine vatan olur, der.

6. Ey sevgili, senin boyuna kim baksa ya selvi ya da arar ağacı zanneder; senin yanağını kim görse bu ya yasemindir ya da semendir, der.

7. O yüzü cennet (gibi olan sevgili), Nizâmî'nin toprağına baksa; (Nizâmînin) kabrine, Firdevs cennetinden pencere açılır.

82

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ġuṣṣañı ᶜālemde şādī bilmeyen şād olmasun
Olmayan ᶜışḳuñ esīri ġamdan āzād olmasun

AA 39-a 2. Bu ṣıfatda gördügi yoḳ kimse nesl-i Ādemi
Key görüñ ol ḥūr ü meh-çehre perī-zād olmasun

3. Göñlümüñ vīrānesin dirsin ki maᶜmūr eyleyem
Vaᶜde-yi vaṣluñ bigi bī-aṣl bünyād olmasun

4. Serv ḳaddüñ ᶜāşıḳa naḫl-i cihān-ārā yeter
Hīç ᶜarᶜar bitmesün ᶜālemde şimşād olmasun

5. Aġzuñı yād itdügümce baña cevr eyler raḳīb
Yoḳ yire ᶜahdüñde şāhā kimse bī-dād olmasun

6. Zülf ile ġamzeñ çeker çāh-i zeneḫdāndan beni
Ḥabs içinden çıḳaran kimseyi cellād olmasun

7. Ey Niẓāmī çünki yāruñ gencdür vīrān diler
Ḳo vücūduñ mülki vīrān olsun ābād olmasun

82

1. Senin kederini, gönül ferahlığı bilmeyen dünyada sevinçli olmasın; senin aşkının tutsağı olmayan, gamdan kurtulamasın.

2. Bu vasıfta bir kimse, Adem'in neslinden görünmüyor; O güneş ve ay yüzlü, peri çocuğu olmasın, İyi bakın!

3. Harap olmuş gönlümü, tamir edeyim dersin; bu da kavuşma vaadin gibi temelsiz bir bina olmasın?

4. Senin cihanı süsleyen selvi boyun, dünyada hiç selvi bitmese ve şimşir ağacı olmasa yine de aşığa yeter.

5. Rakip, bana senin ağzını andıkça eziyet eder; ey hükümdar, yok yere kimse senin ahdinde zulmetmesin.

6. Saçın ile yan bakışın, beni çenenin çukurundan çeker; kişiyi hapisten çıkaran (sakın) cellat olmasın?

7. Ey Nizâmî, senin sevdiğin hazinedir ve harabe (yer) ister; (senin) vücudunun binası, bırak harap olsun, mamur olmasın.

83

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ger idersem ḳadd ü ruḫsāruñ yolında cān revān
Bitiser sīnemde sīnem üzre serv ü erġavān

2. [Şöyle] ḥayrān itdi ḳaddüñ servi ey Leylī-ḫırām
Kim başında yapdı Mecnūn gibi ḳuşlar āşiyān

3. [Cīm zülf ü mīm fem] bālā elifsin ṭurre lām
Sende olmışdur cemāl-i Ḫālıḳ-i Bīçūn ᶜayān

4. Ġayet uzun geldügi içün merdüm-i bīmāre şeb
Gözlerine zülfi ṭuş olduḳca ḳaṭᶜ eyler revān

5. Naḳd-i dil gīsūlaruñda ḫarc olur didüm didü
Gicelerde ḫarc iderler naḳd-i ḳalbi bī-gümān

6. Meclisüñden ḫālī olmazsa raḳīb olmaz ᶜaceb
Çün meṣeldür kim eşek başısuz olmaz būstān

7. Ey Niẓāmī ḥüsn içinde ol cefā-ḫū dilberüñ
Eksügi ᶜāşıḳlara mihr ü maḥabbetdür hemān

83

1. Eğer canımı, senin boyun ve yanağın yolunda verirsem, göğsüm üstünde, mezarımda selvi ve erguvan çiçeği bitecek.

2. Ey Leyla edalı, senin boyunun güzelliği selviyi öyle hayran etti ki Mecnun gibi kuşlar başında yuva yaptı.

3. Saç Cim (gibi) dudak mim (e benzer) boy elif, saçının lülesi lam; yaratıcının eşsiz güzelliği, sende açıkça görünmüştür.[40]

4. Hasta insana, gece çok fazla uzun geldiği için gözlerine (sevgilinin) saçı geldikçe onu keser.

5. Gönül akçesi, senin saçlarında harcanır, dedim; kalp akçesini[41], hiç şüphesiz gece vakti harcarlar, dedi.

6. Rakib, senin meclisinden ayrılmazsa buna şaşılmaz; çünkü bostan eşekbaşısız olmaz, atasözüdür.

7. Ey Nizâmî, güzellikte eziyeti huy edinmiş güzelin, eksiği sevdiklerine aşk ve muhabbettir.

[40] "Cim-mim-elif-lam" harfleri birleştiğinde "Cemāl" kelimesi ortaya çıkar ki "yüz güzelliği" demektir.
[41] Kalp akçe ile "sahte para" kast edilmektedir.

84

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

AA 39-b

1. Ey göñül feryād idüp dād umma ol bī-dāddan
Ḥükmi çün sulṭān ider aṣṣı nedür feryāddan

2. Ol ki yıllar geçdi vü bir dem beni yād itmedi
Kendü yıllardur ki bir dem gitmemişdür yāddan

3. Dil ider çāh-i zeneḫdānuñda ġamzeñden ḥaẕer
Ḥabs içinde nitekim ṭutsaġ olan cellāddan

4. Her ḫam-i zülfüñ benümçün ḳızdırur āteşde naᶜl
Çün gül üzre sünbülüñ olur müşevveş bāddan

5. Ḫuṭbe-yi ḥüsni bülend āvāze ile rāstda
Ḳaddüñ adına oḳur serv-i çemen şimşāddan

6. Dil ser-i kūyuñ ḳoyup itmez heves dāru’s-selām
Her kişiye kendü şehri yeg gelür Baġdāddan

7. Ey Niẓāmī itleri ṭalar raḳībi ḫod n’olur
Āşinādan ḫayr gelmez ne umarsın yāddan

84

1. Ey gönül, bağırıp çağırarak o zalimden adalet bekleme; çünkü hükmü sultan verir, bağırıp çağırmanın faydası nedir?

2. O, beni yıllar geçtiği halde bir an bile yad etmedi; (Oysa) kendisi, yıllardır bir an bile hatırımdan çıkmamıştır.

3. Gönül, senin çenenin zindanında (çukurunda) yan bakışından çekinir; çünkü hapiste olan esir, cellattan çekinir.

4. Saçının her (kıvrımlı) teli, benim için ateşte nal kızdırır; çünkü senin sünbülün, gül üstünde rüzgardan dağılmıştır.

5. Çimenin selvisi, güzellik hutbesini senin boyun adına şimşir ağacından gür sesiyle rast (makamın)da okur.

6. Gönül, sevgilinin bulunduğu yeri bırakaıp cennete gitmeye heves etmez; çünkü her kişiye kendi şehri Bağdattan daha güzeldir.

7. Ey Nizâmî, (onun) itleri rakibi dalar, (düşün) kendisi ne yapar? Dosttan hayır gelmez, yabancıdan sen ne (hayır) beklersin?

85

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

1. Dīvāne dil kim ḫastedür ol çeşm-i şūḫ u şeng içün
Dām-i belāya bestedür bu zülf-i ᶜanber-reng içün

2. Çün seyr-i gülşendür açan ḥüzn ehlinüñ göñlin n'ola
ᶜArż itse dilber ᶜārıżın bir laḥẓa ben dil-teng içün

3. Muṭrib çü zülfi ḳavlini ᶜuşşāḳa eydür çenginüñ
Cān rişte sinden eylesün evtārını āheng içün

4. Ḫār-i firāḳı nīşini nūş eyleyüp cān bülbüli
Her dem hezārān ġam çeker ol ᶜārıż-i gül-reng içün

5. Yāruñ yüzin jengār-i ġam ṭutduḳça sürsün yüzüme
Zira kile sürmek gerek mirᵓātı defᶜ-i jeng içün

6. Geh ᶜārıżı ᶜāşıḳlara luṭf u ṣafāsın ᶜarż ider
Gāhī zırıh cevşen giyer müşgīn ṣaçından ceng içün

7. Zülfi ki ḫaṭṭına delīl olur ṣaçından ḫāline
Ṣan şāh-i Çīn leşger çeker mülk-i Ḥabeşden ceng içün

AA 40-a 8. Dimiş Niẓāmī ᶜāridür yolumda terk-i ᶜārdan
Biñ ᶜārı terk itmek gerek ᶜārī olan bir neng içün

85

1. Divane gönül, o şuh ve neşeli göz için hastadır ve anber renkli saç için bela tuzağına yakalanmıştır.

2. Mademki üzüntülü kişilerin gönlünü açan gül bahçesinin seyridir, dilber, ben gönlü sıkıntılı için bir an yanağını sunsa ne olur?

3. Çalgıcı, saçının sözünü aşıklara söylediği için; (öyle ise) çeng aletinin tellerini ahenk için can ipliğinden yapsın.

4. Can bülbülü, ayrılık dikeninin iğnesindeki zehiri içip o gül renkli yanak için, her zaman binlerce gam çeker.

5. Sevgilinin yüzünü, gam kiri tuttukça (yüzünü) yüzüme sürsün; zira aynadan pası gidermek için kile sürmek gerekir.

6. (Sevgilinin) Yanağı aşıklara bazen lütuf ve eğlencesini sunar bazen de savaş için misk kokulu saçından zırh giyer.

7. Saçı lülesi, saçından benine kadar ayva tüylerine kılavuz olur; Çin hükümdarı, Habeşistandan savaş için asker çeker zannedersin.

8. Nizâmî, yolumda utanmayı terk etmekten utanır, demiş; gerçek bir utanma için bin utanmayı terk etmek gerektir.

86

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿūlün

1. Dil ü cān itdi cā ol çeşm ü ebrū
Anuñçün didüler bunlara cādū

2. Delürmişdür gözüñ sevdālarından
Anuñçün ṭaġlara düşmişdür āhū

3. Uyutmaz beñlerüñ fikri beni kim
Meges çoġ olsa gelmez göze uyḫu

4. Yā ben ṭuram ḳapuñda yā raḳībüñ
Ki bir yirde ṣıġışmaz iki ulū

5. Yüzüñ nūrın ezelde vezn iderken
Meh ü ḫurşīd imiş keff-i terāzū

6. Ḫayāli bilüñüñ göñlümde n'eyler
Ki bitmez oda yanmış yirde ḫod mū

7. Niçün deryā dökem gözden anuñçün
Ki ṭamzurmaz ölürsem agżuma ṣu

8. Raḳīb ile çıḳar seyrāne dāʾim
Ki cān anuñla çıḳar kim ṭutar ḫū

9. Şu deñlü yaş döker sensüz Niẓāmī
Ki gören dir bu gözden var elüñ yu

86

1. O göz ve kaş, gönül ve canı mekan edindi; onun için bunlara büyücü dediler.

2. Ceylan, senin gözünün sevdasından delirmiş ve onun için dağlara düşmüştür.

3. Senin benlerinin düşüncesi, beni uyutmaz; çünkü (bir yerde) sinek çok olsa göze uyku girmez.

4. Senin kapında ya ben durayım ya da rakibin dursun; çünkü iki itibarlı (ulu) kişi bir yere sığamaz.

5. Senin yüzünün nuru, ezelde ölçülürken terazinin kefesinin (birinde) güneş ve (diğerinde) ay varmış.

6. Gönlümde, belinin hayalinin ne işi vardır; halbuki ateşten yanmış yerde kıl bile bitmez.

7. Onun için gözden niçin deniz (gibi yaş) dökeyim; halbuki (o) ölürsem ağzıma su damlatmaz.

8. (Sevgili) Daima rakip ile gezintiye çıkar; bu nedenle can (da) onunla çıkar kim engel olabilir?

9. Nizâmî, sensizlikten o kadar yaş döker ki gören bu gözden (akan yaş ile) gidin elinizi yıkayın, der.

87

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʾīlün

1. Nigārā aldı ḫaṭṭuñdan benefşe reng ü sünbül bū
Ki bāġı ḫurrem eyler o dimāġı ḫoş dem ider bū

2. Hilāl ebruña beñzerdi eger olsa güneş yüzli
Güneş yüzüñe beñzerdi eger olsa hilāl [ebrū]

AA 40-b 3. ʿAceb bu ḳāmet-i raʿnā nihāl-i bāġ-i cennet mi
Veyā bu ṭalʿat-i zībā gül-i ḫōd-rū mı yāḫūd rū

4. Ol ince bilüñüñ vaṣfın nice taḥrīr idem çün ḫaṭṭ
Muḥaḳḳaḳdur ki nesḫ olur ḳalem diline gelse mū

5. Ḫayālüñ uyḫuda görmek müyesser olmadı ammā
Ġam-i hecrüñ ile uyḫuda görinür gözüme uyḫu

6. Degül ben ṭapuñı her kim görür bu ḳadd ü ḫadd ile
Olup bencileyin ḥayrān ṭurupdur ḳaddüñe ḳarşu

7. Leb ü dendānuñuñ vaṣfın Niẓāmī naẓm itdükce
Nice ḫoş neşr ider görseñ cihāna laʿl ile lüʾlü

87

1. Ey (resim gibi) güzel sevgili, senin ayva tüylerinden menekşe rengini ve sünbül de kokusunu aldı; o koku, bağı neşelendirir ve dimağı hoş eder.

2. Hilal, eğer güneş yüzlü olsaydı senin kaşına benzerdi; güneş de eğer ay kaşlı olsaydı senin yüzüne benzerdi.

3. Acaba bu güzel boy pos cennet bağının fidanı mı; bu güzel çehre, yaban gülü mü yoksa yüz mü?

4. O ince belinin vasıflarını yazıyla nasıl yazayım? Muhakkaktır ki kalemin ağzına kıl gelse yazı yazılmaz.

5. Senin hayalini, uykuda görmek nasip olmadı ancak ayrılığının üzüntüsüyle uyku gözüme uykuda (rüyada) görünür.

6. Senin zatını, bu boy ve yanak ile sadece ben değil; her kim görse, ben gibi hayran olup senin boyuna karşı hayran kalır.

7. Nizâmî, şiirinde senin dudak ve dişinin vasıflarını yazdıkça görsen dünyaya ne hoş lal ve inci saçar.

88

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Görinür ġurre-yi ġarrāsı nikāb üstinde
Şemse-yi şems-i felek seḥāb üstinde

2. Kendü luṭfıdur eger yüzüme başsa ḳademin
Kendü luṭfı yürüdür ābı türāb üstinde

3. Lebüñ üzre n’ola ḳan itse gözüñ agżuñ içün
Yoḳ yire şimdi mi ḳan oldı şerāb üstinde

4. Ḫaṭṭuñ üstinde gören zülfüñi ey bülbül-i cān
Düm-i ṭāvūs ṣanur per-i ġurāb üstinde

5. Gönlüme zülf-i siyeh-kāruñı ḥākim itme
Ẓulm ider şaḥne ḳoma şehr-i ḫarāb üstinde

6. Lebüñ üstinde nedür beñlerüñ ey mışr-i cemāl
Noḳṭalar kim ḳodılar şekker-i nāb üstinde

7. Yār ᶜışḳında Niẓāmī oda ṣal ḫırḳañı sen
Ṣofī seccāde eger ṣaldı ise ṣu üstinde

88

1. (Sevgilinin) şaşaalı güzelliği, peçe üstünde; feleğin güneşinin yansıması da bulut üstünde görünür.

2. Eğer (sevgili) ayağını, yüzüme bassa (bu onun) kendi iyiliğidir. (Onun) iyiliği, suyu toprak üstünde yürütür.

3. Senin gözün, ağzın için dudağının üstünü kan yapsa ne olur, şimdi şarap üstünde kan olması boşuna mıdır?

4. Ey can bülbülü, senin saçını yüzündeki ayva tüylerinin üstünde gören, karganın kanadı üzerinde tavus kuşunun kuyruğu zanneder.

5. Günahkar saçını, gönlüme hakim etme; harap olmuş şehirde emniyet memuru koyma, haksızlık yapar.

6. Ey güzellik şehri! Dudağın üstündeki benler de nedir ki saf şeker üstünde noktalara benzer.

7. Nizâmî, eğer sofi, su üstüne seccadesini bıraktı ise sen de sevgilinin aşkında hırkanı ateşe bırak.

89

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Yiridür olsa laḳab cām-i mürevvaḳ lebüñe
Yaraşur āb-i muᶜallaḳ dir isem[42] ġabġabuña

AA 41-a 2. Ṭıfl-i nādān bigi eyler elif ü bāya şüruᶜ
Pīr-i dānā-yi ḫıred gelse bugün mektebüñe

3. İttiḥāduñ var imiş yār ile ey ḳalb ezelī
Cevher-i rūḥ ḥulūl eylemeden ḳālebüñe

4. Ṣanma yoluñda ḥicāb ola baña meẕheb ü kīş
Girerem her nice meẕhebde iseñ meẕhebüñe

5. Sen benüm ḳanumı içersün ü ben ḳan yudaram
N'ola raḥm eyler iseñ luṭf ile hem-meşrebüñe

6. Yā ġamuñ ᶜaḳrebi nīşine lebüñ eyle devā
Yā kerem eyle aġulatma beni aḳrebüñe

7. Uralıdan yüzüñ ey müze o serv ayaġına
Kevkeb-i çarḫ-i felek reşk iledür kebkebüñe

8. Ey Niẓāmī lebi çün cāndur o şīrīn dehenüñ
Lebüñe ol dem irer kim irişe cān lebüñe

[42] āb-i muᶜallaḳ dir isem metinde yanlışlıkla iki kere yazılmış.

89

1. Saf şarap, senin dudağına lakap olsa yeridir; senin çenene, güzellerin çenesi dersem (ona) yaraşır.

2. Senin mektebine bugün bilgili ve anlayışı kuvvetli bir ihtiyar gelse cahil çocuk gibi alfabeye başlar.

3. Ey kalp, (daha) ruh cevheri, kalıbının içine girmeden sevgili ile ezelden beri birlikteliğin varmış.

4. Beni, senin yolunda din ve mezhep utandırır zannetme; sen, hangi mezhepte isen ben o mezhebe girerim.

5. Ben, kan yutarım sen ise benim kanımı içersin; seninle aynı mezhepte olan bana merhamet edip iyilikle acısan ne olur?

6. Ya gamının akrebi iğnesine, dudağını ilaç yap ya da akrebine beni zehirletme, merhamet et.

7. Ey çizme, sen yüzünü o selvinin ayağına vurduğundan beri talih yıldızı, ayak patırtısını kıskanır.

8. Ey Nizâmî, o tatlı ağzın dudağı candır; can dudağına kim erişirse o zaman dudağına ulaşır.

90

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Faᶜūlün

1. Çün itdi nihān gül yüzini sünbül perde
   Şan ebr-i siyeh oldı güneş yüzine perde

2. Dögmedi ise gögsini ṭaş ile ġamuñdan
   Bes bu gögerenler ne durur cirm-i ḳamerde

3. Eksük degül ey dost raḳībüñ işigüñden
   Dil nice taḫammül ide bu derde bu derde

4. Ḳaşuñ yayınuñ tīri göz üstindedür ey dost
   Ġamzeñ oḳınuñ niteki cān ile cigerde

90

1. Gül yüzünü, sünbül perdeleyerek gizledi; sanki siyah bulut, güneşin önüne perde oldu.

2. Senin gamından, göğsünü taş ile dövmediyse ayın teninde, bu lekeler (yeşerenler) nedir?

3. Ey dost, rakibin senin eşiğinden (hiç) eksik olmuyor; gönül, bu derde (ah) bu derde nasıl tahammül etsin?

4. Ey dost, kaşının yayının oku göz üstündedir; nitekim yan bakışının oku da can ve ciğerdedir.

91

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Ḫaṭṭ-i müşgīn kim yazılmuş levḥ-i sīmīn üstine
Sünbül-i terdür dökilmüş berg-i nesrīn üstine

2. ᶜĀrıżuñda ḫaṭṭuñu gören ṣanur kim mūrçe
Pāy-i müşg-ālūde başmış berg-i nesrīn üstine

AA 41-b 3. Ne ḳadar ölmiş isem ṭuram ayaġuñ öpmege
Seyr iderken serverā başsañ ḳadem sin üstine

4. Daᶜvī-yi islām idersün zülfüñi yüzden götür
Müᶜmin olan küfri tercīḥ eylemez dīn üstine

5. Çeşm-i pür-eşkümde ey dilber ḫayāli ḳaddüñüñ
Ṣan ki ḫurşīd-i felekdür geldi Pervīn üstine

6. Her yañeden ol leb-i şīrīne diller cemᶜ olur
Nitekim üşer meges ḥelvā-yi şīrīn üstine

7. Reşk ider ṭāvūs-i ḳudsīler megesler ḥāline
Kim tekellüfsüz ḳonar ol laᶜl-i rengīn üstine

8. Yıllar oldı kim firāḳuñdan Niẓāmī ḫastedür
Şemᶜ bigi gelmedüñ bir gice bālīn üstine

91

1. Misk kokulu ayva tüyü, (yanaktaki) gümüş zemin üstüne yazılmış; taze sünbül, yaban gülü yaprağı üstüne dökülmüş.

2. Yanağındaki beni gören (kişi), küçük karınca, miske bulanmış ayağı ile yaban gülü yaprağı üstüne basmış zanneder.

3. Ey hükümdar, gezerken ayağını mezar(ım) üstüne basarsan her ne kadar ölmüş olsam da ayağını öpmeye kalkarım.

4. Müslüman olduğunu iddia edersin saçını yüzünden kaldır, mümin olan (kişi) dini bırakıp küfrü tercih etmez.

5. Ey güzel, gözyaşıyla dolu gözümde senin boyunun hayali (var) sanki Ülker üstüne feleğin güneşi geldi.

6. O tatlı dudağa her taraftan gönüller toplanır (meyl eder) nitekim tatlı helvanın üstüne sinekler üşüşür.

7. Sineklerin halini mukaddes tavus kuşları kıskanır çünkü o renkli dudak üstüne (sinekler) zorlanmadan konarlar.

8. Senin ayrılığından yıllardır Nizâmî hastadır mum gibi bir gece (dahi) yastık üstüne gelmedin.

92

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Berg-i reyḥandur saçuñ gelmiş gül-i ter üstine
Māh-i tābāndur yüzüñ inmiş ṣanevber üstine

2. Ḳurs-i māh üstinde eyler ḫūşe-i Pervīne ṭaᶜn
Şām-i zülfüñ kim düşüpdür şemᶜ-i ḫāver üstine

3. Leblerüñ üstinde ey mışr-i melāḥat beñlerüñ
Ṣan megeslerdür ki ḳonmış teng-i şekker üstine

4. Būse virüp cān u dil almaġa ol şīrīn-dehen
Ser-be-ser rāżı degül ser daḫı ister üstine

5. Biñ duᶜā virüp alurlar çünki bir düşnāmuñı
Ḳufl-i mercān urma cānā dürc-i gevher üstine

6. Ḫūbluḳ resmi ṭarīḳ-i dil[-rübālıḳ] şīvesi
Bir ḳabādur kim biçilmiş ḳadd-i dilber üstine

7. Ol leb-i mey-gūn zeneḫdān üzre ey ḥūr-i behişt
Cām-i laᶜlīndür ki ḳonmış ḥavż-i Kevŝer üstine

8. Dāʾim artar çeşmümüñ yaş dökdüginᶜe zaḥmeti
Gerçi dirler ḫasteler ṣıḥḥat bulur dürr üstine

AA 42-a 9. Ey Niẓāmī ḥālüñi yāḳūt çeşmüñ muḳlesi
Dem-be-dem laᶜlīn midād ile yazar zer üstine

92

1. Senin reyhan yaprağı saçın taze gül üstüne gelmiş. Senin parlak ay (olan) yüzün çam fıstığı ağacı üstüne inmiş.

2. Doğunun mumu üstüne düşen senin saçının akşamı ayın yüzü üstünde Ülker yıldızını kötüler.

3. Ey güzellik ülkesi, senin dudakların üstündeki benlerin sanki şeker dengi üstüne konmuş sineklerdir.

4. O tatlı ağız, öpücük verip can ve gönül almaya tamamen razı değil üstüne baş da ister.

5. Ey sevgili, senin bir sövmeni bin dua verip öyle alırlar (bu nedenle) mücevher sandığı üstüne mercan kilidi vurma.

6. Gönül alan güzelin boyuna güzellik yazısı ve gönül alma usulü bir kaftan gibi biçilmiştir.

7. Ey cennet hurisi, çene üzerinde o şarap rengi dudak, Kevser Havuzu üstüne konmuş kırmızı renkli şarap kadehidir.

8. Gözümün eziyeti yaş döktükçe sürekli artar, gerçi inci üstüne hastalar şifa bulur, derler.

9. Ey Nizâmî, senin vaziyetini yakut gözünün bebeği daima kırmızı renkli mürekkep ile altın üstüne yazar.

93

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿūlün

1. Lebüñdür ṭaʿn iden yāḳūt-i nābe
   Dişüñdür daḳḳ ṭutan dürr-i ḫoşābe

2. Leb ü laʿlüñde ruḫsāruñdan ayru
   Göñül meyl eylemez şemʿ ü şarābe

3. Gözüñ göñlüme meyl itse ʿaceb mi
   Ki mestüñ göñli meyl eyler kebābe

4. Ḫayālüñ gencine mesken olalı
   Dil ü cān mülki olmışdur ḫarābe

93

1. Halis yakuta küfreden senin dudağındır. İyi inciye vuran senin dişindir.

2. Gönül, senin yanağından ayrı dudak ve kırmızılığında mum ve şaraba yönelmez.

3. Senin gözün gönlüme meyl etse şaşılmaz çünkü sarhoşun gönlü kebap ister.

4. Gönül ve can mülkü senin hayalinin hazinesine mesken olalı perişan olmuştur.

94

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Kim görürse seni şanur ki güneş indi yire
Yire geçsün seni her kim ki bu ḥüsn ile yire

2. ᶜĀrıżuñdan şanemā şöyle ḥayā eyledi şu
Ki eger yir delik olsa idi geçerdi yire

3. Neye girdüñ varup ey dost raḳībüñ evine
Çün bilürsin ki melek girmez it olduġı yire

4. Ḳanı ṭāliᶜ ki gelesün dizümi yaṣtanasın
Ben öpem seni vü sen kendüñ urasın o yire

5. Beni senden şanemā kimse cüdā eylemeye
Meger ölüm ki gele cānı bedenden ayıra

6. Gözlerüm incine şanma yolı ḳumından anuñ
Ṭopraġ ol göze ki anuñ gibi ḳumdan ḳayıra

7. Ol sarāyında vü şehr içi ṭolı āh u fiġān
Vāy eger çıḳa sarāyından vü bāzāra gire

8. Sevinürse n'ola sen māha iren kim sevinür
Gökde istedügi kimüñ ki eline yirde gire

AA 42-b 9. Sevinür cān ser-i kūyına Niẓāmī iricek
Şol müsāfir gibi kim mesken-i meᵓlūfe ire

94

1. Seni kim görse güneş yere indi sanır. Bu güzellikle seni kim ki eleştirirse yere geçsin.

2. Ey (put gibi güzel) sevgili, senin yanağından su öyle utandı ki eğer yer delik olsaydı yerin dibine geçerdi.

3. Ey dost, rakibin evine varıp niçin girdin? Halbuki köpek olan yere melek girmez, bilirsin.

4. Nerede şans ki sen gelip dizime yaslanasın. Ben seni öpeyim ve sen kendini o yere vurasın.

5. Ey sevgili beni senden kimse ayıramaz. Meğerki ölüm gelip canımı bedenden ayırsın.

6. Onun yolu kumundan gözlerim incinir sanmayın. Onun gibi kumdan rahatsız olan göz toprak olsun.(O göze yazıklar olsun!)

7. O sarayında iken şehir içi ah ve ağlama, sızlama dolu. Eğer sarayından çıkıp pazara girse yazık olur.

8. Sen aya ulaşan sevinirse ne olur? İstediğini gökte ararken yerde eline geçen sevinir.

9. Nizâmî, can, sevgilinin mahallesine ulaşacak olsa, alıştığı meskene ulaşan misafir gibi sevinir.

95

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜīlün

1. Tā ki zülfüñden ḫaber virdi ṣabā gülzārda
Ḳaldı derd ü ġuṣṣadan bülbül bigi gül zārda

2. ᶜĀlemi tā tār-i zülfüñden muᶜaṭṭar eyledüñ
Ḳalmadı bir ḳılca ḳıymet nāfe-yi Tatarda

3. ᶜĀşıḳ-i ḥayrān bigi bir yirde ḳalur deng olur
Görse ḳaddüñ şīvesin serv-i sehī reftārda

4. ᶜUḳdesinde zülfünüñ ol ḫāle ḳılsunlar naẓar
Görmeyenler mühre-yi mārı dehān-i mārda

5. ᶜĀrıżuñdan cān suᵓāl itdi ḫaṭṭuñdan dil didi
Sünbül-i terdür çemende yāsemendür nārda

6. Ol dehānuñ vaṣlı sevdāsında cān terk eyle kim
Hīçe almazlar cihān naḳdini bu bāzārda

7. Mār-i zülfüñsüz ḫaẕer ḳılmaz gözüñden cān senüñ
Ḳudret olmaz çün bilür ḳan dökmege bīmārda

8. Ey Niẓāmī umma raḥm ol ġamze-yi ġammāzdan
Çün vefā olmaz bilürsin merdüm-i mekkārda

95

1. Rüzgar, gül bahçesinde senin saçından haber verdi, gül, dert ve tasadan bülbül gibi dermansız kaldı.

2. (Sevgili) Saç teliyle dünyayı güzel koku ile dolduru. Tatar miskinde bir kıl kadar bile değer kalmadı.

3. Selvi senin edalı boyunu salınırken görse hayran aşık gibi bir yerde hayran olur ve şaşırıp kalır.

4. Yılanın ağzında cam boncuğu (mühre) görmeyenler senin saçının düğümündeki bene baksınlar.

5. Can, yanağından sordu, gönül, ayva tüylerinden "çimende taze sünbüldür ateşte yasemindir" dedi.

6. Canını o ağzın kavuşma sevdasında terk et ki bu pazarda dünya akçesini değersiz (şey için) almazlar.

7. Senin yılan gibi saçın olmasa can senin gözünden çekinmez. Çünkü hastada kan dökmeye kuvvet olmadığını bilir.

8. Ey Nizâmî, o fitneci süzgün bakıştan merhamet bekleme çünkü düzenbaz adamda vefa olmaz, bilirsin.

96

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Yüzidür nükte atan ḥüsn ile şems ü ḳamere
Sözidür ṭaᶜne iden ṭaᶜm ile şehd ü şekere

2. Ola kim başdı ola itlerüñ ayaġı diyü
Sürerem yüzümi yüz ẕevḳ ile her reh-güẕere

3. Başma ḫār-i müjeme gözlerüme baṣ ḳademüñ
Ki ziyān itmeye ḫār-i müje nūr-i baṣara

4. Āhenīn ḥabse esīr eyledi ṭūṭīyi felek
Ḳoyuben laᶜlüñi meyl eyledügiçün şekere

AA 43-a 5. Bunca yüz biñ göz ile nice ki seyr itdi felek
Getüremedi bu ḥüsn ile naẓīrüñ naẓara

6. Yıllar oldu ki esīr olduġ u esirgemedüñ
Raḥm iderseñ n'ola bu bende düşen bendelere

7. Ey Niẓāmī naẓar it ol şeh-i ferruḫ-ruḫa kim
Gelmedi gelmeyiser miṣl ü naẓīri naẓara

96

1. Yüzü Güneş ve aya güzellik ile nükte atar (söver). Sözü lezzet ile bal ve şekere söver.

2. Ola ki senin köpeklerinin ayağı basmıştır diye her geçilen yola yüzümü yüz zevkle sürerim.

3. Sen ayağını kirpiklerimin dikenine basma gözlerime bas ki kirpiğin dikeni göz nurunu ziyan etmesin.

4. Dudu kuşunu (papağan) senin dudağını bırakıp şekere heves ettiği için baht demirden yapılmış kafese (hapse) tutsak etti.

5. Felek, yüz bin göz ile birçok vakit seyrettiği halde senin benzerini göremedi. (nazarlara getiremedi)

6. Tutsak olalı yıllar oldu (sen bize) merhamet etmedin. Bu ağa düşen kullarına merhamet etsen ne olur?

7. Ey Nizâmî o mübarek ruhlu hükümdara iyi bak ki onun misli ve benzeri dünyaya gelmedi ve gelmeyecek de!

97

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. İtme nihān cemālüñi ey meh niḳāb ile
   Dāᵓim revā degül k'ola ebr āfitāb ile

2. Sūsen çemende medḥini söylerdi ġonceñüñ
   Ṭoldurdı şebnem agżını dürr-i ḫoş-āb ile

3. Sen serv ḳad yolında süründi şu deñlü kim
   Ṭutdı ḥabābdan tenini ābuñ āb ile

4. Zülf ü ᶜiẕārı ẕikrine lāyıḳ degül henūz
   Yüz yıl yur isem agżumı müşg ü gül-āb ile

5. Cānā ᶜaceb mi göñlüme meyl itse gözlerüñ
   Mestüñ hemīşe başı ḫōş olur kebāb ile

6. Ey dil saçında ḫadd ü lebin gör ki ḫūb olur
   Ṣoḥbet ḳarañu gicede şemᶜ u şarāb ile

7. Geldi Niẓāmī derdine laᶜlüñden em ṣorar
   Ṣāfī cevāb vir ḳoma anı cevāb ile

97

1. Ey ay (yüzlü), peçe ile yüzünün güzelliğini gizleme! Bulutun daima güneşi örtmesi uygun değildir.

2. Susam, çimende goncanın vasıflarını anlatırdı, (bu nedenle) şebnem de (onun) ağzını inci ile doldurdu.

3. Sen selvi boylunun yolunda o kadar fazla süründü (eziyet çekti) ki suyun tenini su kabarcıkları kapladı.

4. Ağzımı yüz yıl misk ve gül suyu ile yıkasam da henüz onun saçı ve yanağını anmaya layık değildir.

5. Ey sevgili, senin gözlerin gönlümü istese buna şaşılmaz. Sarhoşun aklı sürekli kebapta olur.

6. Ey gönül (onun) saçının altında yanak ve dudağını gör ki karanlık gecede mum ve şarap ile muhabbet ne güzel olur.

7. Nizâmî gelip derdine senin dudağından ilaç sorar. (Ey) şifa veren, onu (sadece) cevap ile bırakma karşılık ver.

98

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1. Sünbül-i terden gül üzre ᶜanber efşān eyleme
Göñlümüñ zülfüñ gibi ḥālin perīşān eyleme

2. Yüzine yüz dürlü gül bigi gülüp her bir ḫasuñ
Bizi bülbül bigi ey gül zār u efġān eyleme

3. İt bize dermān ki derdüñ bilmişüz dermānumuz
Her devādan bī-ḫaber bī-derde dermān eyleme

AA 43-b 4. Ḥasret-i zülf ü zeneḫdānuñla ey sīmīn-beden
ᶜĀlemüñ ᶜayşın baña bend ile zindān eyleme

5. Mühr-i mihrüñ ḫātemin gibi ṣaḳla her nā-ehilden
Dīv ü perīnüñ yirin taḫt-i Süleymān eyleme

6. Dilberā mülküñ Niẓāmī olmasa olur ḫarāb
Ḥüsnüñüñ mülkin yüri berk eyle vīrān eyleme

98

1. Gül üzerine taze sünbülden güzel koku saçma! Gönlümün zülfü gibi saçını perişan etme.

2. Ey gül, her bir çer çöpün (sanki) gülmüş gibi yüzüne yüz türlü gülüp bülbül gibi bizi ağlayıp inletme!

3. Biz senin derdini ilacımız bilmişiz bize derman ver. Her ilaçtan habersiz dertsize de derman verme!

4. Ey gümüş bedenli sevgili! Senin çene ve saçının hasreti ile hapsedip bana dünyanın yiyip içmesini zindan etme!

5. Sevginin mührünü, ehil olmayanlardan yüzüğün gibi sakla! Dev ve perinin yerini Süleymanın tahtı yapma!

6. Ey dilber, Nizâmî olmasa senin mülkün harap olur. Güzelliğinin mülkünü git sağlamlaştır, harap etme!

99

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1. Kaᶜbe-i ḥüsn ü melaḥāt dimeyen sen ṣaneme
Maḥrem olmadı ḥarīm-i ḥarem-i muḥtereme

2. Ḳanı kim derd ile dil hem-nefes oldı ṭapuña
Ey ḫaṭāyī nice çoḳ şükür o demden bu deme

3. Ser-i zülfüñi dehānuñda görüp ḫaste göñül
Didi ḥayfā ki irer āhiri ᶜömrüñ ᶜademe

4. Göreli ḳāmet ü zülf ü dehenüñ ḥarflerüñ
Uġradum fāriġ ü āzāde yürürken eleme

5. Meger ol dem irişe ayaġuñ öpmege elüm
Ki ecel beni berāber ide ḫāk-i ḳademe

6. Sevinür cān göricek itlerüñ izin nitekim
Yolda bir aç u gedā uġraya bir ḳaç direme

7. Leẕẕetinden iki yarıldı zebānı ḳalemüñ
Leb-i laᶜlüñ şıfatın tā ki getürdüm ḳaleme

8. İrem-i vaṣla Niẓāmī didüm āsān ire mi
Didü cān virmeden irmez kişi bāġ-i İreme

99

1. Sen (put gibi güzel) sevgiliye iyilik ve güzelliğin Kabesi demeyen muhterem haremin dairesine girmemiş ve (onun) mahremi olmamıştır.

2. Gönülün dert ile senin zatına arkadaş olduğu hal nerede? Ey günahkar o zamandan bu zamana çok şükürler olsun.

3. Hasta gönül, senin saçının ucunu ağzında görüp "Ne yazık ki senin ömrünün sonu geldi." (yokluğa ulaşır) dedi.

4. Senin boy (elif), saçın lülesi (lam) ve ağzının (mim) harflerini göreli boş ve serbest gezer iken üzüntüye (elem) düştüm.

5. Ecel beni ayağının toprağı ile beraber ederse o zaman elim senin ayağını öpmeye ulaşır.

6. Nasıl ki aç dilenci yolda birkaç akçaya ulaşsa sevinir. Can da senin itlerinin izini görecek olsa sevinir.

7. Senin kırmızı dudağının vasfını kaleme getirdiğimde (dudağının) lezzetinden kalemin dili ikiye ayrıldı.

8. Nizâmî kavuşmanın bahçesine kolay ulaşır mı, dedim; kişi İrem bağına can vermeden ulaşmaz, dedi.

100

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Seyr itdüginden ol ṣanemüñ her levend ile
Maḳsūdı adı gelmeyicek lā vü len dile

2. Ārī çanaḳdan anlara k’aş virmeli degül
Besler dehān u ġamzesi bādām ü ḳand ile

AA 44-a 3. Biz ḳurı taḫta bulmazuz aġyār ḫoş geçer
Arḳañda āc ayaḳlı gümüş taḫta bend ile

4. Aġaç mile ḥayf gümüş sürmedān velī
Kör olsa çeşm-i dil ne devā kuḥl bend ile

5. Bir aḳçaya ṣatınca iki külçe gümüşi
Var müfte bāri ecrini Allahdan dile

6. Ḳo zāġa şemm-i ḫayāli maḥaldür sen ey nigār
Öykünme Şām aġacına serv-i bülend ile

7. Ḳapdırmaz idi ḫalḳa gümüş ḥalḳa rumḥ ile
Şehlük nişānı olmasa ol ercümend ile

8. Zī pehlevān şu göz ki hengām-i ᶜişvede
Biñ gürzi ḳalḳana ala bir luᶜb-bend ile

9. Şimdi ṭoñuz ṭaşaġına yā Rab ne ḫoş düşer
Ol şīre ṣayd olmayan āhū kemend ile

10. Ṭāliᶜ ḳanı ki ḳaddin o bedrüñ hilāl ide
Kim yār olur sitāresi derd-mend ile

11. Ḳor yine düşmenüñ nesnedür Niẓāmī içün
Ol yār nice baş ḳoşa sen müstemend ile

100

1. Senin o sanemin her levent ile gezdiğinden adı asla dile istediği (gibi) gelmeyecek.

2. Ağzı ve süzgün bakışı onları badem ve şeker ile beslerken evet, çanaktan onlara aş vermeye gerek yoktur.

3. Biz kuru tahta bulamazken, başkaları, senin sayende kuşakla fildişi ayaklı gümüş tahta hoşça geçer.

4. Gönül gözü kör olsa sürme ne işe yarar gümüş sürmedanı bırak ağaç mile haksızlık.

5. İki külçe gümüşü bir akçaya satacağına bedavaya ver bari de mükafatını Allahtan iste.

6. Ey güzel yüzlü sevgili sen kargaya hayalin kokusunu bıraksan yeridir, selvi boyunla Şam ağacına özenme!

7. O ululuk ile padişahlık alameti olmasa insanlara gümüş halka ile mızrağı kapdırmazdı.

8. (Ey) pehlivan elbiseli şu göz işve zamanında bir oyun ile bin gürzü kalkana alsın.

9. Ey Allahım o arslana kemend ile av olmayan ceylan şimdi domuz hayasına ne hoş düşer.

10. O ayın boyunu hilal edecek talih nerede ki dert sahibi ile yıldızı yar olur.

11. Mademki o sevgili nice zamandır sen biçare ile baş koşar. Nizâmî değersizdir, senin düşmanın (kendisini) korusun.

101

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿūlün

1. Nigārīnüñ ḫayāl-i zülf ü ḫāli
Ḫayālümden degül bir laḥẓa ḫāli

2. Viṣālüñ balını nūş itmeden bāl
Ölürsem boynuña baluñ vebāli

3. Zi-ʿaşḳ-i māhitāb-i bā-kemāli
Zi-şevḳ-i āfitāb-i bī-zevāli

4. Zi-müye geşt cānem hemçū müyi
Tenem ez nāle şud mānend-i nāli

5. Her-ān kes zān perī-rū vaṣl cüyed
İżāʿa'l-ʿömru fī-ṭalebe'l-muḥāli

AA 45-b 6. Be zīr-i ṭāḳ-i nīlī çeşm-i şūḫeş
Keenne'ş-şemsu fī-ḥavf'el-hilāli

7. [Ḳomıyalı] meh ü ḫūrşīde ol yār
Cemāl-i ḥüsn ile ḥüsn-i cemāli

8. Niẓāmī bī-niẓām itdi kemālüñ
Kemāl-i naẓm ile naẓm-i Kemāli

101

1. Sevgilinin saçı ve beninin hayali bir an bile aklımdan çıkmaz.

2. Gönül, senin kavuşmanın balını içmeden ölürsem balın günahı senin boynunadır.

3. Ay gibi parlayanın kemalının aşkıyla. Sonsuz bir güneşin şevkiyle.

4. Ağlamaktan canım cismim incecik oldu bir tüy misali. Vücudum ağlamaktan için boş bir ney gibi oldu.

5. Her kimse, o güzele kavuşmak ister; olması imkansız bir dilek için ömrünü tüketiyor.

6. Mavi gökyüzünün altında o şuh gözleri, (sanki) güneş, hilalın ortasından doğuyor .

7-8. O sevgili ay ve güneşe güzelliğinin olgunluğuyla güzellik bırakmayalı (ey) Nizâmî, senin olgunluğun ve şiirinin olgunluğu ile Kemal'in şiirini düzensiz oldu.

102

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. [Ol serv-i gül-ᶜizār ki]çaġındadur daḫı
Cān cilve-gāhı ṭalᶜatı bāġındadur daḫı

2. [Gerçi ki ḫāl] danelerin dirdi mūr-i ḫaṭṭ
Cān murġı ḳara zülfinüñ aġındadur daḫı

3. [Ol çoḳ yaşayası] beni gördükce ḫışm ider
Pend-i peder meger ki ḳulaġındadur daḫı

4. [Zülfüñ ḫamında] beñlerüñe beñzemez degül
Ṭıfl-i Ḥabeş ki dāye ḳucaġındadur daḫı

5. [Ḫaṭṭuñ ġamı ile] ḳaddi büküldi benefşenüñ
Görmez misin ki başı ayaġındadur daḫı

6. Zülfüñ ucında laᶜlüñi gördükçe ṣanuram
Bir tāze ġonca ki budaġındadur daḫı

7. Ẓulm ile ḳanum içdügine ol perī-ṣıfat
Şāhid yeter ki rengi ṭudaġındadur daḫı

8. Ġamdan ḫilāle döndi vücūdı Niẓāmīnüñ
Lüˢlüˢ dişüñ hevāsı dimaġındadur daḫı

102

1. O gül yanaklı selvi de (tam) yaşındadır. Canın cilve yeri de yüzünün parlaklığındadır.

2. Her ne kadar ayva tüylerinin karıncası ben tanelerini yemlediyse de can kuşu senin siyah saçının ağındadır.

3. Baba nasihatı kulağında olduğu halde o çok yaşayası (sevgili) beni gördükçe kızar.

4. Habeş çocuğu anne kucağında olduğu zaman senin saçının olgunlaşmamış benlerine benzer.

5. Senin ayva tüylerinin kederinden menekşenin boyu büküldü (bu nedenle) başı dahi ayağındadır görmez misin?

6. Senin saçının ucunda dudağını gördükçe taze bir goncanın henüz dalında olduğunu sanırım.

7. O peri gibi sevgilinin zulümle kanımı içtiğine dudağının rengi şahit olarak yeterlidir.

8. İnci gibi dişinin arzusu aklından çıkmadığından Nizâmînin vücudu kederden hilale benzedi

103

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1. Dilber ki dil yolına revāndur revān daḫı
Yolında terk olalı cihāndur cihān daḫı

2. Çün zülfi cīm ü ḳaddi elif ḳaşı nūn imiş
Dirsem n'ola o serv-i gül endāma cān daḫı

AA 46-a 3. [Mihr-i ruḫuñ füdādesi ancaḳ zemīn degül
Ser-gerde ol hevāda yeler āsümān daḫı]

4. [ᶜIşḳuñda dil melāmet oḳına nişāndur
ᶜIşḳa nişān dilerler ise uş cān]

5. [İtme Nizāmī yüzi güneşdür diyü beyān
Ol ḫod ᶜayāndur aña ne ḥācet beyān daḫı]

103

1. Gönül alan (sevgili) ruh dahi gönül (gibi) senin yoluna fedadır. Çünkü dünya dahi senin yolunda terk edildiğinde dünyadır.

2. Saçı cim, boyu elif ve kaşı nun (harfi) imiş. Ben o gül boylu selviye can dersem şaşılır mı?

3. Ruhunun güneşinin düşkünü sadece zemin değildir. Gök dahi o arzuda başı dönmüş (olarak) gezer.

4. Gönül, senin aşkında kınama okuna nişandır. Aşka nişan ararlarsa işte can (nişandır).

5. Nizâmî, yüzü güneştir diye açıklama yapma. O kendisi apaçık meydandadır ona açıklama yapmaya ne gerek var!

SONUÇ

Eski Türk Edebiyatında şiir mecmuaları, mesneviler, tezkireler ve divanlar son derece önemli kaynaklardır. Zira bunlar olmadan edebiyat üzerine konuşmak hemen hemen mümkün değildir.

Bir yangında bütün kütüphaneler yansa ve geriye tarih kitabı kalmasa; elimizdeki divanlar o günün yaşamını en ince ayrıntılarına kadar ortaya koymaya yeterlidir. Bu mübalağa değil aksine bir hakikati kabul etmektir.

Divandan anlaşıldığı üzere Karamanlı Nizâmî Farsça'yı çok iyi öğrenmiş, şiirlerinde daha çok dış görünüşe önem vermiştir. Divanın ilk şiiri bir naattir. Daha sonraki kasideler ise diğer beylere yazılmış kasideler ve bir kaside de Fatih Sultan Mehmed için yazılmıştır.

Karamanlı Nizâmî, tezkire yazarları tarafından dönemindeki diğer şairlerden üstün tutulmuştur. Bu üstünlük Nizâmî'nin gazelleri sebebiyledir.

Nizâmî'nin gazelleri genelde yedi beyitten oluşmakta ve konusunu sevgili ve aşk oluşturmaktadır. Kasidelere nazaran gazelleri daha sade bir üslup ile yazılmıştır.

Bu çalışma ile de 15. Yüzyıl şairlerimizden ve Fatih dönemi gazel ve kaside şairi Karamanlı Nizâmî'nin yeni bir nüshası günümüz harflerine aktarılmış, en önemlisi de metne sadık kalarak nesre çevirisi yapılmıştır. Metni anlamaya yardımcı olması açısından gerekli yerlerde izahlar yapılmıştır.

Günümüz insanı ile 15. Yüzyılın dünya görüşü arasında farklar olması tabiidir. Bu çalışmadaki, nesre çeviri ve açıklamalar ile aradaki bu mesafeyi bir nebze de olsun kapatmaya katkıda bulunacak köprü kurulmaya çalışıldı.

KAYNAKÇA

Devellioğlu Ferit (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.

İpekten, Haluk (1974). *Karamanlı Nizâmî Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Ankara: Sevinç Matbaası.

Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali (2001). Heyet. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Onay, Ahmet Talay (1993). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Onay, Ahmet Talay (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, 2. Baskı, Ankara: TDV Yayınları.

Pala, İskender (2013). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 23. Baskı, İstanbul: Kapı Yay.

Sami, Şemseddin (2006). *Kamûs-i Turkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları

Şentürk, Prof. Dr. A. Atilla, Kartal, Prof. Dr. Ahmet (2013). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları

Şentürk, Prof. Dr. A. Atilla (2013). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. 6. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Tarama Sözlüğü. (2009). Ankara: TDK Yayınları.

Tulum, Prof. Dr. Mertol (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yay.

Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: TDK Yay.

Yazır, E. Hamdi (2007). *Hak Dini Kur'an Dili*. 10 cilt. İstanbul: Hikmet Neşriyat.

TIPKIBASIM

11

17

25

26

27

31

32

34

35

36

41

45

46